

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN VE DENETÇİLERİNİN
CEZALİ SORUMLULUKLARI VE SORUMLULUĞUN
TABİ OLDUĞU GENEL ESASLAR

AYŞE AKTAŞ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

HAZİRAN 2019

**KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN VE DENETÇİLERİNİN CEZAI
SORUMLULUKLARI VE SORUMLULUĞUN TABİ OLDUĞU GENEL
ESASLAR**

Ayşe AKTAŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2019

Ayşe AKTAŞ tarafından hazırlanan “KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN VE DENETÇİLERİNİN CEZAI SORUMLULUKLARI VE SORUMLULUĞUN TABİ OLDUĞU GENEL ESASLAR” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ/~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan ve Danışman: Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Doç. Dr. Kürşat GÖKTÜRK

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Doç. Dr. Burçak YILDIZ

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 13/06/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAIĞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ayşe AKTAŞ

13/06/2019

KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN VE DENETÇİLERİNİN CEZAI
SORUMLULUKLARI VE SORUMLULUĞUN TABİ OLDUĞU GENEL ESASLAR

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşe AKTAŞ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran 2019

ÖZET

İnsanoğlunun tek başına giyinme, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamasının mümkün olmaması nedeniyle, karşılıklı yardım, dayanışma ve birlikte yararlanma temeline dayanan kooperatifçilik ortaya çıkmıştır. Kooperatiflerde, kooperatif ortaklarının ortak bir amaç için bir araya gelmeleri ve bu amacın gerçekleşmesi için ortaklığa katkıda bulunmaları söz konusudur. Kooperatif ortaklarının işbirliğine katılmaları için ise, kooperatif yöneticilerine ve denetçilerine güven duymaları zorunludur. Kooperatif ortaklarının kooperatif yöneticilerine ve denetçilerine güven duymaları için, kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun olarak çalışan ve ortaklık menfaatlerini gözeten kooperatif yöneticilerine sahip olduklarını ve bu yöneticilerin kanun ve anasözleşme hükümlerine göre hareket edip etmediklerini denetleyen denetçilere sahip olduklarını bilmeleri, ayrıca kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin kanun ve anasözleşme hükümlerine aykırı hareket etmeleri halinde sorumluluklarının bulunduğunu ve bu kişilerin suç işledikleri takdirde cezalandırılacaklarını bilmeleri gerekir. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin, kanun ve anasözleşme hükümlerine aykırı hareket etmeleri halinde doğan sorumluluk türlerinden “cezai sorumluluk” çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumlulukları konusunda, 1163 sayılı KK’nin 62/son maddesinde kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluk hallerine ilişkin 1163 sayılı KK’de, 5237 sayılı TCK’de ve 6102 sayılı TTK’de düzenlemeler öngörülmüştür. Kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluk hallerine ilişkin ise, 1163 sayılı KK’de ve 5237 sayılı TCK’de düzenlemeler öngörülmüştür. Çalışmamızda kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin kanun ve anasözleşme hükümlerinde öngörülen görev ve yükümlülüklerini ihlal etmeleri halinde, eylemlerine uyan suçların hangi kanunlarda, ne şekilde düzenlendiği, suçların özellikleri, öngörülen müeyyide, soruşturma ve kovuşturma usulleri, Yargıtay kararlarından örnekler de verilerek anlatılmıştır.

Bilim Kodu : 51501

Anahtar Kelimeler : Kooperatif, cezai sorumluluk, kooperatif yöneticileri, kooperatif denetçileri, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumlulukları

Sayfa Adedi : 149

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR

CRIMINAL LIABILITIES OF COOPERATIVE MANAGERS AND AUDITORS AND
GENERAL PRINCIPLES THAT THE LIABILITY SUBJECTS TO

(M. Sc. Thesis)

Ayşe AKTAŞ

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

June 2019

ABSTRACT

As human beings cannot meet their basic needs; such as dressing, sheltering and nutrition all alone by themselves, “cooperation” has emerged on the basis of mutual assistance, solidarity and common utilization. In cooperatives, cooperative partners come together to fulfill a common purpose, all contributing to the partnership. In such a collaboration, it is a requisite for a cooperative partner to trust the cooperative managers and auditors. In order to provide and maintain cooperative partners’ trust in cooperative managers and auditors; the partners should certainly know that the managers work in accordance with the provisions of the law and articles of the association, and the auditors control them in this sense, therefore it is within the knowledge of all of them that; any breach of the provisions or articles constitutes a crime and will be punished. The subject of this study is the criminal liabilities for the cooperative managers and auditors acting against the provisions of the law and articles of the association. The criminal liabilities for the cooperative managers are regulated by Cooperatives Code (Law No. 1163), Turkish Criminal Code (Law No. 5237) and Turkish Commercial Code (Law No. 6102), whereas the criminal liabilities for the cooperative auditors are regulated by Cooperatives Code (Law No. 1163) and Turkish Criminal Code (Law No. 5237). In this study; the laws which comply with the actions of the cooperative managers and auditors in case of violating the duties and obligations of the provisions of the law and articles of the association, the characteristics of these crimes, penal sanctions, and investigation and prosecution procedures are explained with examples from the decisions of the Supreme Court.

Science Code : 51501
Key Words : Cooperative, criminal liability, cooperative managers, cooperative auditors, criminal liabilities of cooperative managers and auditors
Page Number : 149
Supervisor : Prof. Hayrettin ÇAĞLAR

TEŐEKKÜR

Tüm eğitim, öğrenim ve çalışma hayatımda beni destekleyen, her zaman yanımda olan kıymetli annem Leyla AKTAŞ'a, babam Ramazan AKTAŞ'a, kardeşlerim Aylin AKTAŞ ESEN'e ve Aygün AKTAŞ'a, hem yüksek lisans ders döneminde, hem de tez döneminde emeklerini esirgemeyen ve tezimi tamamlamam konusunda beni cesaretlendiren tez danışmanım, saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hayrettin Çağlar'a ve maddi katkılarından dolayı bilimin ve bilim insanının destekçisi olan TÜBİTAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

KOOPERATİF YÖNETİCİLERİ VE DENETÇİLERİ

1.1. Kooperatifin Tanımı, Özellikleri ve Türleri	5
1.1.1. Kooperatifin Tanımı.....	5
1.1.2. Kooperatifin Özellikleri.....	6
1.1.3. Kooperatif Türleri.....	10
1.2. Kooperatif Yöneticileri.....	11
1.2.1. Kooperatif Yönetim Kurulu.....	11
1.2.1.1. Hukuki niteliği	11
1.2.1.2. Seçimi ve üyelik koşulları.....	12
1.2.1.3. Teşkilatlanması ve çalışması.....	18
1.2.1.4. Sona ermesi.....	20
1.2.2. Kooperatif Müdürleri.....	23
1.2.3. Murahhas Üyelik	26
1.3. Kooperatif Denetçileri.....	26
1.3.1. Kooperatiflerde Denetim ve Türleri	26
1.3.1.1. İç denetim	27
1.3.1.2. Dış denetim.....	28
1.3.1.3. Üst denetim.....	28
1.3.2. Kooperatif Denetçilerinin Atanması ve Seçimi	29

1.3.3. Kooperatif Denetçilerinin Sayısı ve Görev Süresi	31
1.3.4. Denetçilik Görevinin Sona Ermesi	32

2. BÖLÜM

KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN CEZAI SORUMLULUKLARI

2.1. Sorumluluk ve Suç	33
2.1.1. Sorumluluk Kavramı	33
2.1.2. Sorumluluk Türleri	33
2.1.2.1. Hukuki sorumluluk	34
2.1.2.2. İdari sorumluluk.....	37
2.1.2.3. Cezai sorumluluk	39
2.1.3. Suç Kavramı	43
2.1.3.1 Suçun tanımı	43
2.1.3.2. Suçun unsurları	44
2.1.3.2.1. Maddi unsur.....	44
2.1.3.2.2. Manevi unsur.....	53
2.1.3.2.3. Hukuka aykırılık.....	55
2.1.3.3. Suç ortaklığı.....	56
2.1.3.3.1. Müşterek faillik	57
2.1.3.3.2. Suça iştirak	57
2.1.3.4. Suçların içtimaı.....	58
2.1.3.4.1. Zincirleme suç.....	59
2.1.3.4.2. Fikri içtima	60
2.2. Kooperatif Yöneticilerinin Görev, Yetki ve Yükümlülükleri	62
2.3. Kooperatif Yöneticilerinin Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar ve Cezai Sorumluluk Halleri	66
2.3.1. Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar.....	66
2.3.1.1. Genel Olarak.....	66

2.3.1.2. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları kuralı	67
2.3.1.2.1. Türk Ceza Kanunu'nda kamu görevlisi kavramı	67
2.3.1.2.2. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları	69
2.3.2. Cezai Sorumluluk Halleri	74
2.3.2.1. Kooperatifler Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri	75
2.3.2.1.1. Yapı kooperatiflerinde genel kurulca belirlenen sayının üzerinde ortak kaydedilmesi	75
2.3.2.1.2. Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınması	76
2.3.2.1.3. Yönetim kurulu üyelerine kanunda öngörülenden başkaca ücret ödenmesi	77
2.3.2.1.4. Gayrimenkul alımında kanuni şekle uyulmaması	78
2.3.2.1.5. Kooperatifle ticari muamele yasağı.....	78
2.3.2.1.6. Reklam ve ilanların yanıltıcı ve gerçeğe aykırı olması	79
2.3.2.1.7. Genel kurulun devredemeyeceği yetkilerin kullanılması	79
2.3.2.1.8. Bilgi ve belgeleri denetim görevlilerine sunma yükümlülüğüne aykırılık.....	80
2.3.2.1.9. Genel kurulu toplantıya çağırma	80
2.3.2.1.10. Kooperatif unvanlarında kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilmesi.....	82
2.3.2.1.11. Ortaklık şartlarının araştırılması zorunluluğuna uyulmaması.....	83
2.3.2.1.12. Ortakların anasözleşmede gösterilmeyen nedenlerle ortaklıktan çıkartılması	84
2.3.2.1.13. Denetçilere belge ile defterleri sunma ve bilgi verme yükümlülüklerinin ihlali	85
2.3.2.1.14. Talimatlara uyma zorunluluğunun ihlali	85
2.3.2.1.15. Sır saklama yükümlülüğünün ihlali.....	86

2.3.2.2. Türk Ticaret Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri	86
2.3.2.2.1. Ticaret unvanına ilişkin hükümlere aykırı hareket edilmesi	86
2.3.2.2.2. Kooperatifin hakim şirket olması halinde, hakim ve bağlı şirketlerle ilişkileri hakkında rapor düzenleme yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi.....	88
2.3.2.2.3. Defter, kayıt ve belgeler ile bunlara ilişkin bilgileri Bakanlık denetim elemanlarına verme yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi.....	88
2.3.2.2.4. Ortaklık payı borcunu ifa etmeyen ortaklara borç verme yasağına aykırı hareket edilmesi.....	89
2.3.2.2.5. Kooperatif ile işlem yapma ve kooperatife borçlanma yasağına aykırı hareket edilmesi.....	89
2.3.2.2.6. Ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut TTK'ye uygun saklanmaması.....	90
2.3.2.2.7. Sır saklama yükümlülüğünün ihlal edilmesi	90
2.3.2.2.8. Belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması	92
2.3.2.2.9. Sermaye hakkında yanlış beyanda bulunulması ve ödeme yetersizliğinin bilinmesine rağmen onay verilmesi.....	92
2.3.2.2.10. Değer biçilmesinde yolsuzluk yapılması.....	92
2.3.2.2.11. Haksız rekabet yasağına aykırılık.....	93
2.3.2.3. Türk Ceza Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri	94
2.3.2.3.1. Güveni kötüye kullanma	94
2.3.2.3.2. Nitelikli dolandırıcılık.....	97
2.3.2.3.3. Kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme.....	99
2.3.2.3.4. İhaleye fesat karıştırma	101
2.3.2.3.5. Edimin ifasına fesat karıştırma.....	103
2.3.2.3.6. Zimmet	105
2.3.2.3.7. Rüşvet.....	109
2.3.2.3.8. Görevi kötüye kullanma	111
2.3.2.3.9. Resmi belgede sahtecilik.....	114

3. BÖLÜM

KOOPERATİF DENETÇİLERİNİN CEZAI SORUMLULUKLARI

3.1. Kooperatif Denetçilerinin Görev ve Yükümlülükleri	117
3.1.1. Denetçilerin Görevleri	119
3.1.1.1. İşletme hesabı ile bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığının incelenmesi.....	119
3.1.1.2. Defterlerin düzenli bir şekilde tutulup tutulmadığının incelenmesi	120
3.1.1.3. İşletmenin neticeleriyle malvarlığı hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapıp yapılmadığının incelenmesi	121
3.1.1.4. Ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığının incelenmesi.....	122
3.1.1.5. Genel kurulun toplantıya çağırılması.....	122
3.1.1.6. Yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarının araştırılması.....	123
3.1.1.7. Yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde, boşalan yönetim kurulu üyeliğine yedek üye çağırılması.....	124
3.1.1.8. Genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılması.....	124
3.1.1.9. Kooperatif kasasının teftiş edilmesi.....	124
3.1.1.10. Tasfiye işlemlerine nezaret edilmesi	125
3.1.1.11. Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve anasözleşme hükümleri ile iyi niyet esaslarına uygun davranmalarına nezaret etmek	125
3.1.1.12. Kooperatif ortaklarının şikayetlerini incelemek ve inceleme sonucunu yıllık raporunda açıklamak.....	125
3.1.1.13. Uygun gördükleri teklifleri yönetim kurulu toplantıları gündemlerine koydurmak.....	126
3.1.2. Denetçilerin Yükümlülükleri	126
3.1.2.1. Yıllık rapor düzenleme	126
3.1.2.2. Noksanlıkları ve mevzuata aykırılıkları haber verme.....	127
3.1.2.3. Ortaklara açıklama yapma	127

3.1.2.4. Toplantılara katılma	128
3.1.2.5. Sır saklama.....	128
3.1.2.6. Özen gösterme	128
3.1.2.7. Kooperatifle ticari muamele yapma yasağı	128
3.2. Kooperatif Denetçilerinin Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar ve Cezai Sorumluluk Halleri	129
3.2.1. Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar.....	129
3.2.1.1. Genel olarak.....	129
3.2.1.2. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluklarından farkları	130
3.2.2. Cezai Sorumluluk Halleri	132
3.2.2.1. Kooperatifler Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri	133
3.2.2.1.1. KK'nin 56/2. maddesine muhalefet	133
3.2.2.1.2. KK'nin 56/4. maddesine muhalefet	134
3.2.2.1.3. KK'nin 66. maddesine muhalefet.....	135
3.2.2.1.4. KK'nin 67. maddesine muhalefet.....	136
3.2.2.1.5. KK'nin 25. maddesine muhalefet.....	137
3.2.2.2. Türk Ceza Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri	137
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	139
KAYNAKLAR.....	143
ÖZGEÇMİŞ	149

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AÜHF	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜSBFD	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
B.	Bent
BKZ.	Bakınız
CD	Ceza Dairesi
CGK	Ceza Genel Kurulu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
DR.	Doktor
E.	Esas
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	Hukuk Dairesi
K.	Karar
KK	Kooperatifler Kanunu
MÜHFD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
PROF.	Profesör
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TDİT	Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ
TEBLİĞ	Kooperatifler ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri ve Denetçileri ile Bunların Eş ve Hısımlarının Bağdaşmayan Görevlerine İlişkin Tebliğ
TMK	Türk Medeni Kanunu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

İnsanoğlu, tarih boyu beslenme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya uğraşmıştır. Bu ihtiyaçlarının bir kısmını tek başına karşılaması mümkün olmuş, ancak bir kısmını tek başına karşılaması mümkün olamamış ya da mümkün olduğu halde, birlikte yardımlaşarak karşılanması ile daha çok yarar elde etmiştir. Bu sebeple karşılıklı yardım, dayanışma ve birlikte yararlanma temeline dayanan kooperatifçilik ortaya çıkmış ve günümüzde gelişmemiş, gelişmekte olan ve gelişmiş tüm ülkelere yayılmıştır.

Kooperatiflerin temelinde, ortak amaçlarını gerçekleştirmek için bir araya gelen kişilerin işbirliği bulunmaktadır. Bu işbirliğinin sağlanması için, ortakların birbirine güven duymaları zorunludur. Ayrıca kooperatif amacının gerçekleştirilmesinde, kooperatif ortaklarının kooperatif yöneticilerine ve denetçilerine de güven duymaları büyük öneme sahiptir. Kooperatif ortaklarının kooperatif yöneticilerine ve denetçilerine güven duyması için, kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun hareket eden ve ortaklık menfaatlerini gzetemeyen yöneticilere ve onların kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun hareket edip etmediklerini denetleyen denetçilere sahip olduklarını bilmeleri gerekir. Zira iyi bir yönetim ve denetim sayesinde, kooperatif ortakları işbirliğine katılacak ve ortaklık amacı gerçekleştirilebilecektir.

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun hareket etmeleri halinde, kooperatif ortakları işbirliğine katılacak ve ortaklık amacı gerçekleştirilecektir. Ancak, her daim kanun ve anasözleşme hükümlerine riayet edilmemektedir. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin kanun ve anasözleşme hükümlerinde öngörülen görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde ne olacağı sorusunun yanıtlanması, kooperatif ortaklarında güven duygusunun tesisi açısından önemlidir. Çalışmamızda, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin kanun ve anasözleşmelerde öngörülen görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde doğan sorumluluk türlerinden “cezai sorumluluk” anlatılacaktır. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin kanun ve anasözleşme hükümlerine aykırı hareket etmeleri halinde doğan cezai sorumluluklarının niteliği, eylemlerinin hangi suçları oluşturduğu ve öngörülen müeyyideler izah edilerek, kooperatif ortaklarının bu tür suç

teşkil eden bir eylem ile karşılaşmaları halinde kooperatif yöneticileri ve denetçilerinin cezasız kalmayacaklarını bilmeleri ve dolayısıyla kooperatiflerde önemli olan “güven” duygusunun zedelenmemesini sağlamak amaçlanmaktadır. Yine çalışmamızda kooperatiflerde yönetici ve denetçi olmak isteyen kimselerin, görevlerini yerine getirmemeleri halinde doğacak cezai sorumluluklarının niteliğini ve sorumluluk hallerini öğrenmeleri ve yöneticilik ya da denetçilik görevini bu bilinçle kabul edip etmemelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumluluk hallerine ilişkin farklı kanunlarda düzenlemeler bulunması ve sorumluluk hallerinin tespitinin zorluğu nedeniyle, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumluluk hallerine ilişkin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda öngörülen hükümler bir çalışmada toplanarak ve bu konuda doktrinde yapılan çalışmaların genellikle mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerini esas alması nedeniyle, yürürlükte olan mevzuat hükümleri esas alınarak ve yeni tarihli Yargıtay kararlarından örneklerle hazırlanacak güncel bir çalışma ile bu alanda yapılan ve yapılacak olan çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın ilk bölümünde, öncelikle kooperatifin tanımı, özellikleri ve türleri, sonra kooperatif yöneticilerinin kimler olduğu, kooperatif yönetim kurulunun seçilme koşulları, teşkilatlanması ve çalışması, görevinin sona ermesi, kooperatif müdürleri, murahhas üyelik, kooperatiflerde denetim türleri, denetçilerin atanması ve seçimi, sayısı ve görev süresi, denetçilik görevinin sona ermesi konuları anlatılacaktır. Çalışmamızın ikinci bölümünde, kooperatif yöneticilerinin cezai sorumlulukları konusu anlatılacak, ancak öncelikle sorumluluk kavramı izah edilecek, sorumluluk türlerine kısaca değinilecek ve asıl konumuz olan cezai sorumluluğa ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumlulukları konusunda önemli olan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 62/son maddesinde öngörülen kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları kuralı ayrıntılı olarak bu bölümde izah edilecektir. Kooperatif yöneticilerinin kanun ve anasözleşmede öngörülen görev ve yükümlülükleri belirlenerek, bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde ya da bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde doğan cezai sorumluluk halleri tespit edilecektir. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluk halleri tek bir kanunda ya da tek bir kanun hükmünde düzenlenmediği için, düzenlenen kanunlar esas alınarak, “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’na göre”, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre” ve “5237 sayılı Türk Ceza

Kanunu'na göre" cezai sorumluluk halleri olmak üzere ayrı ayrı başlıklar halinde öngörülen suçlar, bu suçların özellikleri, suçlar için öngörülen müeyyide, soruşturma ve kovuşturma usulleri hakkında Yargıtay kararlarından örnekler de verilerek açıklamalarda bulunulacaktır. Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise, kooperatif denetçilerinin cezai sorumlulukları anlatılacaktır. Bu konuda öncelikle, kooperatif denetçilerinin görev ve yükümlülüklerinin neler olduğu tespit edilecek, kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluklarının kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluklarından farklarına değinilecek ve sonrasında kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluk halleri 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri esas alınarak anlatılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF YÖNETİCİLERİ VE DENETÇİLERİ

1.1. Kooperatifin Tanımı, Özellikleri ve Türleri

1.1.1. Kooperatifin Tanımı

Kooperatif kelime olarak, “iş birliği yapmak” anlamına gelmekte olan Latince “*cooperatio*” kelimesinin kaynağını teşkil eden Fransızca “*coéperer*” kelimesinden türetilmiştir.¹ Kelime olarak işbirliği anlamını taşıyan kooperatifin, hem hukuksal hem de ekonomik anlamda çeşitli tanımları yapılmıştır. Kooperatifin bütün özelliklerini içeren tek bir tanımının yapılması ise oldukça güçtür. Bu nedenle, kooperatif hakkında doktrinde yapılan tanımların her birinde, kooperatifin farklı özelliklerine değinilmiştir. *Fındıkoğlu* kooperatifleri, “*İstihsal, kredi, istihlak ve mesken temini gibi başlıca ekonomik ihtiyaçların tatmini maksadıyla kendi arzu ve iradeleri ile bir araya gelen, bu ihtiyaçları karşılamak için kendi iktisadi gayretleri ile bir iş yeri ve işletme vücuda getiren insanların birleşme teşebbüsü*”² şeklinde, *Kessler*, “*Kooperatif azasına istihsal veya istihlake müteveccih hususlarda yardım maksadıyla kendi zati müşterek işletmeleri etrafında çalışmak için insanların serbestçe iktisaden birleşme ve bir araya gelmesi*”³ şeklinde, *Mülayim* ise, “*Kooperatif bireylerin tek başlarına yapamayacakları veya birlikte yapmalarında yarar bulunan işleri en iyi bir biçimde ve maliyet fiyatına yapmak üzere dayanışma suretiyle ekonomik güçlerini bir araya getirmeleri*”⁴ şeklinde tanımlamıştır.

Uluslararası Kooperatifler Birliğinin 1995 yılında kabul ettiği Kooperatif Kimlik Bildirgesinde ise kooperatif, “*Gönüllü olarak birleşmiş kişilerin ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve isteklerini, ortak sahip olunan ve demokratik kurullarla yönetilen*

-
- 1 Özmen, K. (2018). *Kooperatifler*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi, 23; Üstün, Y., Aydın, M. (2014). *Kooperatifler Hukuku*. (1. Baskı). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1; Müftüoğlu, H., Aydos, V. (2001). *Türkiye’de Kooperatifçilik Türk Konut Kooperatifçiliğine Alternatif Bir Model: Almanya*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 11; Mülayim, Z. G. (2013). *Kooperatifçilik*. (7. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 62.
 - 2 Fındıkoğlu, Z. F. (1953). *Türkiye’de Kooperatifçilik Tatbiki Sosyoloji Denemesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını No: 537, İktisat Fakültesi Yayını No: 63, 54.
 - 3 Fındıkoğlu, (1953), 52.
 - 4 Mülayim, (2013), 72.

bir teşebbüs aracılığıyla karşılamak için oluşturdukları özerk bir kuruluş” şeklinde tanımlanmıştır.⁵

1.1.2. Kooperatifin Özellikleri

İnsanoğlu, tarih boyunca beslenme, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya uğraşmıştır. Bu ihtiyaçlarını, tek başına karşılaması ya imkanları ve yetenekleri ölçüsünde mümkün olamamış ya da karşılıklı yardımlaşarak ve örgütlenerek birlikte yerine getirilmesi ile daha çok yarar sağlanmıştır. Bu nedenle, yukarıdaki tanımlarda da belirtildiği üzere karşılıklı yardım, dayanışma ve birlikte yararlanma temeline dayanan kooperatifçilik ortaya çıkmış ve bu sayede kişilerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerinin sağlanması hedeflenmiştir.⁶

Kooperatifçilik evrensel bir hareket olup, tüm dünyaya yayılmıştır. Gelişmemiş, gelişmekte olan ve gelişmiş bütün ülkelere bakıldığında, bu ülkelerin hepsinde kooperatiflere rastlanacaktır. Bugünkü anlamda ilk kooperatif, 21 Aralık 1844 yılında İngiltere’de Rochdale kasabasında 28 dokuma işçisi tarafından kurulan tüketim kooperatifidir.⁷ Ülkemizde ise, 1863 yılında Niş Valisi Mithat Paşa tarafından kurulan “*memleket sandıkları*”⁸ ile kooperatifçilik hareketinin başladığı kabul edilmektedir. Hukukumuzda, kooperatifler hakkında ilk mevzuat 1867 tarihli “*Memleket Sandıkları Nizamnamesi*”, ilk yasal düzenleme ise, 1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu olmuştur.⁹

5 İnternet; <https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity> adresinden 06.04.2019 tarihinde alınmıştır.

6 Deryal, Y. (1994). *Kooperatiflerde Ortak Sfatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 4; Demir, U. (2006). *Kooperatifler Kanunu’na Göre Ortaklıktan Çıkarma*. (1. Baskı). İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 15; Özel, B., Cinbaş, M. E. (2013). “Kooperatif Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Oluşumu”. *SÜHFD*, 21 (2), 257; Geray, C. (1992). “Kooperatifçiliğin Dünya’da ve Türkiye’deki Nicel Gelişimi”. *AÜSBFD*. 47 (1), 427.

7 Geray, (1992), 427; Özmen, (2018), 25; Demir, (2006), 19-20; Müftüoğlu, Aydos, (2001), 13; Mülâyim, (2013), 34.

8 Memleket sandıkları, tarım kredi kooperatifi örneği olup, krediye ihtiyaç duyan çiftçilerin, hazine arazilerini imece usulü ekmeleri, elde edilen hasılatın sandıklara yatırılması, bu paraların da ihtiyaç sahibi köylülere kredi olarak verilmesine dayanmaktaydı. Bkz; Üstün, Aydın, (2014), 25; Mülâyim, (2013), 47.

9 Yazıcı, A. S. (2016). *1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu’na Göre Kooperatiflerin Denetimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 5; Poroy, R., Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E. (2017). *Ortaklıklar Hukuku II*. (13. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 586; Deryal, (1994), 2.

10.05.1969 tarih ve 13195 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun (KK) ilk halinde, kooperatifin tanımı yapılırken kooperatiflerin “teşekkül” olduğundan bahsedilmekteydi. Bu sebeple, kooperatiflerin ticaret şirketi olup olmadığı hususunda doktrinde farklı görüşler savunulmuştu. 21.04.2004 tarihinde kabul edilen, 07.05.2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5146 sayılı Kooperatifler Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kooperatiflerin tanımının yapıldığı birinci maddede yapılan değişiklik ile kooperatifler “ortaklık” olarak adlandırılmıştır. Ancak, bu değişiklik de kooperatiflerin ticaret şirketi olup olmadığı hususundaki doktrinde var olan tartışmaları sona erdirememiştir.¹⁰

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) 124. maddesinde, ticaret şirketleri; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketler olarak sayılmıştır. Yapılan bu düzenlemeyle, kanunun gerekçesinde de açıkça zikredildiği üzere kooperatiflerin ticaret şirketi olup olmadığı hususunda doktrinde devam eden tartışmalara son verilmek istenmişti. Bu açık düzenleme sonrası kooperatifler artık, doktrinde tartışmasız tüzel kişiliği haiz ticaret şirketi olarak kabul edilmektedir. Ancak, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 2018 yılında oy çokluğu ile verdiği kararlarında kooperatiflerin tacir olup olmadığı hususunda belirlemede bulunurken, 6102 sayılı TTK’nin 124/2. maddesinde kooperatiflerin, şahıs şirketleri ve sermaye şirketleri arasında belirtilmediğini, TTK’nin 124/1-2. maddeleri ve KK’nin 1. maddesi birlikte değerlendirildiğinde, kooperatiflerin ticaret şirketi olmadığını, sosyal niteliği ağır basan kendisine özgü bir ortaklık olduğunu, dolayısıyla tacir sıfatının bulunmadığını belirtmektedir.¹¹ Doktrinde, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi’nin benzer içerikli kararları değerlendirilmiş ve 6762 sayılı TTK döneminde 5146 sayılı Kanun ile KK’nin 1. maddesinde yapılan değişiklik sonrası ve bilhassa 6102 sayılı TTK’nin yürürlüğe girmesinden sonra, kooperatiflerin tacir sıfatının bulunmadığına ilişkin Daire kararlarının isabetli olmadığı ve Dairenin yorumunun kanuna aykırı olduğu savunulmuştur.¹² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise, doktrindeki çoğunluk görüşü doğrultusunda ve 6102 sayılı TTK’deki açık düzenleme ile paralel şekilde 29.11.2017 tarih, E. 2017/19-1658, K.

10 Doktrindeki tartışmalara ilişkin açıklamalar hakkında bkz; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2017), 598; Deryal, (1994), 16-29; Yazıcı, (2016), 18-24; Özel, Cinbaş, (2013), 257.

11 Yargıtay 15. HD’nin; 17.04.2018 tarih, E. 2018/989, K. 2018/1597 sayılı ilamı, 10.07.2018 tarih, E. 2017/96, K. 2018/2989 sayılı ilamı, 17.09.2018 tarih, E. 2017/360, K. 2018/3222 sayılı ilamı; Yargıtay 15. HD’nin benzer içerikli kararları hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz; Kırca, İ. (2017). “Kooperatiflerin Tacir Niteliği Hakkında Yargıtay’ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum Mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti Mi?”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 33 (2), 5-25.

12 Kırca, (2017), 21-25.

2017/1464 sayılı kararında, kooperatiflerin ticaret şirketi olduğunu açıkça kabul etmiştir.¹³ Doktrinde de kabul edildiği gibi, TTK'nin 124/1. maddesinde ticaret şirketleri arasında kooperatiflerin açıkça sayılması, kooperatiflerin tescil ile tüzel kişilik kazanması, ticari defterler tutması, KK'de açıklama olmayan hususlarda TTK'de anonim şirketlere ilişkin hükümlerin uygulanması karşısında, kooperatiflerin ticaret şirketi olarak kabulü gerektiği kanaatindeyiz.

Kooperatiflerin ticaret şirketi olması sebebiyle, haklarında TTK hükümlerinin uygulanacağı düşünülse de, kooperatifler hakkında özel düzenleme olan 10.05.1969 tarih ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1163 sayılı KK yürürlükte ve bu kanun kooperatifler hukukuna ilişkin ana kaynak niteliğindedir.¹⁴ Dolayısıyla, özel nitelikteki KK hükümleri, genel nitelikteki TTK hükümlerine nazaran öncelikle uygulanmak zorundadır.¹⁵ KK'de aksine açıklama bulunmayan hallerde ise, KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin anonim şirketlere ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

Kooperatif tüzel kişiliği ile kooperatif ortağı arasındaki ya da kooperatif ortaklarının kendi aralarındaki ilişkiyi düzenleyen sözleşmeye, anasözleşme denir.¹⁶ KK'nin 88. maddesinde, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği için örnek anasözleşme hazırlama görevi Ticaret Bakanlığına verilmiştir. Bunun yanında, kendi görev alanında bulunan kooperatifler hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı da örnek

13 “...Tüm bu yasal düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde kooperatiflerin ticaret şirketi ve tacir olduğu açıkça görülmektedir. Bu açık kanun hükümleri karşısında ticaret siciline tescili zorunlu olan, ancak bu şekilde tüzel kişilik kazanabilen, ticari defterler tutan, ortaklarının sermaye koyma borcu bulunan, şirketler ile birlikte düzenleme yapıp birleşme, bölünme ve tür değiştirme şartları düzenlenen ve iflasa tabi olan kooperatifin ticaret şirketi ve tacir sayılmaması mümkün değildir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, kooperatifler tek amacı kâr elde etmek olmamakla birlikte, ortaklarının ekonomik menfaatlerini geliştirmeyi amaçlayan ticari birer ortaklıktır. Kooperatiflerin kârluluk ilkesini büsbütün bir kenara bıraktıkları da söylenemez, aksi takdirde varlıklarını sürdürmeleri beklenemez. Kâr elde edilip bunun ortakları arasında paylaşılıp paylaşılmadığı, diğer bir deyişle ne şekilde tasarruf edildiği kooperatifin amacının ekonomik olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Kooperatif şirketinin TTK'nin 124. maddesinde şahıs ve sermaye şirketleri arasında gösterilmemiş olması da kanunun açık lafzı karşısında kooperatifin ticaret şirketinin sayılmasına engel değildir...”.

14 Bu kanun dışında, bazı kooperatif türlerine özel önem verildiğinden, bu kooperatiflere ilişkin de özel kanunlar düzenlenmiştir. Örneğin, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifler ve Birlikleri Kanunu ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun.

15 Pınar, H. (2014). “Kooperatif Yöneticilerinin Görevden Alınması ve Kooperatiflerde Denetim Sorunu”, *GÜHFD*, 18 (2), 142-143.

16 Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2017), 602; İnternet: “Türkiye Kooperatifçilik Raporu 2016”, <http://koop.gtb.gov.tr/data/592ea2dd1a79f514ac499aae/TKR-2016-2017%200804-BASIM.pdf> adresinden 20.01.2019 tarihinde alınmıştır.

anasözleşmeler hazırlayabilirler. Kooperatifler hakkında dolayısıyla, öncelikle 1163 sayılı KK hükümleri, kooperatifler mevzuatında ikincil öneme sahip anasözleşme hükümleri ve TTK'nin anonim şirketlere ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

KK'nin 1. maddesinde kooperatifler; *“Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar”* şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre kooperatifler;

- Tüzel kişiliği bulunan,
- Ortaklarının belli ekonomik menfaatlerini, özellikle meslek ve geçimlerine ait gereksinimlerini karşılama amacı güden,
- Ortaklar arasında karşılıklılık kuralının gözetildiği,
- Gerçek ve tüzel kişilerin ortak sıfatına sahip olabildiği,
- Değişir ortaklı,
- Değişir sermayeli ortaklıklardır.

Kooperatifler hem ekonomik, hem de sosyal oluşumlardır. Sosyal yönü kuvvetli ortaklıklardan olduğu için, derneklerle karıştırılması mümkündür. Ancak kooperatifler, ortaklarının ekonomik menfaatlerini ön plana çıkarması nedeniyle derneklerden ayrılmaktadırlar.¹⁷ Ayrıca kooperatifler, doğrudan ortakları tarafından, ortaklarına sosyal ve ekonomik fayda sağlamak amacıyla kurulduğu halde, dernekler üyelerine ve başkalarına hizmet vermek amacıyla kurulurlar.¹⁸ Kooperatiflerde ödemeler “taahhüt ödemesi”, “inşaat yapı ödemesi”, “şerefiye” olarak belirtildiği halde, derneklerde “aidat” olarak adlandırılmaktadır.¹⁹ Derneklerde, derneği kuran ve dernekte kayıtlı olan için “üye” kavramı kullanılırken, kooperatiflerde kooperatifleri kuran ve kooperatiflerde kayıtlı olan için “ortak” kavramı kullanılmaktadır.²⁰ Kooperatiflerin sermaye şirketlerinden de ayrılan yönleri bulunmaktadır. Kooperatiflerde insan unsuru, sermaye şirketlerinde ise, sermaye ön plandadır. Sermaye şirketlerinde amaç, en üst düzeyde kar sağlamak ve bunu paylaşmak

17 Üstün, Aydın, (2014), 10; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2017), 588.

18 Özmen, (2018), 28; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2017), 588.

19 Özmen, (2018), 28.

20 Özmen, (2018), 28.

olduğu halde, kooperatiflerde amaç ortağın ekonomisini iyileştirmektir.²¹ Sermaye şirketlerinde, sınırlı sermaye ve değişik kar söz konusu olduğu halde, kooperatiflerde değişir ortak sayısı ve değişir sermaye söz konusudur.²² Yine sermaye şirketlerinde, ortaklar sahip oldukları sermaye oranında şirket yönetiminde söz hakkına sahip oldukları halde, kooperatiflerde ortaklar ne kadar paya sahip olursa olsunlar, yönetimde ancak bir oy kullanabilirler.

1.1.3. Kooperatif Türleri

Kooperatifler, faaliyet alanları, amaçları ve tabi oldukları mevzuata göre türlere ayrılabilir. Ülkemizde kooperatifler amaçlarına göre; tarımsal amaçlı kooperatifler ve diğer kooperatifler olarak ikiye ayrılmaktadır.²³ Tarımsal amaçlı kooperatifler, tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri olup ayrı kanunlara tabidirler.²⁴ Diğer kooperatifler ise, 1163 sayılı KK'ye tabidirler. KK'de kooperatif türleri konusunda bir düzenleme ya da sınırlama getirilmemiştir. Her geçen yıl, kooperatif türlerinde de artış yaşanmaktadır. İhtiyaçlar ortaya çıktıkça, farklı konularda çalışan kooperatifler kurulmaktadır.²⁵ Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 30.06.1989 tarih ve 22311 sayılı genelgesinde kooperatifler 15 tür olarak sayılmıştır. 2016 yılı Türkiye Kooperatifçilik Raporuna göre ise, 37 kooperatif türü bulunmaktadır.²⁶ Bu türlerin bazıları; konut yapı kooperatifi, küçük sanayi sitesi yapı kooperatifi, esnaf ve sanatkârlar kefalet kooperatifi, toplu iş yeri yapı kooperatifi, üretim ve pazarlama kooperatifi, turizm geliştirme kooperatifi, site işletme kooperatifi, gayrimenkul işletme kooperatifi, küçük sanat kooperatifi, motorlu taşıyıcılar kooperatifi, deniz motorlu taşıyıcılar kooperatifi, tüketim kooperatifi, tahmil ve tahliye kooperatifi ile ham mallar taşıma kooperatifi, temin tevzi kooperatifi, sigorta kooperatifi, sulama kooperatifi, yayıncılık kooperatifi, sağlık hizmetleri kooperatifi, elektrik enerjisi üretim ve

21 Ayhan, R. Çağlar, H. Özdamar, M. (2019). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. (1. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 168; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2017), 588, 589, 590; Üstün, Aydın, (2014), 11-12; Yazıcı, (2016), 15-16, 21; Kırca, (2017), 22.

22 Deryal, (1994), 28; Özmen, (2018), 28; Kırca, (2017), 22.

23 Müftüoğlu, Aydos, (2001), 33; İnternet: "Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2016" [https://www.gtb.gov.tr/data/51c7eb1d487c8e0a98f15f9b/t%C3%BCrkiye%20kooperatif%C3%A7ilik%20stratejisi%20ve%20eylem%20plan%C4%B1%20\(2012-2016\).pdf](https://www.gtb.gov.tr/data/51c7eb1d487c8e0a98f15f9b/t%C3%BCrkiye%20kooperatif%C3%A7ilik%20stratejisi%20ve%20eylem%20plan%C4%B1%20(2012-2016).pdf) adresinden 20.01.2019 tarihinde alınmıştır.

24 Bu kanunlar; 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifler ve Birlikleri Kanunu ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun'dur.

25 Geray, (1992), 432.

26 İnternet: "Türkiye Kooperatifçilik Raporu 2016", <http://koop.gtb.gov.tr/data/592ea2dd1a79f514ac499aae/TKR-2016-2017%200804-BASIM.pdf> adresinden 20.01.2019 tarihinde alınmıştır.

tüketim kooperatifi, su ürünleri kooperatifi, pancar ekicileri kooperatifi, karayolu yolcu taşıma kooperatifi şeklindedir.²⁷

1.2. Kooperatif Yöneticileri

Kooperatif tüzel kişiliğinin medeni hakları kullanma yetkisi, oluşturulması zorunlu olan çeşitli organlara sahip olunmasıyla başlayacaktır (TMK m. 49). Bu organlar ise; “genel kurul”, “yönetim kurulu” ve “denetçiler” dir.

KK'nin 42 ila 54. maddelerinde genel kurul ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bu maddelerde genel kurul hakkında bahsedilmeyen konular için ise, KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin anonim şirketlere ait olan 407 ila 451. maddeleri uygulanacaktır. Genel kurul, KK'nin 42. maddesi gereğince bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır. Genel kurul, aynı zamanda karar organıdır. Genel kurulda alınan kararlar, genel kurul toplantısında hazır bulunan ya da bulunmayan tüm ortaklar için geçerlidir. Kooperatiflerde genel kuruldan sonra en yetkili organ ise, yönetim kuruludur. KK'nin 55. maddesine göre yönetim kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içerisinde kooperatif faaliyetlerini yöneten ve temsil eden icra organıdır. KK'nin 56. maddesinde murahhas üyelik düzenlenmiştir. Kooperatiflerde yönetim yetkisi tamamen yönetim kuruluna ait olmakla birlikte, yönetim kurulu verdiği yetki çerçevesinde işleri yürütmesi için müdür de atayabilir. KK'nin 58. maddesi ile müdür tayinine olanak tanınmıştır. Kooperatiflerin genel kurul ve yönetim kurulu dışında, diğer bir sahip olması gereken organı, “denetçiler” dir. Kooperatif denetçileri ise, KK'nin 65 ila 69. maddelerinde düzenlenmiştir.

1.2.1. Kooperatif Yönetim Kurulu

1.2.1.1. Hukuki niteliği

Kooperatif yönetim kurulu, kanunlar ve anasözleşme hükümleri çerçevesinde, kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve kooperatifi temsil eden icra organıdır. KK'nin 55 ila 64. maddelerinde yönetim kuruluna ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kanunda

²⁷ Müftüoğlu, Aydos, (2001), 35; İnternet: “Türkiye Kooperatifçilik Raporu 2016”, <http://koop.gtb.gov.tr/data/592ea2dd1a79f514ac499aae/TKR-2016-2017%200804-BASIM.pdf> adresinden 20.01.2019 tarihinde alınmıştır.

hüküm bulunmayan durumlarda ise, KK'nin 98. maddesi gereğince, TTK'nin anonim şirketlerde yönetim kuruluna ilişkin 359 ila 396. maddeleri uygulama alanı bulacaktır.

Yönetim kurulu, kooperatifi temsil ve yönetim hakkına sahiptir. Temsil, yapılan işlemlerle kooperatif tüzel kişiliğini hak sahibi yapabilme ve borç altına sokabilme yetkisini ifade eder.²⁸ Yönetim hakkı ise, kooperatif işlerinin yürütülmesi ve kooperatifin amacının gerçekleştirilmesi için, kanun ve anasözleşme hükümleri çerçevesinde bütün hukuki ve ticari işlemlerin yapılmasını ve gereken kararların alınmasını ifade eder.²⁹ Temsile yetkili olan kişiler, kooperatif adına, kooperatifin amacının gerektirdiği bütün hukuki işlemleri yerine getirebilirler (KK m. 59). KK'de temsil yetkisinin kullanılmasında, birlikte temsil kuralı benimsenmiştir.³⁰ Kooperatif adına düzenlenen belgelerin geçerli olabilmesi için, kooperatif unvanı altında temsile yetkili olanlardan ikisinin imzasının evrak üzerinde bulunması gereklidir.³¹ (KK m. 60) Kooperatif yönetim kurulu, kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerini ve imzalarını ticaret siciline bildirir ve bu yetkiye dayanak olan kararları ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personele tasdik ettirir (KK m. 61).

1.2.1.2. Seçimi ve üyelik koşulları

Yönetim kurulunu seçme yetkisi, KK'nin 42. maddesi gereğince genel kurula aittir. Genel kurul, bu yetkisini devir ve terk edemez. Yönetim kurulu üyelerinin anasözleşme ile de tayini mümkündür, anasözleşme ile tayin olunan ilk yönetim kurulu üyelerinin görevleri ise, ilk genel kurul toplantısına kadar devam eder. İlk genel kurul toplantısında, genel kurulca ortaklar arasından yönetim kurulu üyeleri seçilir.

28 Üstün, Aydın, (2014), 237.

29 Bölükbaş, T. (2010). *Kooperatif Yöneticilerinin Hukuki ve Cezai Sorumlulukları*. (2. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 8; Üstün, Aydın, (2014), 237.

30 Bölükbaş, (2010), 12.

31 Yargıtay 23. HD, 08.10.2018 tarih, 2016/1613 E., 2018/4584 K. sayılı ilamı; "...Mahkemece başkan vekili A.T.S'in imzaladığı belge gerekçe gösterilerek davanın kabulüne karar verilmiş ise de davalı kooperatif ana sözleşmesinin 46. maddesi uyarınca "Kooperatif adına düzenlenecek belgenin muteber olabilmesi için kooperatif unvanı altında başkan veya vekili ile birlikte murahhas üye veya müdür veya yönetim kurulu üyesine ait en az iki imza gereklidir." amir hükmüne göre belgede tek imza bulunduğu sabit olduğuna göre sırf bu belge nazara alınarak davanın kabulüne karar verilmesi doğru değildir. Mahkemece davacıya ait ödeme belgeleri üzerinde durularak davalı kooperatif kayıtları incelenerek davacının kooperatife borçlu olup olmadığı kesin bir şekilde belirlendikten sonra sonuca göre karar verilmesi gerekirken ana sözleşme uyarınca kabulü mümkün olmayan belge uyarınca davanın kabulüne karar verilmesi uygun görülmemiştir."

Yönetim kurulu üyelerinin seçimi için, gündemde seçime dair madde bulunmalı, genel kurul, kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun olarak toplanmalı, toplantı ve karar yeter sayısı ile karar almalıdır.³² Gündemde yönetim kurulu üyelerinin seçimine ilişkin madde yoksa KK'nin 46/3. maddesine göre kural olarak seçim yapılamaz. Ancak, KK'nin 46/3. maddesine göre, gündem maddelerinin görüşülmesinden önce, kooperatife kayıtlı ortakların en az 1/10'unun yazılı teklifte bulunmaları halinde, seçim maddesinin gündeme alınması sağlanabilir.

Yönetim kurulunun üye sayısı en az 3 olmalıdır (KK m. 55/2). Kooperatifin faaliyet alanına ve iş hacmine göre ise, üye sayısı değişiklik gösterebilir. Asil üye kadar, yedek üye seçilir.³³ Kanunda, asgari üye sayısı düzenlendiği halde, azami üye sayısı belirlenmemiştir. Dolayısıyla, anasözleşmede üçten az olmamak üzere, istenilen sayıda üye sayısı belirlenmesi mümkündür.³⁴ Ancak, KK'nin 55/2. maddesi uyarınca kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, kooperatif ortağı olması zorunlu olduğundan, azami sayı kooperatif ortağı sayısından fazla olamayacaktır.³⁵ Ayrıca, yönetim kurulunun karar almasında zorluğa neden olunmaması için, üye sayısının 3, 5, 7, 9 gibi tek sayı olarak belirlenmesinde fayda vardır.³⁶

Kooperatif yönetim kurulu yedek üyelerinin nasıl seçileceğine dair, KK'de düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda, KK'nin 42. maddesinin 2. fıkrasının 2. bendinin kooperatif yönetim kurulu yedek üyelerinin seçimi için de geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.³⁷ Genel kurul toplantılarında, yönetim kurulu üyeleri, asil ve yedek oldukları açıkça belirtilerek seçilmelidir.³⁸

Yönetim kuruluna seçilen üyeler ve bunların yedekleri mutlaka kooperatif ortağı olmalıdır (KK m. 55/2). Kooperatif ortağı olan tüzel kişiler de, yönetim kurulu üyeliğine seçilebilirler (KK m. 55/3). 5146 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce yürürlükte bulunan KK'nin 1. maddesine göre, sadece “*gerçek kişiler, kamu tüzel kişileri ve özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler*” kooperatife ortak olabilirken, 5146

32 Çöklü, C. T. (2004). *Uygulamada Yapı Kooperatifleri*. (5. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık, 315.

33 Çöklü, (2004), 316; Özel, Cinbaş, (2013), 260.

34 Bölükbaş, (2010), 3; Özel, Cinbaş, (2013), 258.

35 Özel, Cinbaş, (2013), 258-259.

36 Çöklü, (2004), 316.

37 Özel, Cinbaş, (2013), 259.

38 Bölükbaş, (2010), 5; Özel, Cinbaş, (2013), 259.

sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle “gerçek ve tüzel kişiler” in kooperatife ortak olabilecekleri kabul edilmiştir. Dolayısıyla 5146 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası, diğer tüzel kişiler yanında “ticari şirketler” de kooperatife ortak olabilmektedirler.³⁹ Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişi ortak, seçilmesinin akabinde kendisini temsil edecek temsilcinin adını bildirmelidir (KK m. 55/3). KK’nin 98. maddesi yollaması ile TTK’nin 359/2. maddesine göre, tüzel kişiyle birlikte tüzel kişi tarafından belirlenen, sadece bir gerçek kişi de tescil ve ilan olunur. Bu hükümde sadece tek bir gerçek kişiden bahsedildiğinden, yedek kişi tayin edilmesi ya da birden fazla kişi ile yani birlikte temsil mümkün değildir.⁴⁰

Yönetim kurulu üyeleri, en çok 4 yıl için seçilebilirler. Anasözleşmede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri mümkündür (KK m. 57). Kanunda, yönetim kurulu üyelerinin azami görev süresi belirlendiği halde, asgari süre belirtilmemiştir. Buna göre, anasözleşmede daha kısa süre için seçilmeleri kararlaştırılabilirken, daha uzun süre için seçilmeleri kararlaştırılamayacaktır.⁴¹

Yönetim kurulu üyesi olabilmek için gerekli şartlar KK’nin 56. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükmün dışında, yönetim kurulu üyesi olabilmek için KK’nin diğer hükümlerinde ve diğer kanunlarda belli bazı özellikler aranmaktadır. Ayrıca, kooperatif yönetim kurulu üyesi olabilmek için anasözleşmede öngörülen niteliklere sahip olunmalıdır (KK m. 4/b.3).

KK’nin 56. maddesine göre yönetim kurulu üyelerinde aranan şartlar;

- Türk vatandaşı olmak (KK m. 56/1-b.1),
- Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak (KK m. 56/1-b.2),
- Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu Kanun hükümlerine göre mahkum olmamak (KK m. 56/1-b.3), şeklindedir.

39 Bölükbaş, (2010), 47.

40 Eminoğlu, C., Çakır, F. B. (2014). “Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Seçilmesi ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kuruluna Temsilci Ataması”, *GÜHFD*, 18 (3-4), 281; Özel, Cinbaş, (2013), 262.

41 Tekinalp, Ü. (2011). *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları*. (2. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 120; Özel, Cinbaş, (2013), 266-267.

Kooperatif ortağı olmak için, Türk vatandaşı olma şartı aranmadığı halde, yönetim kurulu üyesi olmak için Türk vatandaşı olmak şarttır. Tüzel kişilerin yönetim kurulu üyesi olmaları halinde, bunların yönetim kuruluna gönderecekleri temsilcilerinin de Türk vatandaşı olması gerekir.⁴²

KK'nin 56. maddesinde belirtilen suçlardan biri hakkında, sadece dava açılmış olması, kooperatif yönetim kurulu üyesi olmaya engel olmayıp, açılan bu dava sonunda mahkumiyet kararı verilmiş ve bu mahkumiyet kararı kesinleşmiş olmalıdır. Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir.⁴³ Örneğin, kooperatif ortağı olan (A) hakkında güveni kötüye kullanma suçundan dava açılmış, yapılan yargılama sonunda mahkumiyetine karar verilmiş ancak sanık olan (A) hükmü istinaf etmiş ve istinaf mercii tarafından henüz bir karar verilmemiş ya da istinaf mercii tarafından verilen karar temyiz edilmiş, temyiz mercii olan Yargıtay tarafından bir karar verilmemiş ise, mahkumiyet hükmü henüz kesinleşmediğinden, bu hüküm (A)'nın yönetim kurulu üyesi olmasına engel teşkil etmeyecektir. Yine yapılan yargılama sonunda, (A) hakkında güveni kötüye kullanma suçundan 5271 sayılı CMK'nin 231/5. ve devamı maddeleri uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olması halinde de, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı mahkumiyet hükmü niteliğinde olmadığından, bu hüküm de (A)'nın yönetim kurulu üyesi olmasına engel teşkil etmeyecektir.⁴⁴

KK'nin 56. maddesi dışındaki hükümlerde yer alan yönetim kurulu üyelerinde aranan şartlar ise;

- Kooperatif ortağı olmak (KK m. 55/2),

42 Çöklü, (2004), 319; Özel, Cinbaş, (2013), 263.

43 Yargıtay 23. HD 05.06.2017 tarih, E. 2015/9183, K. 2017/1664 sayılı ilamı; "...1163 sayılı Kanun'un 56/3. maddesinde sayılı suçlardan mahkum olmayı, yönetim kurulu üyesi olmaya mani hal olarak saymış olup, seçilen yöneticilere atfedilen suç bu maddede yazılı olmadığı gibi sadece dava açılması yönetici ve denetici seçilmeye engel olmadığı, bu suçlardan mahkum edilmeleri halinde kararın kesinleşmesinin gerektiği Dairemizin yerleşmiş içtihatlarındandır. Somut olayda yönetim ve denetim kurulu üyesi seçilen kişilere atılı suçların madde kapsamında sayılı suçlardan olmadığı ve haklarındaki kararların da kesinleşmemiş olduğu dikkate alındığında yönetim ve denetim kurulu üyeliği seçimine ilişkin genel kurul kararının iptaline ilişkin gerekçe doğru değildir."

44 Yargıtay 23. HD'nin 13.09.2011 tarih, E. 2011/230, K. 2011/278 sayılı ilamı; "...Somut olayda, 29.07.2007 tarihli genel kurulun 5. maddesinde Kemal Sipahi'nin yönetim kuruluna seçildiği, hakkında Dikili Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2004/225 esas 2005/253 karar sayılı ilamıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, yerel mahkemece, bu kararın mahkumiyet hükmü olduğu gerekçesiyle genel kurulun 4. maddesinin Kemal Sipahi yönünden iptaline karar verilmiştir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03.02.2009 tarih 2009/4-13 esas ve 2009/12 karar sayılı ilamında belirtildiği üzere bir mahkumiyet hükmü değildir. Mahkemece, bu yön üzerinde durulmadan, kararın bir mahkumiyet hükmü olduğu kabul edilerek, genel kurulun 4. maddesinin Kemal Sipahi yönünden kısmen iptaline karar vermesi doğru değildir."

- Tam ehliyetli olmak (KK m. 98 yollaması ile TTK m. 359/3),
- Denetçi görevini yürütmemek,⁴⁵
- Denetçiler ile arasında üçüncü dereceye kadar kan veya kayın hısımlığı ile iş ortaklığı bulunmamak, şeklindedir.

Yukarıda sayılan şartların yanı sıra, özel kanunlarda o kooperatif türüne özgü başka şartlar da aranabilir. Bu durumda yukarıdaki şartlar yanında, diğer özel kanunlarda yer alan şartlar da aranacaktır.⁴⁶ Örneğin, 1581 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 4. fıkrasında, yönetim kurulu üyelerinin en az ilkokul mezunu olmaları şartı aranmıştır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28/1. maddesine göre, kural olarak devlet memurlarının ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunmaları yasaktır. Ancak, aynı maddenin ikinci fıkrasında devlet memurlarının üyesi oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerinin bu yasaklamanın dışında olduğu düzenlenmiştir. Buna göre, devlet memurları, sadece ortak oldukları yapı, kalkınma ve tüketim kooperatiflerinde kooperatif yönetim kurulu üyesi olabileceklerdir.⁴⁷ Yapı, kalkınma ve tüketim kooperatifleri dışındaki kooperatif türlerinde ise, yönetim kurulu üyesi olmaları mümkün değildir.

6215 sayılı Kanun ile KK'ye "bağdaşmayan görevler" başlıklı ek 3. madde eklenmiş olup, bu maddeye dayanılarak da "Kooperatifler ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri ve Denetçileri ile Bunların Eş ve Hısımlarının Bağdaşmayan Görevlerine İlişkin Tebliğ" (Tebliğ), 27.06.2011 tarih ve 27977 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bağdaşmayan görevlere ilişkin tebliğin 3. maddesine göre bağdaşmayan görev;

- 1) Kooperatif ve üst kuruluş yönetim kurulu üyeleri ve denetçileri için; kooperatif ve ortağı bulunduğu üst kuruluşun, hisse payı ne olursa olsun, hissedarı olduğu tüm şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyeliğini veya denetçiliği, ücretli olarak personel veya danışmanlık, müşavirlik, uzmanlık gibi diğer her türlü görevleri,

45 Özel, Cinbaş, (2013), 264.

46 Çöklü, (2004), 320; Özel, Cinbaş, (2013), 261.

47 Özel, Cinbaş, (2013), 266.

- 2) Kooperatif ve üst kuruluş yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerinin eş ve ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları için; kooperatif ve ortağı bulunduğu üst kuruluş ile bu kuruluşların yüzde elliden fazla hissedarı olduğu şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyeliğini veya denetçiliği, ücretli olarak personel (idareci, büro personeli, daimi veya geçici işçi gibi her türlü görevleri) veya danışmanlık, müşavirlik, uzmanlık gibi diğer her türlü görevleri ifade etmektedir.

KK'nin ek 3. maddesi ve anılan tebliğin 4. maddesi uyarınca, kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri, bağdaşmayan görev alamazlar. Bağdaşmayan görev alma yasağı, kooperatif ve üst kuruluşlarının tüm yönetim kurulu üyeleri ile bunların eş ve ikinci dereceye kadar, ikinci derece dahil kan ve sıhri hısımlarını kapsamaktadır. 4572 sayılı Kanun'a göre tarım satış kooperatifler birliklerinin yönetim kurullarının doğal üyesi olan genel müdürleri ve KK'nin 55/3. maddesine göre yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişilerin belirledikleri temsilcileri de bağdaşmayan görev alma yasağı kapsamına girmektedir (Tebliğ m. 4/2).

Yönetim kurulu üyeliğine veya denetçiliğine seçilmeden önce bağdaşmayan görev yapanlar; kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeliğine seçilmeleri durumunda, seçildikleri tarih itibarıyla tüm bağdaşmayan görevlerinden ayrılmak zorundadırlar. Seçilme tarihi; seçimin yapıldığı genel kurul tarihini ve boşalan yönetim kurulu üyeliğine atama ve çağrı yapılmış ise, buna ilişkin atama ve çağrının tebliğ tarihini ifade eder (Tebliğ m. 4/3). Kooperatif ve üst kuruluşların yönetim kurulu üyeliğine seçilenler, seçilmeleri sırasında yürüttükleri bağdaşmayan görevlerden, yukarıda belirtilen sürelerde ayrılmazlarsa, seçimlerine ilişkin işlemler hükümsüz sayılacaktır. Bu durumda, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine yedekleri çağrılır. Bu yolla da, boşalan üyeliklerin doldurulamaması durumunda, anasözleşmelerin ilgili hükümlerine göre hareket edilir (Tebliğ m. 4/4).

Kooperatif ve üst kuruluşların yönetim kurulu üyeliğine veya denetçiliğine seçilenler, seçildikten sonra, bağdaşmayan görevlerden birini edinirlerse, bağdaşmayan görevin edinilmesine ilişkin seçilme veya görevlendirme ile bu kapsamda yapılan sözleşmeler hükümsüz sayılır ve edinilen yasak görev, edinme tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer (Tebliğ m. 4/5).

Yukarıda sayılan şartların araştırmasını, denetçiler yapacaktır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir. KK'nin 56. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendinde belirtilen suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam eder, ancak yönetim kurulu tarafından bu durumdaki üyelerin azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur (KK m. 56/3).

Kooperatif yönetim kurulu üyesi seçilebilmek için aranan koşulları yukarıda açıklamaya çalıştık. Bu koşulların bazılarının, artık çağın ihtiyaçlarının gerisinde kaldığı, bir an evvel kooperatiflerin, kurumsal yönetim ilkeleri doğrultusunda yönetilebilmelerinin yolunu açabilmek için kanuni değişiklikler yapılması gerektiği doktrinde savunulmaktadır.⁴⁸ Bu anlamda, kooperatif yönetim kurulu üyesi olabilmek için Türk vatandaşı olma şartının kaldırılması, ayrıca kooperatif ortağı olma şartının kaldırılması veya yönetim kurulu üyelerinden en az birinin kooperatif ortağı olması şartı getirilmesi önerilmektedir.⁴⁹

1.2.1.3. Teşkilatlanması ve çalışması

Yönetim kurulu, “*kurul organ*” olduğu için, kural olarak “*kurul*” şeklinde çalışır.⁵⁰ Kurul olarak çalışmak ise, çağrı ile ve gündeme bağlı olarak, toplantı nisaplarına uyarak toplanmayı, gündemde yer alan konuları müzakere etmeyi ve karar yeter sayılarına uyarak karar almayı, alınan kararları yazılı hale getirmeyi, imzalamayı ve karar defterine geçirmeyi ifade eder.⁵¹

Yönetim kurulunun teşkilatlanması ve çalışması konusunda KK'de düzenleme bulunmadığından KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'deki hükümler uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, TTK'nin 366/1. maddesi uyarınca, yönetim kurulu yapılacak ilk toplantıda, bir başkan ve bulunmadığı zamanlarda ona vekalet etmek üzere en az bir başkan vekili seçer. Anasözleşmede, başkanın ve başkan vekilinin veya bunlardan birinin,

48 Özel, Cinbaş, (2013), 268.

49 Özel, Cinbaş, (2013), 268.

50 Poroy, R., Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E., (2019). *Ortaklıklar Hukuku I.* (14. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 361; Çevik, O. N. (2002). *Uygulamada Şirketler Hukuku.* (3.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 411-412; Kaçak, N. (2004). *Konut Yapı Kooperatifleri.* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi, 125; Tekinalp, (2011), 146.

51 Tekinalp, (2011), 146.

genel kurul tarafından seçilmesi öngörülebilir. Yönetim kurulu, başkan veya onun yokluğunda ise başkan vekili tarafından toplantıya çağrılabilir.⁵² Ayrıca her yönetim kurulu üyesi, başkandan yönetim kurulunun toplantıya çağrılmasını yazılı olarak isteyebilir (KK m. 98; TTK m. 392/7).

Yönetim kurulu toplantıları kooperatif merkezinde yapılır. Ancak anasözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, üyelerin çoğunluğunun isteği ile başka herhangi bir yerde yapılması da mümkündür.

Yönetim kurulu toplantılarının gündemi, başkan tarafından belirlenir.⁵³ Üyeler ya da denetçiler tarafından gündem konusunda talepte bulunulmuş olsa bile, gündeme son şeklini veren başkan olacaktır.⁵⁴ Belirlenen gündemin toplantıdan uygun bir süre önce yönetim kurulu üyelerine ulaştırılması gereklidir.⁵⁵ Bu sayede, üyeler gündemden makul bir süre önce haberdar olacak, yönetim kurulu toplantısına katılıp katılmama konusunda karar verebilecek ve ayrıca toplantıya hazırlıklı gelebileceklerdir.

Yönetim kurulu, üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanıp, toplantıya katılanların çoğunluğu ile karar alır (KK m. 98; TTK m. 390/1). Üyelerin eşitliği durumunda, keyfiyet bir sonraki toplantıya bırakılır, bu toplantıda da eşitlik olursa teklif reddedilmiş sayılır (KK m. 98; TTK m. 390/3). Mazeretsiz olarak, üst üste üç toplantıda hazır bulunmayan üye çekilmiş sayılır. Toplantıda bulunmayan üyeleri temsilen oy kullanılamaz (KK m. 98; TTK m. 390/2). Ayrıca yönetim kurulu üyeleri, kişisel menfaatlerini ilgilendiren hususların görüşülmesi sırasında toplantıya katılamazlar (KK m. 98; TTK m. 393/1).

Yönetim kurulu toplantılarında alınan kararlar, tarih ve numara sırası ile yönetim kurulu karar defterine yazılır. Defterin alt tarafı, toplantıya katılanlarca isim yazılarak imzalanır. Karara karşı olanlar, çekimser kalan üyeler, neden karşı olduklarını ya da çekimser kaldıklarını kararın altına yazarak imzalarlar. Bu uygulama ile şerhin denetçilere bildirilmesi şartıyla, ilgili üye sorumluluktan kurtulabilecektir.⁵⁶

52 Tekinalp, (2011), 147; Kaçak, (2004), 125.

53 Bölükbaş, (2010), 8; Çevik, (2002), 414; Kaçak, (2004), 125; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2019), 375; Tekinalp, (2011), 147.

54 Bölükbaş, (2010), 8; Kaçak, (2004), 126.

55 Bölükbaş, (2010), 8; Kaçak, (2004), 126.

56 Özmen, (2018), 398; Çevik, (2002), 416.

Yönetim kurulu görevini, kural olarak kurul olarak yerine getirir. Ancak, faaliyet alanı çok geniş olan bazı kooperatiflerde işlerin gidişine bakmak, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, özellikle bilançonun düzenlenmesi hakkında rapor vermek üzere yönetim kurulu üyelerinden oluşan komisyonlar da kurulabilir (KK m. 98; TTK m. 366/2). Komisyonların kural olarak, yönetim ve temsil yetkisi yoktur.⁵⁷ Komisyonlar, yönetim kurulu üyelerinin kanundan ve anasözleşmeden kaynaklanan görevlerini gereği gibi yerine getirebilmeleri için gereken hazırlık işlemlerinin yürütülmesi hususunda yönetim kuruluna yardımcı olurlar.⁵⁸ Komisyonların görevlendirilmesi, yetki devri niteliğinde olmadığından, komisyonların işlemlerinden sorumluluk yönetim kuruluna aittir.

1.2.1.4. Sona ermesi

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin sona ermesine ilişkin KK'de açık düzenleme bulunmamaktadır. Ancak kooperatif yönetim kurulu üyelerinin üyelik koşullarını düzenleyen KK'nin 56. maddesi, görev süresini düzenleyen KK'nin 57. maddesi, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kooperatif ortağı olması zorunlu olduğundan, kooperatif ortaklığının sona ermesine ilişkin KK'nin 10 ila 15. maddeleri, ortaklıktan çıkarılmaya ilişkin KK'nin 16. maddesi, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin sona ermesi ile ilgili kanuni düzenlemeler olarak belirtilebilir. Ayrıca KK'nin 98. maddesi yollaması ile anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin sona ermesine ilişkin TTK'nin ilgili hükümleri de, kooperatif yönetim kurulu üyeleri hakkında uygulanacaktır.

Kooperatif yönetim kurulu üyeliği;

- Ölüm ile,
- Medeni hakları kullanma ehliyetinin kaybedilmesi veya kısıtlanma ile,
- Ortaklıktan çıkma ya da çıkarılma halinde,
- KK'nin 56. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendinde belirtilen suçlardan mahkum olma halinde,
- Denetçi seçilme halinde,

57 Cenkci, E. (2018). *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Devri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 35.

58 Cenkci, (2018), 35.

- Yönetim kurulu üyeliğinde kanunen aranan şartları kaybetme halinde ya da bu şartları taşımadıkları halde, her nasılsa seçilmiş olma halinde,
- Anasözleşmede yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesi hususunda düzenleme mevcutsa, bu düzenlenmede öngörülen durumların gerçekleşmesi halinde,
- Görev süresinin sona ermesi halinde,
- Kasıtlı bir suçtan hapis cezasına mahkumiyet halinde, (TCK m. 53/1-d)
- İstifa ile,
- Azil ile sona erer.⁵⁹

Kooperatif yönetim kurulu üyesinin ölümü halinde, ortaklık sıfatı ve yönetim kurulu üyeliği kendiliğinden sona erer (KK m. 14/1). Ölüm, kooperatif yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren doğal sebeplerdendir.⁶⁰

KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 359. maddesinin 3. fıkrasına göre yönetim kurulu üyelerinin tam ehliyetli olmaları şarttır. Bu durumda, kooperatif yönetim kurulu üyesi, medeni hakları kullanma ehliyetini yitirirse ya da kısıtlanırsa, üyeliği sona erer. Bu sebep de, üyeliği sona erdiren doğal sebeplerdendir.⁶¹ Belirtmek gerekir ki, üyelik sıfatının sona ermesi için, kısıtlanma kararının kesinleşmesi şarttır.⁶²

Kooperatif yönetim kurulu üyeliği, üyelik için kanunda aranan şartları kaybetme halinde ya da bu şartları taşımadıkları halde, her nasılsa seçilmiş olma halinde de sona erer. Örneğin, KK'nin 56. maddesinin 1. fıkrasının 1. bendine göre, yönetim kurulu üyeliği için Türk vatandaşı olmak zorunludur. Türk vatandaşı olmadığı halde, her nasılsa seçilmiş olan kişinin ya da sonradan Türk vatandaşlığını kaybeden, başka bir ülke vatandaşlığına geçen kişinin yönetim kurulu üyeliği sona erecektir.

Kooperatif yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren sebepler, kooperatif anasözleşmesinde de gösterilebilir. Anasözleşmede öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi halinde de, kooperatif yönetim kurulu üyeliği sona erecektir.

59 Çöklü, (2004), 321-322; Bölükbaş, (2010), 12-13; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2019), 401-407.

60 Tekinalp, (2011), 121.

61 Tekinalp, (2011), 121.

62 Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2019), 405.

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin görev süresi, KK'nin 57. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, kooperatif yönetim kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler. Anasözleşmede daha kısa bir süre öngörülmüş ise, bu sürenin dolması halinde, öngörülmemiş ise 4 yıllık süre sonunda görevleri kendiliğinden sona erer.

Kooperatif yönetim kurulu üyesi hakkında, işlediği kasıtlı bir suç nedeniyle hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ve bu mahkumiyet hükmü kesinleşmiş ise, üyelik sıfatı TCK'nin 53/1-d maddesi gereğince sona erecektir. Ancak, TCK'nin 53/1-d. maddesinde öngörülen hak yoksunluğu geçici niteliktedir.⁶³ Zira TCK'nin 53/2. maddesi gereğince kooperatif yönetim kurulu üyesi kooperatif yöneticisi olmaktan, mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar yasaklanmıştır. Kooperatif yönetim kurulu üyesinin mahkûm olduğu kasıtlı suç, KK'nin 56/1. maddesinin 3. bendinde sayılan suçlardan biri değil ise, hapis cezasının infazı tamamlandıktan sonra, yeniden yönetim kurulu üyesi olmasında engel yoktur.

Kooperatif yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren diğer bir sebep, istifadır. Kooperatif yönetim kurulu üyesi istifa ile, üyeliğini kendi iradesiyle sona erdirir. Kooperatif yönetim kurulu üyesinin istifa beyanı, kooperatife ulaşması ile hukuki sonucunu doğurur.⁶⁴ İstifa herhangi bir şekilde bağlı olmamakla birlikte, ispat kolaylığı açısından yazılı yapılmasında, hatta noter aracılığıyla bildirilmesinde yarar vardır.⁶⁵

Kooperatif yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren bir başka sebep de, azildir. Kooperatif yönetim kurulu üyelerini görevden almaya yetkili olan organ, kooperatif genel kuruludur. Genel kurulun bu yetkisi, devredilemez niteliktedir.⁶⁶ Genel kurulun azil kararı alabilmesi, bu hususun gündeme bağlılık ilkesinin gereği olarak gündemde yer alması halinde mümkündür. Ancak KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 364/1. maddesi uyarınca haklı sebepler varsa, gündemde yer almasa dahi, yönetim kurulu üyesi hakkında azil kararı alınabilir. TTK'nin 364/1. maddesinde haklı sebeplerin ne olduğu hususunda ise sınırlama yapılmamıştır. Haklı sebeplere, yolsuzluk yapılması, yönetim kurulu üyesinin yetersizliği, yetkisini kötüye kullanması gibi sebepler örnek olarak gösterilebilir.⁶⁷

63 Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2019), 405.

64 Tekinalp, (2011), 121; Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, (2017), 363.

65 Tekinalp, (2011), 121.

66 Tekinalp, (2011), 122.

67 Eriş, G. (2014). *Ticari İşletme ve Şirketler Cilt II*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi, 2243.

Kooperatif yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesi hususu, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğu açısından önem taşımaktadır. Kooperatif yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren nedenler gerçekleştiğinde, kooperatif yönetim kurulu üyelerine özgü cezai sorumluluk da sona ermektedir. Örneğin, kooperatif yönetim kurulu üyesinin ölümü halinde ölüm tarihinde, azli halinde bu işlemin kesinleştiği tarihte kooperatif yönetim kurulu üyelerine özgü cezai sorumluluk sona ermektedir. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, daha sonra da ayrıntılı bahsedileceği üzere KK'nin 62/son maddesi uyarınca kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları kuralı nedeniyle, cezai sorumluluklarının bulunması halinde, suç vasfının tespiti açısından kooperatif yönetim kurulu üyesinin suç tarihinde üyeliğinin devam edip etmediği, sona ermiş ise sona erme tarihinin tespiti önem taşımaktadır. Eğer, kooperatif yönetim kurulu üyeliği sona ermiş ise, kamu görevlisi gibi cezalandırılma sözü konusu olmayacağından, fail olan kişinin eylemine uyan suç farklı bir suç oluşturacaktır. Ancak, suçun işlendiği tarihte kooperatif yönetim kurulu üyesi olmak yeterli olup, suç tarihinden sonra üyeliğin sona ermesi ise, suç vasfını etkilemeyecektir.

1.2.2. Kooperatif Müdürleri

Kooperatiflerde yönetim, tamamen yönetim kuruluna aittir. KK'nin 58. maddesine göre ve KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 367/1. maddesine göre, anasözleşme genel kurula ya da yönetim kuruluna, kooperatifin yönetimini ve temsilini kısmen veya tamamen kooperatif ortağı olması zorunlu olmayan bir veya birkaç müdüre veya yönetim kurulu üyesine tevdi etmek yetkisini verebilir. Kural olarak devir, temsil yetkisinin devrini içermez. Temsil yetkisinin ayrıca ve açıkça belirtilmesi suretiyle devri gerekir.

Müdür, yönetim kurulunun verdiği yetki çerçevesinde işleri yürüten kimsedir.⁶⁸ Anasözleşmede müdür atanması konusunda bir hüküm düzenlenmemişse, yönetimde KK'nin 98. maddesi yollamasıyla TTK'nin 365. maddesi uyarınca sadece yönetim kurulu yetkilidir.⁶⁹ Müdürlerin kooperatif ortağı olması şart değildir (KK m. 58). Kooperatif

68 Özmen, (2018), 408; Çevik, (2002), 447.

69 Yargıtay 23. HD, 07.07.2015 tarih, 2014/4132 E., 2015/5333 K. sayılı ilamı; "...1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 98. maddesi yollaması nedeniyle kooperatiflerde de uygulanması gereken dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan TTK'nin 319/2. maddesi, "Anasözleşme ile temsil yetkisinin ve idare işlerinin hepsini veya bazılarını idare meclisi üyesi olan murahhaslara veya pay sahibi olmaları zorunlu olmayan müdürlere bırakabilmek için genel kurula veya yönetim kuruluna yetki verilebilir" hükmünü

müdürleri, yönetim kurulu üyeleri arasından atananlar ve yönetim kurulu üyeleri dışından atananlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kooperatif yönetim kurulu üyeleri arasından atananlar, hem müdür hem de yönetim kurulu üyesi olup, yönetim kurulu toplantılarına katılabilirler ve oy kullanabilirler.⁷⁰ Kooperatif ile aralarındaki ilişki ise, “vekalet akdine” dayanır.⁷¹ Dolayısıyla, kooperatifin işçisi olmayıp, sigortalı çalıştırılmazlar ve kooperatiften ihbar ve kıdem tazminatı alamazlar.⁷² Ücretlerine ise, genel kurul karar verecektir.⁷³ Kooperatif yönetim kurulu, müdürleri atama yetkisine sahip olduğu gibi, azil yetkisine de sahiptir. Dışarıdan atanan müdürler ise, kooperatif ortakları arasından ya da ortak olmayanlar arasından seçilebilirler. Bu müdürler, kooperatif yönetim kurulu üyesi olmadıkları için, yönetim kurulu toplantılarına katılamazlar ve oy kullanamazlar.⁷⁴ Kooperatif ile aralarındaki ilişki “hizmet akdine” dayanır.⁷⁵ Yönetim kurulu, müdürün işvereni ve amiridir. Dışarıdan atanan müdürlerin ücretlerine yönetim kurulu karar verecektir.⁷⁶ Yine dışarıdan atanan müdürler, kooperatiften sigortalı gösterilebilirler, ayrıca kendilerine kıdem ve ihbar tazminatı ödenebilir.⁷⁷ Dışarıdan atanan müdürler de, yönetim kurulu tarafından azledilebilir.

Yönetim kurulu, müdür tayininde gerekli özeni göstermelidir (KK m. 98, TTK m. 553/2). Müdürler neden oldukları zararlardan bizzat sorumludurlar. Ancak, usulüne uygun şekilde yetkiyi devreden yönetim kurulu üyeleri, sadece yetki verdikleri kimselerin

içermektedir. TTK'nun 342. maddesi yukarıda anılan 319/2. maddesi ile birlikte ele alındığında, şirkete müdür olarak atanan kişinin atanma yönteminin anasözleşmede öngörülmuş ve öngörülen şekilde genel kurula veya yönetim kuruluna bırakılmış olması ve tevdi edilen görevin de kooperatifin temsil ve idari, mali işlerinin önemli bir kısmını içermesi gerekir. Esasen, 1163 sayılı Kanun'un 58. maddesi de aynı ilkelere göre düzenlenmiştir. Anasözleşmede müdür atanması konusunda bir hüküm sevkedilmemişse, yönetimde TTK'nun 317. maddesi uyarınca sadece yönetim kurulu yetkilidir.

Davalı, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu'nun 4., 5., 20. ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 98. maddesinin yollamasıyla TTK'nun 342. maddesinde düzenlenen icrai işlerden sorumlu müdür ise, bu dava 341. maddesinde yazılı usule tabidir.

Mahkemece, öncelikle davalı R.K'ün sıfatı araştırılmalıdır. Bu nedenle davacı Sandıklı Tarım Kredi Kooperatifi'nin müdürü olan davalı R.K'ün atanmasına ilişkin olarak anasözleşmede genel kurul veya yönetim kuruluna yetki verilip verilmediği araştırılmalı, yetki verilmiş ise, Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliğinden genel kurul ya da yönetim kurulu kararları ve ilgili genelgeler getirtilip, kooperatifin yönetimine ilişkin yetki ve görevleri, TTK'nun 319/2. maddesinde öngörülen şekilde temsil ve idari işlemlerin tamamı veya bir kısmını üstlenecek biçimde atanıp atanmadığı, başka bir deyişle TTK'nun 342. maddesi anlamında icrai müdür olup olmadığı, aynı Kanun'un 341. maddesi uyarınca sorumluluk davası açılması için genel kurulca karar alınması gerekir gerekmediği sorulmalıdır...”.

70 Kaçak, (2004), 142.

71 Çöklü, (2004), 391; Kaçak, (2004), 142.

72 Çöklü, (2004), 392; Kaçak, (2004), 142.

73 Çöklü, (2004), 392; Kaçak, (2004), 142.

74 Çöklü, (2004), 392; Kaçak, (2004), 142.

75 Çöklü, (2004), 392; Kaçak, (2004), 142.

76 Çöklü, (2004), 392; Kaçak, (2004), 142.

77 Çöklü, (2004), 392; Kaçak, (2004), 142.

seçiminde makul derecede özen göstermekle, bu yetkinin usulüne uygun kullanılıp kullanılmadığını denetlemekle ve gerektiğinde talimat vermekle yükümlüdürler.⁷⁸ Yönetim kurulu, nezaret etme görevini yerine getirmez ise, sorumluluğa da iştirak eder (KK m. 98; TTK m. 553/2-3).

Müdüre verilebilecek yetkinin sınırı, kanun ve anasözleşmede belirlenmiş olup, bu belirlenen sınırın üstünde yetki verilmesi halinde kooperatif zarara uğratılırsa, yine yönetim kurulunun sorumluluğu gündeme gelecektir. Ayrıca, müdürler yönetim kurulu üyelerinin görev süresini aşan bir zaman için görevlendirilemezler.

Kooperatif müdürü, kooperatif işlerini yürütürken gerekli özeni göstermek, görevi gereği öğrendiği sırları saklamak ve basiretli bir iş adamı gibi davranmak zorundadır.⁷⁹ Ortaklık işlemleri dışında, kendisi veya başkası adına bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari işlem yapamaz (KK m. 59/6). Bu yükümlülüğe aykırı hareket edilmesi halinde, KK'nin ek 2/1. maddesi uyarınca cezai sorumluluk söz konusu olacaktır.

Uygulamada müdürlere ilişkin bütün sorunlar, yetki tecavüzünden kaynaklanmakta olup, bu sorunların aşılması için müdürlerin kooperatifi temsil ve ilzam yetkileri çok açık bir şekilde belirtmeli ve kooperatifi taahhüt altına koyabilecek işlere ait belgeler müdüre tek başına imzalatılmamalıdır.⁸⁰ Müdüre imza yetkisi verilmiş ise, Ticaret Sicili Memurluğuna tescili gerekir.

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 2. maddesinin (f) bendine göre, kooperatif genel müdürlerinin mal bildiriminde bulunması zorunlu iken, müdürlerin mal bildiriminde bulunma zorunluluğu bulunmamaktadır.⁸¹

78 Deryal, Y. (1990). *Kooperatif Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 66.

79 Özmen, (2018), 410.

80 Özmen, (2018), 409.

81 Özmen, (2018), 411.

1.2.3. Murahhas Üyelik

KK'nin 56/5. maddesi uyarınca, yönetim kurulu üyeleri arasından seçilen, kooperatifi temsil yetkisini haiz kimseye murahhas üye denir. KK'nin 56/5. maddesi hükmünden, murahhas üyelerin sadece “*temsil*” yetkisinin bulunduğu, “*yönetim*” hakkının bulunmasının zorunlu olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.⁸²

Murahhas üye, hem kooperatif ortağı, hem de yönetim kurulu üyesidir. Murahhas üyelerin seçilmesi ve değiştirilmesi Ticaret Siciline tescil ettirilir (KK m. 56). Kanunun ifadesinden birden fazla murahhas üye seçilebileceği anlamı çıksa da, uygulamada sadece bir murahhas üye seçilmektedir.⁸³ Ancak birden fazla murahhas üye olduğu takdirde, bu kişiler yetkilerini “*kurul*” olarak kullanmalı ve kendi aralarında çoğunlukla karar almalıdır.⁸⁴

Kooperatifin bazı iş ve işlemlerinin yerine getirilmesi için, bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine vekalet verilebilir. Bu durumda, bu kişiler murahhas üye olarak kabul edilemez.⁸⁵

1.3. Kooperatif Denetçileri

1.3.1. Kooperatiflerde Denetim ve Türleri

Dar anlamda denetim; bir hususta görevlendirilen kişilerin, görevlerini gereği gibi yerine getirip getirmediği veya görevlerini yerine getirirken görev kurallarına uyup uymadıklarının araştırılmasıdır.⁸⁶

Geniş anlamda denetim; bir hususta görevlendirilen kimsenin görevini ilke ve kurallara uygun gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin tespitinin yanı sıra, bu ilke ve kuralların gerektiği takdirde değiştirilmesine yönelik önerilerde bulunulması, denetlenen

82 Çöklü, (2004), 339.

83 Özmen, (2018), 408.

84 Çevik, (2002), 420.

85 Özmen, (2018), 408.

86 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır; Yazıcı, (2016), 69.

kimseye rehberlik edilerek eğitici olunması, bu kimsenin suç oluşturan eylemlerinin tespiti halinde ise ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanması yoluna gidilmesidir.⁸⁷

Kooperatiflerde denetim ise; kooperatiflerin yapısının ve faaliyetlerinin kanun, tüzük, yönetmelik, anasözleşme, genel kurul kararları ve iyi niyet kuralları çerçevesinde, yanlışlık veya eksiklik içerip içermediğinin araştırılması için yapılan tüm çalışmalarıdır.⁸⁸

Kooperatiflerde denetim, değişik sınıflandırılmalara tabi tutulabilmektedir. Bu sınıflandırmalar, denetimin amacına, kaynağına, niteliğine ve denetçinin statüsüne göre yapılmaktadır. Amacına göre denetim; mali tabloların denetimi, uygunluk denetimi, faaliyet denetimi, özel amaçlı denetim, performans denetimi ve düzenlilik denetimi olmak üzere çeşitli türlere ayrılmaktadır.⁸⁹ Kaynağına göre denetimde ise türler; yasal-zorunlu denetim ve isteğe bağlı denetim şeklindedir.⁹⁰ Niteliğine göre denetim de, geleneksel denetim ve risk denetimi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.⁹¹ Ayrıntılı açıklamada bulunacağımız “denetçinin statüsüne” göre denetim türleri ise; iç denetim, dış denetim ve üst denetim şeklindedir.

1.3.1.1. İç denetim

Kooperatiflerin denetiminde esas olan denetim türü, iç denetimdir.⁹² İç denetimde, kooperatif işlemleri, faaliyet ve hesapları kooperatif genel kurulu, ortakları ve denetim kurulu tarafından denetlenir.

- *Genel kurul denetimi*; kooperatifte yapılan tüm iş ve işlemlerin genel kurulda görüşülmesi, zorunlu organların seçilmesi, ibra edilmesi ve gerekirse hukuki sorumluluklarına gidilmesi amacıyla yapılan denetim türüdür.⁹³

87 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır; Yazıcı, (2016), 69.

88 Cenkış, S. (Ekim 2007). “Kooperatiflerde Denetim Kurulu Üyelerinin Özellikleri ve Etkili Bir Denetim Faaliyeti İçin Bilinmesi Gereken Görev, Yetki ve Sorumluluklar”. *Yaklaşım Dergisi*, 1; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır; Üstün, Aydın, (2014), 309.

89 Yazıcı, (2016), 73.

90 Yazıcı, (2016), 76.

91 Yazıcı, (2016), 77.

92 Yazıcı, (2016), 94.

93 Üstün, Aydın, (2014), 309.

- *Ortakların denetimi*; Kooperatif yöneticilerinin çalışmalarının kooperatif amacının gerçekleştirilmesi için yeterli olup olmadığı, yöneticilerin iş ve işlemlerinde aksaklık bulunup bulunmadığı, ortakların yapacakları denetim ile tespit olunur.⁹⁴ KK'de kooperatif ortaklarına denetim yapmalarını sağlamak için belli haklar verilmiştir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Bilgi edinme ve suret istemek, (KK m. 24-25)
- İzin almak kaydıyla defter ve belgeleri incelemek, (KK m. 25)
- Genel kurul toplantılarına katılmak, seçmek ve seçilmek, (KK m. 26)
- Genel kurulu toplantıya çağırarak, (KK m. 44)
- Gündeme madde eklemek, (KK m. 46/3)
- Dava etmek (KK m. 65-66).

- *Denetim kurulunun denetimi*; Genel kurulda ortaklar tarafından seçilen denetçiler aracılığıyla kooperatif işlemlerinin denetlenmesidir.⁹⁵

1.3.1.2. Dış denetim

Kooperatifin, kooperatif ile doğrudan ilgili olmayan, Bakanlık, noter, sicil memurluğu, bağımsız denetim kuruluşları gibi bağımsız bir denetim organı, grubu veya kişisi tarafından denetlenmesidir.⁹⁶

1.3.1.3. Üst denetim

Kooperatif Birliklerinin, Kooperatif Merkez Birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği'nin, kanun, anasözleşme ya da Bakanlığın görev vermesi halinde, kendilerine ortak kooperatiflerin faaliyetlerini denetlemesidir.⁹⁷

94 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denecisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

95 Üstün, Aydın, (2014), 309; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denecisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

96 Özdemir, K. (2010). “Kooperatiflerde Dış Denetim”, *Mali Çözüm Dergisi*, (Kasım- Aralık), 151-155; Üstün, Aydın, (2014), 310; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denecisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

97 Özdemir, (2010), 155; Üstün, Aydın, (2014), 310; Pınar, (2014), 147-149; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”,

1.3.2. Kooperatif Denetçilerinin Atanması ve Seçimi

Kooperatif ortaklarının, kooperatifin faaliyetleri ve bu faaliyetleri düzenleyen mevzuat hakkında bilgi sahibi olması beklenemeyeceği gibi, kooperatifin tüm işlem ve hesaplarını denetleyecek imkân ve mesleki bilgilerinin olması da mümkün değildir. Öte yandan, özellikle çok ortaklı kooperatiflerde, kooperatif ortaklarına tek tek bilgi ve belge sunmak oldukça zordur.⁹⁸ Dolayısıyla kooperatiflerde ortaklık haklarının korunması bakımından, kooperatifin faaliyetlerine engel olmadan, kısa zamanda ve en verimli şekilde denetim faaliyetinin gerçekleştirilmesi amacıyla denetçilere ihtiyaç duyulmuştur.⁹⁹ Bu sebeptendir ki, kooperatiflerde genel kurul ve yönetim kurulu haricinde kanunen bulunması zorunlu diğer organ da, denetçilerdir.

Denetçiler, KK'nin 65 ila 69. maddelerinde düzenlenmiş olup, KK'nin 65. maddesine göre denetçiler, genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını incelemek ve denetlemekle görevli organdır.

Kooperatiflerin ani kuruluş usullerine tabi olmaları nedeniyle, ilk denetçiler anasözleşme ile tayin olunurlar. İlgili Bakanlık tarafından çıkartılan anasözleşmelere de, genel kurul toplantısına kadar görev alacak denetçilerin isimlerinin yazılacağı yönünde maddeler konulmaktadır. Bu nedenle, kurucu ortaklar tarafından anasözleşmede yer alan "ilk denetim kurulu üyeleri" kısmına atanan denetçilerin isimleri yazılmalıdır.¹⁰⁰ İlk denetim kurulu üyeleri, ilk genel kurul toplantısına kadar görev alacaklarından, genel kurulda gündemde yer almayan hususlarda karar verilemeyeceği ilkesi kabul edildiği için, gündeme denetçi seçimine ilişkin madde konularak, ilk toplantıda denetçilerin seçilmesi zorunludur.¹⁰¹

web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denecisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

98 İnternet: "Kooperatif Denetçisinin El Kitabı", web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denecisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

99 Yazıcı, (2016), 116; İnternet: "Kooperatif Denetçisinin El Kitabı", web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denecisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

100 Yazıcı, (2016), 117; İnternet: "Kooperatif Denetçisinin El Kitabı", web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denecisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

101 Yazıcı, (2016), 118.

Denetçileri seçme yetkisi, genel kurula aittir (KK m. 65/2). Genel kurul, bu yetkisini devir ve terk edemez (KK m. 42). Kooperatiflerde gündemde bulunmayan hususlar hakkında görüşme yapılamayacağından, yapılacak genel kurul gündemine denetçi seçimine ilişkin maddenin de eklenmesi gereklidir. Genel kurul, denetçiler dışında yedek denetçiler de seçebilir. Bu durumda, asil denetçilerden birinin herhangi bir nedenle görevden ayrılması halinde, yeni bir denetçi seçimine gerek kalmadan, en fazla oyu alan yedek üye asil üyeliğe geçecektir.¹⁰²

Yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri için kooperatif ortağı olma şartı aranırken, denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortağı olması şart değildir (KK m. 65/2). Bu sayede, kooperatif ortakları arasında denetim için yeterli bilgi ve mesleki birikime sahip olan kimselerin bulunmaması halinde, dışarıdan bu özellikteki kimselerin denetçi olarak seçilmesine imkân tanınmıştır.¹⁰³

Denetçiler de KK'nin 65/3. maddesi yollaması ile KK'nin 56. maddesinin 1. fıkrasının 1. ve 3. bentleri uyarınca Türk vatandaşı olmalı ve Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da KK'ye göre mahkum olmamalıdır. Ayrıca aşağıda belirtilen kişiler denetçi seçilemezler;

- Aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olanlar,¹⁰⁴
- Aynı zamanda kooperatif memuru olanlar,
- Yönetim kurulu üyelerinin üçüncü dereceye kadar olan kan ve kayın hısımları,
- Suç teşkil eden eylemlerinden dolayı yönetim ve denetim kurullarından uzaklaştırılmış olanlar.¹⁰⁵

Yukarıda sayılan şartlara ilaveten, İlgili Bakanlık tarafından hazırlanan anasözleşmelerde de;

- Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak,

102 Cenkış, (2007), 1.

103 Cenkış, (2007), 2.

104 Daha önce kooperatif yönetim kurulu üyeliğinde görev alanlar, genel kurulca ibra edildikten sonra denetçi olarak seçilebilirler.

105 Özmen, (2018), 466.

- Yönetim kurulu üyeleriyle aralarında iş ortaklığı bulunmamak,
- Kooperatifte yönetim kurulu üyesi, kooperatif personeli veya yönetim kurulu üyeleri ile üçüncü derece dâhil kan ve kayın hısımlık olmamak gibi,

denetçiler için bazı özel şartlar aranmaktadır.¹⁰⁶ Bu nedenle, denetçilerin seçilme şartlarının tespiti için, kooperatifçe kabul edilen anasözleşmenin ilgili hükümlerine bakılmasında da yarar bulunmaktadır.

İlk denetçilerin, kurucu ortaklar ve yönetim kurulu ile birlikte Ticaret Sicil Gazetesinde ilan ettirilmesi gerekmekte olup, daha sonra seçilen denetçilerin ise tescil ve ilan yükümlülüğü söz konusu değildir.¹⁰⁷

1.3.3. Kooperatif Denetçilerinin Sayısı ve Görev Süresi

Genel kurulca en az bir yıl için, bir veya daha çok denetçi seçilir (KK m. 65/2). KK'de denetçi sayısı en az bir olarak belirlenmiştir. Azami denetçi sayısı konusunda ise, kanunda bir sınırlama getirilmemiştir. Bu durumda KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'de anonim şirketler hakkındaki düzenlemelere bakılacaktır. Ancak 6102 sayılı TTK ile anonim şirketlerin bağımsız kurum ve kuruluşlar tarafından denetlenmesini öngören sistem benimsendiğinden, bu hususta TTK'de de düzenleme bulunmadığı anlaşılmaktadır. Anasözleşmelerde denetçi sayısı (1-5) arasında sabit sayı olarak belirlenebildiği gibi, asgari ya da azami sayı belirtilerek de saptanabilmektedir.¹⁰⁸ KK'de denetçi sayısı konusunda azami sayı belirlenmediğinden ve TTK'de buna ilişkin düzenleme bulunmadığından, anasözleşmede de bu hususta bir sınır belirtilmemiş ise, istenilen sayıda denetçi atanması mümkün olacaktır.

KK'de denetçilerin görev süresi, en az bir yıl olarak belirtilmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin en çok dört yıl için seçileceği kanunda açıkça düzenlendiği halde, denetçiler için tavan süre belirtilmemiştir. Seçim ile ilgili genel kurul kararlarında denetçilerin ne kadar süre ile seçildiklerine bakılarak denetçilerin görev süresi tespit edilir, ancak bu süre belirtilmemiş ise, denetçilerin bir yıllık süre için seçildikleri kabul edilir.¹⁰⁹

¹⁰⁶ İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler> adresinden 03.03.2019 tarihinde alınmıştır.

¹⁰⁷ Özmen, (2018), 466.

¹⁰⁸ Üstün, Aydın, (2014), 310.

¹⁰⁹ Üstün, Aydın, (2014), 310; Yazıcı, (2016), 118.

1.3.4. Denetçilik Görevinin Sona Ermesi

Denetçilerin görevlerinin sona ermesine ilişkin, yönetim kurulu üyelerinde de olduğu gibi KK'de açık düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, denetçilerde aranan özelliklere ilişkin KK'nin 65/3. maddesi yollaması ile aynı Kanun'un 56/1. maddesinin 1. ve 3. bentlerinin, görev sürelerine ilişkin KK'nin 65/2. maddesinin, bağdaşmayan görevlere ilişkin ek 3. maddenin, denetçilerin azline ilişkin KK'nin 46/3. maddesinin denetçilerin görevlerinin sona ermesi ile ilgili olduğu belirtilebilir.

Denetçilerin görevleri, kanuni sebeplerle ve azil, istifa gibi hallerde sona erebilir. Ayrıca, anasözleşmede denetçilerin görevlerinin sona ermesine ilişkin düzenlemeler mevcut ise, bu düzenlemelerde öngörülen hallerin gerçekleşmesi halinde de denetçilerin görevleri sona erecektir. Kanuni sebepleri; denetçinin seçilme koşullarını yitirmesi, yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi, kooperatife memur olarak atanması, alt veya üst soyundan biriyle, eşi ve üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlarının yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi, medeni hakları kullanma ehliyetini yitirmesi, iflas etmesi ya da kısıtlanması, yönetim kurulu üyeleriyle iş ortaklığı kurması, yöneticilerle üçüncü dereceye kadar evlilikten doğan akrabalık kurulması, ölüm veya bir engelden dolayı görevi yapamayacak halde olması şeklinde saymak mümkündür.¹¹⁰

Denetçiler, istifa suretiyle her zaman görevlerinden ayrılabilirler. İstifanın kabulüne ya da reddine gerek yoktur. Denetçilerin istifası, kooperatife ulaştığı anda, çekilme gerçekleşmiş kabul edilir.¹¹¹ İspatta kolaylık için, istifanın taahhütlü bir mektupla ya da noter aracılığıyla gerçekleştirilmesinde fayda vardır.¹¹²

Denetçileri azil yetkisi, genel kurula aittir. Genel kurul, denetçilerin görev süresi ile bağlı olmaksızın ve herhangi bir sebep göstermeden denetçileri azledebilir, yerlerine yenilerini seçebilir.¹¹³ Denetçiler, kooperatif ortağı ise, azillerinden dolayı tazminat isteme hakkına sahip değillerdir.

110 Yazıcı, (2016), 135; Çöklü, (2004), 400.

111 Üstün, Aydın, (2014), 312.

112 Üstün, Aydın, (2014), 312.

113 Üstün, Aydın, (2014), 312; Yazıcı, (2016), 136.

İKİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF YÖNETİCİLERİNİN CEZAI SORUMLULUKLARI

2.1. Sorumluluk ve Suç

2.1.1. Sorumluluk Kavramı

Sorumluluk kavramı, günlük hayatta farklı şekillerde tanımlanabildiği gibi, hukuk biliminde de farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Sorumluluğu genel olarak, “*kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi*”¹¹⁴ olarak tanımlamak mümkündür. Günlük hayatta, kişilere bir takım ödevler yüklenmiştir. Kişilerin toplumsal hayatta üstlendikleri görevlere göre, bu ödevler farklılık gösterecektir. Bu ödevlerin yerine getirilmemesi halinde de yaptırımlar, yani sorumluluk söz konusu olacaktır.¹¹⁵

Kooperatif yöneticileri ve denetçilerine de, kanun ve anasözleşme ile bazı görev ve yükümlülükler yüklenmiştir. Kooperatif yöneticileri ve denetçilerinin bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde ise, sorumlulukları doğacaktır.

2.1.2. Sorumluluk Türleri

Sorumluluk, normların ihlali halinde yaptırım ile karşılaşmayı ifade eder. İhlal edilen norm çeşitlerine göre, sorumluluk da çeşitlere ayrılacaktır. Örneğin, ahlaki bir normun ihlali halinde ahlaki sorumluluk söz konusu iken, hukuksal normların ihlali halinde hukuksal sorumluluk söz konusu olacaktır.

Hukuksal normların da türlerine göre, sorumluluk türlere ayrılacaktır. Hukuk düzeninde sorumluluk türlerini ise; hukuki, cezai ve idari sorumluluk olarak belirlemek mümkündür. Esas olarak çalışmamızda, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumlulukları ayrıntılı bir şekilde anlatılmaya çalışılacaktır ancak, hukuki sorumluluk ve idari sorumluluk kavramları da açıklanarak, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin

114 İnternet; <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 03.02.2019 tarihinde alınmıştır.

115 Özgenç, İ. (2016). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi, 27.

hukuki ve idari sorumluluklarına ilişkin hususlar kısaca izah edilip, cezai sorumlulukları ile farkları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2.1.2.1. Hukuki sorumluluk

Hukuki sorumluluk kavramını, ortaya çıkan zarardan kimin sorumlu olduğunu gösteren ve zarara uğrayan kişinin zarar veren kişiye karşı zararının giderilmesini istem hakkını düzenleyen kaidelerin bütünü olarak tanımlamak mümkündür.¹¹⁶

Hukuki sorumluluk, doktrinde “-den, -dan sorumluluk” ve “ile sorumluluk” olarak ikiye ayrılmaktadır.¹¹⁷ “İle sorumluluk” ise, şahıs ile sorumluluk ve mal varlığı ile sorumluluk olarak ikiye ayrılır. Bu ayrım, sorumluluğun kapsamına göre yapılmaktadır. Modern hukuklarda, şahıs ile sorumluluk kabul edilmemektedir.¹¹⁸ Günümüzde asıl olan mal varlığı ile sorumluluktur.¹¹⁹ Borçlu, borcunun yerine getirilmemesinden, sadece mal varlığı ile sorumludur. Mal varlığı sorumluluğu ise, sınırlı ve sınırsız sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır. Sınırsız sorumlulukta; borçlu, borcundan tüm mal varlığı ile sorumludur.¹²⁰ Mal varlığı ile sorumlulukta esas olan sınırsız sorumluluktur. Ancak, kimi durumlarda borçlu tüm mal varlığı ile değil, sınırlı bir kısmı ile sorumlu olabilir. Bu durumda ise, sınırlı sorumluluktan bahsedilecektir. “- den, -dan sorumluluk” ise, kaynağına göre sorumluluğu ifade etmekte olup, kanundan, hukuki işlemde, sözleşmeden ve haksız fiilden doğan sorumluluk olarak türlere ayrılmaktadır.

Hukuki sorumluluk, sözleşmeye dayalı ve sözleşme dışı sorumluluk olarak karşımıza çıkabilecektir. Dar anlamıyla sorumluluk hukuku ise, sözleşme dışı sorumluluğu ifade eder.¹²¹ Sözleşme dışı sorumluluk türleri ise, kusur sorumluluğu (subjektif

116 Akdağ Güney, N. (2010). *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. (2. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 31; Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. (23. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 83; Akıntürk, T. (2010). *Borçlar Hukuku*. (16. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık, 14; Kılıçoğlu, M. (2002). *Sorumluluk Hukuku*. (1. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 1; Zevkliler, A., Ertaş, Ş., Havutcu, A., Aydoğdu, M., Cumalıoğlu, E. (2013). *Borçlar Hukuku*. (1. Baskı). İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 46; Başoğlu, B. (2015). “Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 30.

117 Antalya, G. (2008). “Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler”. *MÜHFD*, 14 (4), 66; Eren, (2018), 84.

118 Eren, (2018), 86; Akıntürk, (2010), 15; Zevkliler, Ertaş, Havutcu, Aydoğdu, Cumalıoğlu, (2013), 48.

119 Reisoğlu, S. (2014). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. (25. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık, 37; Akıntürk, (2010), 15; Zevkliler, Ertaş, Havutcu, Aydoğdu, Cumalıoğlu, (2013), 48.

120 Eren, (2018), 86; Reisoğlu, (2014), 37; Akıntürk, (2010), 16; Zevkliler, Ertaş, Havutcu, Aydoğdu, Cumalıoğlu, (2013), 48.

121 Eren, (2018), 510; Antalya, (2008), 66.

sorumluluk, dar anlamda haksız fiil sorumluluğu) ve sebep sorumluluğu (objektif sorumluluk, kusursuz sorumluluk) şeklindedir.¹²² Kusur sorumluluğu, TBK'nin 49. maddesinde açık olarak düzenlenmiştir. Kusur sorumluluğunda; sorumluluğun doğması için, zarar, illiyet bağı ve hukuka aykırılık unsurları yanında zarar verenin davranışının kusurlu olması da gerekir.¹²³ Dolayısıyla, bu sorumluluk türünde, kusur olmadan sorumluluk olmaz ilkesi geçerlidir.¹²⁴ Kusursuz sorumlulukta ise, kusur aranmaz. Burada sorumluluk, kusur yerine kanunun aradığı başka bir olguya bağlanmıştır.¹²⁵ Kusursuz sorumluluk halleri de, hakkaniyet, özen ve tehlike sorumluluğu şeklindedir.¹²⁶

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin, işlem ve eylemlerinin sonuçlarını yüklenebilmeleri ve bu nedenle sebep oldukları zararı tazmin yükümlülüğü altına girmeleri, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin hukuki sorumluluğunu ifade eder.¹²⁷ Kooperatif yöneticilerinin hukuki sorumluluğu konusunda sadece KK'nin 62/3. maddesi düzenlenmiş, bunun haricinde ayrıntılı bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu nedenle, KK'nin 98. maddesi yollaması ile kooperatif yöneticilerinin hukuki sorumluluğunda, çoğunlukla TTK'nin anonim şirketlere ilişkin hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

Kooperatif yönetim kurulu, yönetim ve temsil yetkisini kanun ve anasözleşme ile çizilen sınırlar içerisinde yerine getirmekle mükelleftir. Aksi takdirde, sorumluluğu gündeme gelecektir. Kooperatif yönetim kurulunun hukuki sorumluluğunda, sorumluluğun şahsiliği¹²⁸, kusurlu sorumluluk¹²⁹, farklılaştırılmış teselsül¹³⁰ ile işlem ve eylemlerinin kooperatifi bağlaması¹³¹ ilkeleri geçerlidir.

122 Kılıçoğlu, (2002), 13-16; Zevkliler, Ertaş, Havutcu, Aydoğdu, Cumalıoğlu, (2013), 201.

123 Yavuz, C. (2008). "Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Göre 'Kusursuz Sorumluluk' Halleri ve İlkeleri". *MÜHFD*, 14 (4), 31; Oğuzman, M. K., Öz, T. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II*, (14. Baskı), İstanbul; Vedat Kitapçılık, 12; Akıntürk, (2010), 80; Zevkliler, Ertaş, Havutcu, Aydoğdu, Cumalıoğlu, (2013), 202-203.

124 Yavuz, (2008), 31.

125 Oğuzman, Öz, (2018), 140; Başoğlu, (2015), 33.

126 Yavuz, (2008), 47-59; Başoğlu, (2015), 38-50.

127 Deryal, (1990), 4; Bölükbaş, (2010), 23-24.

128 Sorumluluğun şahsiliği ilkesine, KK'nin 62. maddesinin 3. fıkrasında ve KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 553. maddesinin 2. fıkrasında yer verilmiştir. KK'nin 62. maddesinin 3. fıkrasına göre, kooperatif yönetim kurulu üyeleri, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Diğer bir ifade ile, yönetim kurulu, kurul organ olarak değil, yönetim kurulunun her bir üyesi münferit olarak, meydana gelen zarardan şahsen sorumludur. Bkz: Akdağ Güney, (2010), 38-39.

129 KK'nin 62. maddesinin 3. fıkrasında, "Kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar" denilmek suretiyle kusurlu sorumluluk ilkesi düzenlenmiştir. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda, kusur sorumluluğu "kural", kusursuz sorumluluk ise, "istisna" dır.

130 Yönetim kurulu üyelerinin, kanun ve anasözleşmeye aykırı eylemleri ile zarara neden olmaları halinde, başka bir ifade ile birden fazla kişinin aynı zarara neden olması halinde, zarar verenlerin zarar görene

Kooperatif anasözleşmesi, genel kurula ya da yönetim kuruluna, kooperatifin yönetimi ve temsilini kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya kooperatif ortağı olmayan müdüre tevdi etme yetkisi verebilir (KK m. 58). Yönetime ve temsile yetkili şahısların, kooperatife ait görevlerini yerine getirmeleri sırasında meydana getirdikleri haksız fiillerden doğan zararlardan kooperatif sorumludur (KK m. 59/3). KK'nin 98. maddesi yollaması ile uygulanacak olan TTK'nin 371/5. maddesine göre ise, kooperatifin rücu hakkı saklıdır.

KK'nin 28 ila 30. maddelerinde ise, kooperatifin sorumluluğuna ilişkin hükümler öngörülmüştür. Buna göre, anasözleşmede aksine hüküm olmadıkça, kooperatif, alacaklılarına karşı malvarlığı ile sorumludur (KK m. 28). Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, sınırsızdır.¹³² Anasözleşmede, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği takdirde, ortaklarının da şahsen ve sınırsız olarak sorumlu tutulacaklarına yer verilebilir (KK m. 29). Bu durumda, kooperatifin iflası ya da diğer bir sebeple dağılması halinde, alacaklılar alacaklarını tamamen tahsil edemezlerse, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları müteselsilen ve sınırsız olarak sorumlu olurlar (KK m. 29). Ayrıca anasözleşmede, ortakların kendi payları dışında, belli bir miktar kadar daha sorumlu olabilecekleri öngörülebilir (KK m. 30).

Kooperatif denetçilerinin yükümlülükleri, KK'nin 66 ila 69. maddelerinde düzenlendiği halde, denetçilerin hukuki sorumluluğu konusu da KK'de düzenlenmemiştir. Bu durumda yine, KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 554. maddesinde öngörülen

karşı sorumluluğunun ne şekilde olacağı hususunda KK'de düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin anonim şirketlerde yönetim kurulunun hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümlerine bakılacaktır. 6762 sayılı TTK'nin 336. maddesinde, şirkete, şirket alacaklılarına ve pay sahiplerine karşı yönetim kurulunun müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmekteydi. Ancak bu maddenin karşılığı olan 6102 sayılı TTK'nin 557. maddesinde “*mutlak teselsül ilkesi*” terk edilmiş ve “*farklılaştırılmış teselsül ilkesi*” benimsenmiştir. Bu nedenle, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda da, farklılaştırılmış teselsül ilkesi geçerlidir. 6102 sayılı TTK'nin gerekçesinde, farklılaştırılmış teselsül, “*müteselsil sorumluluğun ‘birlikte verilen zarar’ için söz konusu olabileceği, birlikte verilen zarar dışındaki sorumluların tek başlarına verdikleri zararlardan, sadece zarar verenin sorumlu tutulması gerektiği ve müteselsil sorumluların teselsül tavanına kadar; kusurlarına ve somut olay gerçeğine göre zararı tazmin etmeleri anlayışı*” şeklinde ifade edilmiştir. Farklılaştırılmış teselsül ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 480-481; Akdağ Güney, (2010), 227- 246.

131 Kooperatif yöneticilerinin eylemlerinin ve işlemlerinin kooperatifi bağlaması ilkesi KK'nin 59. maddesinin 1. ve 3. fıkralarında düzenlenmiştir. Buna göre, temsile yetkili şahısların, kooperatif adına onun amacının gerektirdiği bütün hukuki işlemleri yapması mümkün olup, yönetime ve temsile yetkili şahısların kooperatife ait görevlerini yerine getirmeleri sırasındaki hem hukuka uygun, hem de hukuka aykırı işlem ve eylemleri kooperatifi bağlar.

132 Çamoğlu, E. (1972). *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 11; Bölükbaş, (2010), 24; Deryal, (1990), 4.

anonim şirketlerde denetçinin sorumluluğuna ilişkin hüküm, kooperatif denetçileri için de geçerli olacaktır. TTK'nin 404. maddesinde ise, denetçilerin sır saklamadan doğan sorumluluğu özel olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm de, KK'nin 98. maddesi yollaması ile kooperatif denetçileri için uygulanabilecektir. TTK'nin 554. maddesine göre, denetçiler kanuni görevlerinin yerine getirilmesinde kusurlu hareket ettikleri takdirde, kooperatife, ortaklara ve kooperatif alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar. Bu hükümden hareketle, denetçilerin sorumluluğunun, kusura dayanan ve kanundan kaynaklanan bir sorumluluk olduğunu belirtmek mümkündür.¹³³

KK'nin 4. maddesinin 7. fıkrasına göre, kooperatiflerin yönetici ve denetçilerinin görev, yetki ve sorumluluklarının anasözleşmede yer alması zorunludur. Bu nedenle, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin hukuki sorumlulukları da anasözleşmede düzenlenmelidir ve hukuki sorumluluk hususunun belirlenmesi durumunda, anasözleşme hükümlerinin de dikkate alınması gereklidir.

2.1.2.2. İdari sorumluluk

Sorumluluk türlerinden bir diğeri, idari sorumluluktur. İdari sorumluluk, idarenin sorumluluğu kavramından farklıdır. İdarenin sorumluluğu kavramı, idarenin kişilere verdiği zararları tazmin yükümlülüğünü ifade ederken;¹³⁴ idari sorumluluk kavramı, kamu düzeninin sağlanması ve korunması için, kişilerin idare ile olan ilişkilerinde, kamu düzenine aykırılık teşkil eden eylemlerinin yaptırıma bağlanmasını ifade eder. Bu sorumluluk türünün esasını ise, kabahatler oluşturmaktadır.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 2. maddesinde kabahat kavramı, "*Kanunun, karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık*" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan hareketle, kabahatlerin de suçlar gibi haksızlık olduğunu söyleyebiliriz. Fakat, suç ve kabahat birbirinden farklı kavramlardır. Öncelikle belirtmemiz gerekir ki, 765 sayılı TCK'de kabul edilen cürüm-kabahat ayrımı, 5237 sayılı TCK ile kaldırılmış ve kabahatler suç olmaktan çıkarılmıştır. Cürüm-kabahat ayrımının kaldırılması ile de, kabahat teşkil eden fiiller ve bunlara uygulanacak usul ve esaslar 31.03.2005 tarih ve 25772 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5326 sayılı Kabahatler

133 Eriş, G. (2014). *Ticari İşletme ve Şirketler Cilt III*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi, 3271.

134 Atay, E. E. (2016). *İdare Hukuku*. (5. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, 710, 714; Günday, M. (2015). *İdare Hukuku*. (10. Baskı). Ankara: İmaj Yayınevi, 367-368.

Kanunu'nda düzenlenmiştir. Dolayısıyla, kabahatler 5326 sayılı Kanun'da ve bazı özel kanunlarda, suçlar ise TCK'de ve bazı özel ceza kanunlarında düzenlenmiştir. Suç ve kabahat arasındaki farklardan biri de, suç için öngörülen müeyyide “ceza” iken, kabahat için “idari yaptırım” öngörülmüştür.¹³⁵ Suç teşkil eden fiilin gerçekleşmesi halinde, cezaya karar verecek olan mercii mahkeme iken, kabahat fiilinin işlenmesi halinde, yaptırıma karar verecek olan mahkemeler değil, idari merciiilerdir.¹³⁶ Kabahatler, suçlardan farklı olduğu gibi, haksız fiillerden de farklı niteliktedir. Haksız fiilin gerçekleşmesi halinde, tazminat sorumluluğu doğarken, kabahat teşkil eden eylem için ise, idari yaptırım uygulanır. Haksız fiilin gerçekleşmesi ile doğan zararın karşılanması için, bunu zarar gören kimsenin talep etmesi gerekirken, kabahat teşkil eden fiilin işlenmesi ile idari yaptırım uygulanması herhangi bir kimsenin talebine bağlı olmadan, idari mercii tarafından gerçekleştirilir.

İdari yaptırımlar, genel olarak idari düzeni ihlal eden kimselere, kanunun verdiği yetkiye dayanılarak idare tarafından uygulanan idari işlemleri ifade eder.¹³⁷ 5326 sayılı Kanun'un 16/1. maddesinde idari yaptırımların, idari para cezası ve idari tedbirlerden ibaret olduğu düzenlenmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, idari tedbirlerin mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer tedbirler olduğu belirtilmiştir. İlgili kanunlarda yer alan diğer tedbirler ise, trafik cezaları, iş yerinin kapatılması, radyo veya televizyon yayınının durdurulması gibi tedbirlerdir.¹³⁸ İdari para cezası, idari düzeni ihlal eden kişilerin malvarlıklarına yönelik olarak, idare tarafından uygulanan yaptırımdır.¹³⁹ Mülkiyetin kamuya geçirilmesi ise, 5326 sayılı Kanun'un 18. maddesinde düzenlenmiş olup, bu hükme göre kabahat konusu olan ya da kabahatin işlenmesi ile elde edilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine, sadece kanunda açık hüküm bulunan hallerde karar verilebilen bir yaptırım türüdür.

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin de kabahat teşkil eden eylemleri bulunmakta olup, bu eylemleri için kanunlarda idari yaptırımlar öngörülmüştür. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin kabahat niteliğindeki eylemleri KK'de düzenlenmemiştir.

135 Kangal, T. Z. (2011). *Kabahatler Hukuku*. (1. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 29.

136 Erdiñç, B. (2012). “İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması”.

Ankara Barosu Dergisi. (2), 245; Ayatar Kızılyar, S. (2013). “Ceza Yaptırımı İle İdari Yaptırım Ayrımı”.

Yaşar Üniversitesi Dergisi. 8 (Özel Sayı), 1644; Kangal, (2011), 29.

137 Ayatar Kızılyar, (2013), 1644; Kangal, (2011), 183.

138 Kangal, (2011), 183; Erdiñç, (2012), 261.

139 Kangal, (2011), 185.

Ancak, KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 562. maddesi hükmü kooperatiflerde de uygulama alanı bulacaktır. TTK'nin 562/1. maddesine göre;

- Defterleri, üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede kooperatifin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek nitelikte tutmayanlar, (TTK m. 64/1, 2. cümle)
- Defterleri, kooperatifin faaliyetlerinin oluşumu ve gelişmesini yansıtmayacak şekilde tutanlar, (TTK m. 64/1, 3. cümle)
- Kooperatif ile ilgili olarak gönderilmiş olan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrafış, bilgisayar kaydı veya benzer nitelikteki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamayanlar, (TTK m. 64/2)
- TTK'nin 64. maddesinin 3. fıkrası uyarınca ticari defterlerin gerekli açılış ve kapanış noter tasdiklerini yaptırmayanlar,
- TTK'nin 65. maddesine uygun olarak ticari defterleri tutmayanlar,
- TTK'nin 66. maddesindeki usule aykırı olarak envanter çıkartanlar,
- TTK'nin 86. maddesine göre belgeleri ibraz etmeyenler,

Kanun'un yayımı tarihinde¹⁴⁰ dört bin Türk Lirası¹⁴¹ idari para cezasıyla cezalandırılır. İdari para cezası uygulanacak bu eylemlerin, idari yaptırım kararı verilmeye kadar birden fazla kez işlenmesi halinde ise, ceza iki kat artırılarak uygulanır.¹⁴² (TTK m. 562/14, 1. cümle) Bu kabahat eyleminin işlenmesi ile bir menfaat temin edilmiş ya da bir zarara sebebiyet verilmişse, belirlenecek olan idari para cezasının miktarı bu zararın ya da menfaatin üç katından az olamaz (TTK m. 562/14, 2. cümle). Bu kanun kapsamındaki idari para cezaları, aksine hüküm bulunmayan hallerde, mahallin en büyük mülki amiri tarafından verilecektir (TTK m. 562/13).

2.1.2.3. Cezai sorumluluk

Cezai nitelik taşıyan kanun hükmüne, “ceza normu” denilmektedir.¹⁴³ Ceza normları, emredici ve değerlendirci nitelikte olup, sadece devlet tarafından konulabilir.¹⁴⁴

¹⁴⁰ 01.07.2012 tarihinde yayımlanmıştır.

¹⁴¹ Bu miktar, her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır.

¹⁴² Örneğin, idari para cezası miktarı 4.000 TL + (2 x 4.000 TL) = 12.000 TL uygulanacaktır.

¹⁴³ Toroslu, N., Toroslu, H. (2018). *Ceza Hukuku Genel Kısım*. (24. Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi, 35.

¹⁴⁴ Toroslu, (2018), 35-36.

Asıl ceza normları, kural ve müeyyide olmak üzere iki unsurdan oluşurlar.¹⁴⁵ Belirli bir davranışta bulunmayı emretme ya da belirli bir davranışı yapmamayı emretme, *kural* olarak ifade edilir.¹⁴⁶ *Müeyyide* ise, kuralın ihlali halinde doğan cezai neticedir.¹⁴⁷ Kural ve müeyyidenin kanunun tek bir hükmünde birlikte bulunması halinde, bu nitelikteki norma *tam ceza normu* denilmektedir.¹⁴⁸ Ceza normunun iki temel unsuru olan kural ve müeyyide, her zaman bir tek kanun hükmünde bulunmayabilir. Diğer bir ifade ile, bir kanun hükmü sadece kuralı ya da müeyyideyi düzenlemiş olabilir. Bu nitelikteki hükümlere ise, *eksik* ya da *tam olmayan hükümler* denilmektedir.¹⁴⁹ Örneğin, KK'nin ek 2. maddesinin 2. fıkrasında müeyyide “*altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar*” şeklinde belirtilmek suretiyle açık olarak düzenlenmiş, ancak kural, “*...8 inci maddenin ikinci fıkrasına...aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri*” şeklinde, aynı kanunda yer alan bir başka maddeye atıf yapılmak suretiyle düzenlenmiştir. “Açık ceza normları” ise, tam olmayan hükümlerden farklı nitelik taşımaktadırlar. Bu normlarda, müeyyide düzenlenmiştir ancak, kural gelecekteki bir unsurla, idarenin düzenleyeceği bir işlem ile tamamlanmaktadır.¹⁵⁰ Örneğin, KK'nin 8. maddesinin 2. fıkrasına göre, “*Yönetim Kurulu; ortaklar ile ortak olmak için müracat edenlerin anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak zorundadır.*” Görüldüğü üzere, KK'nin 8. maddesinin 2. fıkrasında, *kural* gelecekteki “anasözleşme” ye bağlanmıştır.¹⁵¹

Ceza normunun kaynakları, doktrinde doğrudan ve dolaylı kaynaklar olarak iki gruba ayrılmaktadır.¹⁵² Kanunilik ilkesinin doğal sonucu olarak, ceza normunun doğrudan kaynağı, ilk olarak Anayasa ve sonra kanunlardır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 38. maddesi ve TCK'nin 2. maddesi uyarınca, kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz ve kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmedilemez. “*Kanunsuz*

145 Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2018). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (11. Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık, 66; Toroslu, (2018), 36.

146 Toroslu, (2018), 36.

147 Toroslu, (2018), 37.

148 Hafizoğulları, Özen, (2018), 67.

149 Hafizoğulları, Özen, (2018), 67-68; Toroslu, (2018), 37-38.

150 Hafizoğulları, Özen, (2018), 68; Toroslu, (2018), 38.

151 Suç tipinin oluşturulmasında kaynak olarak anasözleşme hükmünün kullanılmasının kanunilik ilkesine aykırı olduğu konusunda bkz; Üstün, Y. (2014). “Kooperatifler Kanunundaki Bazı Hükümlerin Anayasaya Aykırılık Sorunu”. *Tematic Ticaret ve Mevzuat Araştırmaları Dergisi*, Nisan (3), 6.

152 Koca, M., Üzülmüş, İ. (2016). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi, 45; Hafizoğulları, Özen, (2018), 19.

suç ve ceza olmaz” şeklinde ifade edilebilen *kanunilik ilkesine* göre, kanun tarafından öngörülmediği takdirde, bir fiilin suç sayılması ve ceza yaptırımını uygulanması mümkün değildir. Bu ilkenin kabul edilme nedeni, kişilerin yasaklanan ve işlediği zaman cezalandırılacağı fiilleri önceden bilmelerini sağlamaktır.¹⁵³ Kanunilik ilkesi;

- Suç ve cezanın sadece kanun ile konulması,
- Kanunun açık ve anlaşılır olması,
- Kanun ile konulacak hususun suç ve ceza ile güvenlik tedbiri olması,
- Failin durumunu ağırlaştırıcı ceza kanunlarının geçmişe yürümemesi, şeklindeki ölçütleri içermektedir.¹⁵⁴

Ceza normunun dolaylı kaynakları, ceza kanunlarındaki düzenlemeleri açıklayan, tamamlayan, uygulanma ve geçerlilik şartlarını, sınırlarını belirleyen hükümlerdir.¹⁵⁵ Örf ve adet, kanunilik ilkesi gereği ceza normunun kaynağı olarak kısıtlı bir alana sahiptir.¹⁵⁶ Örf ve adet ile, yeni bir suç ya da ceza oluşturmak mümkün değildir, ancak kanunun eksik bir hükmün tamamlanması için örf ve adete açıkça atıfta bulunması halinde, örf ve adet, ceza normunun dolaylı kaynağı olabilmektedir.¹⁵⁷ Ceza normunun diğer dolaylı kaynakları ise, idarenin düzenleyici işlemleri, anlaşmalar, uluslararası teamüller ve yargı kararlarıdır.¹⁵⁸

Yukarıda izah etmeye çalıştığımız ceza normunun ihlali halinde ise, cezai sorumluluk söz konusu olacaktır. Ceza normunda yer alan *kuralın* ihlali halinde, *müeyyide* ile karşı karşıya kalmaya cezai sorumluluk denilmektedir.

Ceza hukuku tarihinde, cezai sorumluluk çeşitli evrelerden geçmiştir. Bu evreler, *Toroslu* tarafından *başkasının eyleminden sorumluluk*, *objektif sorumluluk*, *kusurlu sorumluluk* olarak belirtilmektedir.¹⁵⁹ Çok eski dönemlere ait olan ve kişiyi yalnızca bir ulusun ya da kabilenin parçası olarak gören, “*başkasının eyleminden sorumluluk*”

153 Yaşar, O., Gökcan, H. T., Artuç, M. (2010). *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt I*. (1. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 7; Üstün, (2014), 3; Koca, Üzülmöz, (2016), 56.

154 Artuk, M. E., Gökcan, A., Alşahin, M. E., Çakır, K. (2017). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (11. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 94; Özgenç, (2016), 106-107; Hafizoğulları, Özen, (2018), 19; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 8; Koca, Üzülmöz, (2016), 57.

155 Hafizoğulları, Özen, (2018), 25.

156 Hafizoğulları, Özen, (2018), 25.

157 Hafizoğulları, Özen, (2018), 25.

158 Hafizoğulları, Özen, (2018), 25-27.

159 Toroslu, (2018), 197.

şeklindeki sorumluluk türünde, kişi kendisinin değil, tamamen başkasının eyleminden sorumlu olmaktadır.¹⁶⁰ Örneğin, aileden birinin işlediği suçtan dolayı, tüm ailenin sorumlu tutulmasında olduğu gibi. Çağdaş ceza hukukunda, bu sorumluluk türü terk edilmiştir. Anayasanın 38. maddesinde ve TCK'nin 20. maddesinde cezai sorumluluğun şahsi olduğu, kimsenin başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamayacağı açıkça düzenlenmiştir. TCK'nin 20/1. maddesinde düzenlenen bu ilke, *ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi* olarak ifade edilmektedir. *Objektif sorumlulukta*, kişi ile eylemi arasında sadece nedensellik bağı aranmakta, psişik bağı aranmadan kişinin sorumlu tutulması söz konusu olmaktadır.¹⁶¹ Dolayısıyla, cezalandırma için zararın varlığı yeterli olup, kusurun olup olmadığı önemli değildir.¹⁶² Örneğin, kastın aşılması suretiyle işlenen suçlarda, neticesi sebebiyle ağırlaşan suçlarda ve basın yolu ile işlenen suçlarda bu tür sorumluluk geçerli olabilmektedir.¹⁶³ İnsanlık tarihindeki sosyolojik evreler sonunda, çağdaş ceza hukukunda kusur ilkesi tam olarak kavranmış ve benimsenmiştir.¹⁶⁴ Kusur ilkesine göre, bir kimsenin, suç nedeniyle sorumlu olabilmesi için, ceza kuralını kusuru ile ihlal etmiş olması gereklidir. Dolayısıyla *kusurlu sorumlulukta*, kişinin sorumluluğu için eylemi maddi olarak gerçekleştirmesi yetmemekte, ayrıca eylemi kusurlu olarak gerçekleştirmiş olması aranmaktadır.¹⁶⁵

Türk Hukukunda, çağdaş ceza hukuklarında olduğu gibi “kusur”, “cezai sorumluluğun şahsiliği”, “kanunilik” ve “belirlilik”¹⁶⁶ ilkeleri benimsenmiştir.¹⁶⁷ Bu ilkelerden hareketle, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin, kanunlarda açıkça öngörülen ceza normlarını kusurları ile ihlal ettikleri takdirde, şahsen sorumlu olacaklarını söyleyebiliriz.

Cezai sorumluluğa karar verecek olan makam, adli yargı içerisinde bulunan ceza mahkemeleridir. Ceza mahkemeleri, cezai sorumluluğa ceza muhakemesi usullerini

160 Toroslu, (2018), 197.

161 Toroslu, (2018), 198-199.

162 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 385.

163 Toroslu, (2018), 199.

164 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 386.

165 Toroslu, (2018), 199-200.

166 Bu ilke, ceza normlarının açık, anlaşılır ve belirli olmasını ifade eder. TCK'nin 2. maddesinde “...açıkça...” denilmek suretiyle bu ilkeye vurgu yapılmıştır. Bkz. Özgenç, (2016), s. 115-116.

167 İçel, bu ilkelerin yanı sıra “Hümanizm” ilkesinin benimsendiğini de kabul etmektedir. İnsan onurunun korunması olarak da ifade ettiği bu ilkenin, suç işlemiş olan kişinin cezasının infazından sonra sosyalleştirilmesini ve toplumsal sorumluluklarının bilincinde olan bir birey haline getirilmesini amaçladığını belirtmektedir. Bkz: İçel, K. (2016). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (Yenilenmiş 2016 Basısı). İstanbul: Beta Yayıncılık, 90-92; İçel, K. (2016). “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (7), 625.

izleyerek karar verecektir. Hukuki sorumlulukta, yaptırım cebri icra, tazminat ya da hükümsüzlük iken, cezai sorumlulukta yaptırım hapis veya adli para cezası olmaktadır. İdari sorumlulukta ise, yaptırım idari para cezası ve idari tedbirler şeklindeki idari yaptırımlardan ibarettir. Daha önce de bahsedildiği üzere idari sorumlulukta, yaptırımlar araya mahkeme kararı girmeksizin idari işlem olarak doğarken, cezai sorumlulukta yaptırımlar mahkeme kararı ile doğmaktadır.¹⁶⁸ Ayrıca, cezai sorumlulukta suç kavramı, idari sorumlulukta ise suç kavramından farklı anlam ifade eden kabahat kavramı geçerlidir. Tüzel kişiler hakkında, güvenlik tedbirleri hariç cezai yaptırım uygulanmadığı halde, idari yaptırım kararı uygulanabilir.¹⁶⁹

2.1.3. Suç Kavramı

2.1.3.1 Suçun tanımı

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumlulukları konusunda, önemli bir yeri olan suç kavramının doktrinde farklı tanımları yapılmıştır. *Toroslu* suçu, “*kanun koyucunun değerlendirmesine göre, devletin amaçları ile çatışan ve müeyyide olarak cezayı gerektiren bir insan davranışı*”¹⁷⁰ olarak tanımlamıştır.

Alacakaptan’a göre suç, “*Suç isnad yeteneğine sahip bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icrai ya da ihmali bir hareketin meydana getirdiği yasada yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve müeyyide (yaptırım) olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylemdir.*”¹⁷¹

Özen/Hafizoğulları’na göre, suç “*beşeri davranışlar üzerine hukuk kuralları oluşturmaya yetkili kimsenin değerlendirmelerine göre devletin amaçlarıyla çatışan, etkin bir biçimde yasaklanmaları ancak bir ceza müeyyidesiyle sağlanabilen fiillerdir.*”¹⁷²

168 Ayatar Kızılyar, (2013), 1658; Erdinç, (2012), 266-267.

169 Erdinç, (2012), 270.

170 *Toroslu*, suçun biri biçimsel, diğer öze ilişkin olan iki anlayışının söz konusu olduğunu belirtmiş ve özü yönünden suçu ise yukarıda belirtildiği şekilde tanımlamıştır. Bkz: *Toroslu*, (2018), 103.

171 *Alacakaptan*, U. (1975). *Suçun Unsurları*. (1. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 10.

172 *Hafizoğulları*, *Özen*, (2018), 154.

Özgenç suçu, “*Toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin açık ve bilinçli bir ihlali veya en azından bu değerleri korumaya matuf kurallara özensizlik niteliği taşıyan insan davranışlarıdır.*” şeklinde tanımlamıştır.¹⁷³

Artuk/Gökçen’e göre ise suç, “*Toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek ve istenerek ihlalini (kast) veya bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizliği (taksir) ifade eden insan davranışlarıdır.*”¹⁷⁴

Doktrinde yapılan tüm bu tanımlardan hareketle, suçun ceza kanunları tarafından konulmuş bir emir ya da yasağın ihlali olduğunu, bu emir ya da yasağın ihlaline müeyyide olarak bir cezanın uygulanması gerektiğini, yine bu emir ve yasakların ise, devletin amaçları ile çatışan hususlara ilişkin olduğunu belirtebiliriz.

2.1.3.2. Suçun unsurları

5237 sayılı TCK’nin sisteminde kabul edilen suç teorisine göre, suçun unsurları, maddi unsur, manevi unsur ve hukuka aykırılık olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Aşağıda bu unsurları ayrı başlıklar halinde açıklamaya çalışacağız.

2.1.3.2.1. Maddi unsur

Suçun maddi unsurlarını, fiil, netice, nedensellik bağı, fail, suçun konusu ve mağdur oluşturmaktadır.

Fiil

Suçun varlığı için, icrai ya da ihmali şekilde gerçekleşen bir fiilin varlığı şarttır.¹⁷⁵ Kanundaki suç tanımlarında, suçun unsuru olarak haksızlık teşkil eden fiile mutlaka yer verilmektedir.¹⁷⁶ Kuşkusuz bu fiil, bir insan tarafından gerçekleştirilmelidir.¹⁷⁷ İnsan dışında canlı ya da cansız varlıklar tarafından gerçekleştirilen eylemler, sadece insana

173 Özgenç, (2016), 157.

174 Artuk, Gökçen, (2017), 195.

175 Alacakaptan, (1975), 39; Hafizoğulları, Özen, (2018), 167; Koca, Üzülmez, (2016), 84.

176 Özgenç, (2016), 162-163.

177 Artuk, Gökçen, (2017), 232; Özgenç, (2016), 162; Toroslu, (2018), 131.

yüklenebildikleri takdirde suçun unsurunu oluşturur.¹⁷⁸ Örneğin, yıkılan bir binanın başkalarının vücut bütünlüğüne zarar vermesi halinde olduğu gibi.¹⁷⁹ İnsan davranışları, hem dış, hem de iç dünyada gerçekleşebilir, ancak ceza hukukunun konusu olan insan davranışlarının, mutlaka dış dünyada gerçekleşmesi gereklidir.¹⁸⁰ Dolayısıyla, kişinin iç dünyasına ilişkin davranışların cezalandırılması söz konusu değildir.

Bu açıklamalardan hareketle fiili, “*Belirli bir amaca yönelen, kişinin isteğine ve iradesine bağlı, dış dünyada etki doğuran icrai yahut ihmali bir insan davranışdır*”¹⁸¹ şeklinde tanımlamak mümkündür.

Suçun kanuni tanımında, fiilin tarif edilmesine göre suçlar çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır. Yapma şeklinde, aktif bir eylemle gerçekleştirilen suçlar hareket suçlarını (icrai suçları), yapmama şeklindeki suçlar ise, ihmali suçlarını oluşturur.¹⁸² Bir başka grup suç ise, hem ihmalle, hem de icrai bir davranışla gerçekleştirilebilir.¹⁸³ Örneğin, kasten öldürme suçu, bıçaklayarak ya da ateşli silahla ateş ederek işlenebileceği gibi, hastanın kasten tedavi edilmemesi ya da çocuğun kasten beslenmemesi şeklinde de işlenebilir.¹⁸⁴

Hareketli suçlar da, tek veya çok hareketli suçlar, serbest hareketli suçlar, bağlı hareketli suçlar, seçimlik hareketli suçlar ve mütemadi suçlar olarak çeşitlere ayrılmaktadır. Tek hareketli suçlarda, suçun kanuni tanımında tek bir fiile yer verilmektedir.¹⁸⁵ Örneğin, TCK’nin 141/1. maddesinde hırsızlık suçu, “...başkasına ait taşınır bir malı.....bulunduğu yerden alan” şeklinde düzenlenmek suretiyle tek bir fiilden söz edilmiştir. Bazı suçların kanuni tanımlarında ise, birden fazla fiilden bahsedilmektedir. Bu suçlar da çok hareketli suçlar olarak adlandırılmaktadır.¹⁸⁶ Örneğin, TCK’nin 157/1. maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçunda, hem hileli davranışlarla bir kimseyi aldatma, hem de kendisine veya başkasına yarar sağlama fiilleri sayılmıştır. Suçun kanuni tanımında, suçu oluşturan

178 Toroslu, (2018), 131.

179 Toroslu, (2018), 131.

180 Centel, N., Zafer, H., Çakmut, Ö. (2016). *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. (9. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık, 233; Alacakaptan, (1975), 40; Artuk, Gökçen, (2017), 232; Özgenç, (2016), 165; Toroslu, (2018), 132.

181 Artuk, Gökçen, (2017), 232.

182 Alacakaptan, (1975), 40; Artuk, Gökçen, (2017), 256-258; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 250; Hafizoğulları, Özen, (2018), 170,172; Toroslu, (2018), 138.

183 Alacakaptan, (1975), 40; Toroslu, (2018), 138.

184 Toroslu, (2018), 138.

185 Alacakaptan, (1975), 45; Artuk, Gökçen, (2017), 253; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 258; Koca, Üzülmöz, (2016), 115; Özgenç, (2016), 166.

186 Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 258; Koca, Üzülmöz, (2016), 116; Özgenç, (2016), 167.

fiil ya da fiiller özel olarak belirlenmemiş ise, bu tür suçlara serbest hareketli suçlar denilmektedir.¹⁸⁷ Bu tip suçlarda, kanunda fiil bakımından herhangi bir özelleştirme ya da sınırlama yapılmamıştır. Fiillerin, kanundaki tipik sonucu meydana getirebilecek nitelikte olması yeterlidir.¹⁸⁸ Örneğin, TCK'nin 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunda fiiller özel olarak sayılmamıştır. Bu suçun oluşabilmesi için, görevin gereklerine kasten aykırı davranılması yeterlidir. Bağlı hareketli suçlarda ise, kanun fiilin belirli şekillerde veya belirli vasıtalarla gerçekleştirilmesini öngörmektedir.¹⁸⁹ Örneğin, TCK'nin 142/2. maddesinin (b) bendinde düzenlenen “*Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle*” ve yine aynı Kanun'un aynı maddesinin (d) bendinde düzenlenen “*Haksız yere elde bulundurulmuş veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak veya kilitlenmesini engellemek suretiyle*” işlenmesi halinde olduğu gibi. Seçimlik hareketli suçlarda ise, suçun kanuni tanımında birden fazla fiil alternatif olarak sayılmıştır ve bu fiillerden herhangi birinin işlenmesi, suçun oluşması için yeterlidir.¹⁹⁰ Örneğin, TCK'nin 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşması için, kanunda sayılan “...*satın, devreden, satın alan veya kabul eden...*” şeklindeki fiillerden birinin gerçekleştirilmesi yeterlidir. Bu fiillerden birden fazlasının gerçekleştirilmesi durumunda, birden fazla suç değil, tek suç oluşacaktır. Mütemadi suçlarda, fiilin icrası süreklilik göstermektedir.¹⁹¹ Örneğin, TCK'nin 94. maddesinde düzenlenen işkence, TCK'nin 96. maddesinde düzenlenen eziyet, TCK'nin 109. maddesinde düzenlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları mütemadi suçlardır. Mütemadi suçlarda temadinin devam edip etmediği, suçun işlendiği yer ve zaman, şikayet, dava zamanaşımı, iştirak, teşebbüs gibi hususlarda önem taşımaktadır.¹⁹²

Netice

Suçun maddi unsurlarından bir diğeri de, neticedir. Fiilin işlenmesi ile, dış dünyada ortaya çıkan ve suçun kanuni tanımında belirtilen değişiklik, “*netice*” olarak

187 Artuk, Gökçen, (2017), 265; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 257; Koca, Üzülmöz, (2016), 116; Özgenç, (2016), 167.

188 Toroslu, (2018), 139.

189 Alacakaptan, (1975), 46; Artuk, Gökçen, (2017), 265; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 257; Koca, Üzülmöz, (2016), 117; Özgenç, (2016), 168; Toroslu, (2018), 138.

190 Alacakaptan, (1975), 47; Artuk, Gökçen, (2017), 255; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 257; Koca, Üzülmöz, (2016), 117; Özgenç, (2016), 168.

191 Alacakaptan, (1975), 52; Artuk, Gökçen, (2017), 266; Koca, Üzülmöz, (2016), 118; Özgenç, (2016), 172.

192 Alacakaptan, (1975), 54; Artuk, Gökçen, (2017), 268-269; Koca, Üzülmöz, (2016), 121; Özgenç, (2016), 173.

adlandırılmaktadır.¹⁹³ Dolayısıyla, fiilin işlenmesi ile ortaya çıkan her sonuç, ceza hukuku anlamında önem taşımamaktadır. Bu değişiklik, eğer suçun kanuni tanımında tarif edilmiş ise, netice olarak adlandırılacak ve ceza hukukunda bu değişikliğe sonuç bağlanacaktır.

Fiil ile netice arasında geçen zaman farkı, hukuki açıdan önemli değildir.¹⁹⁴ Örneğin, adam öldürme suçunda fail eylemini gerçekleştirdikten bir hafta sonra ölüm neticesi gerçekleşebilir. Neticenin, fiilden başka bir zamanda gerçekleşmesi durumunda, “*sonucu gecikmiş suçlar*”, başka bir mekanda gerçekleşmesi durumunda ise “*mesafe suçları*” söz konusu olacaktır.¹⁹⁵

Bazı suçların tamamlanması için, fiilin gerçekleştirilmiş olması yeterlidir. Örneğin, TCK'nin 332. maddesinde düzenlenen askeri yasak bölgelere girme ve TCK'nin 292. maddesinde düzenlenen hükümlü veya tutuklunun kaçması suçlarında olduğu gibi. Bu tür suçlara, “*sırf hareket suçları*” denilmektedir.¹⁹⁶ Buna karşılık, bazı suçlarda ise, fiilin gerçekleştirilmesi suçun tamamlanması için tek başına yetmemekte, ayrıca suçun kanuni tanımında tarif edilen neticenin de gerçekleşmesi gerekmekte olup, bu tür suçlar ise, doktrinde “*netice suçları*” olarak ifade edilmektedir.¹⁹⁷ Örneğin, TCK'nin 151. maddesinde düzenlenen mala zarar verme suçunun oluşması için, mala zarar verecek nitelikteki fiilin gerçekleştirilmiş olması yanında, ayrıca mala zarar verilmiş olması gereklidir. Yine, TCK'nin 86. maddesinde düzenlenen kasten yaralama suçunun oluşması için, yaralama fiili yanında, kişinin yaralanmış olması da aranmaktadır.

Netice ile ilgili, doktrinde yapılan bir başka ayırım da “zarar suçu” ve “tehlike suçu” ayırımı şeklindedir.¹⁹⁸ Bir suçun tamamlanması için, korunan hukuki değer ya da varlığın eksiltilmesi veya zarara uğratılması şartı aranıyor ise zarar suçundan, korunan hukuki değer ya da varlığın sadece tehdit edilmiş olması kâfi geliyor ise tehlike suçundan bahsedilecektir.¹⁹⁹

193 Artuk, Gökcen, (2017), 269; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 258; Hafizoğulları, Özen, (2018), 174; Koca, Üzülmöz, (2016), 122; Özgenç, (2016), 174; Toroslu, (2018), 140.

194 Toroslu, (2018), 142.

195 Hafizoğulları, Özen, (2018), 175; Toroslu, (2018), 142.

196 Artuk, Gökcen, (2017), 270; Koca, Üzülmöz, (2016), 123; Özgenç, (2016), 174; Toroslu, (2018), 143.

197 Artuk, Gökcen, (2017), 271; Özgenç, (2016), 174; Toroslu, (2018), 143.

198 Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 260; Koca, Üzülmöz, (2016), 123; Toroslu, (2018), 143.

199 Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 260; Toroslu, (2018), 144.

Nedensellik bağı

Suçun maddi unsurlarından biri de, nedensellik (illiyet) bağıdır. Suçun kanuni tanımında tarif edilen fiilin gerçekleşmesi ile netice arasında neden-sonuç ilişkisini de ifade eden illiyet bağının bulunması gereklidir.²⁰⁰ İlliyet bağının bulunmaması halinde ise, sorumluluk söz konusu olmayacaktır. Sırf hareket suçlarında, fiilin gerçekleşmesi suçun oluşması için yeterli olduğundan, bu suçlarda nedensellik bağı sorunu söz konusu değildir. Ancak neticeli suçlarda ise, hangi fiillerin suçun kanuni tanımında belirtilen neticeye sebebiyet verdiği hususunun araştırılması ve belirlenmesi, nedensellik sorununun çözümüne bağlıdır.²⁰¹

Fail

TCK'nin 37. maddesinde belirtildiği üzere, kanunlarda suç olarak öngörülen eylemi gerçekleştiren kişi, faildir. Suçun oluşması için eylemin varlığı gerektiği gibi, bu eylemi gerçekleştiren failin varlığı da zorunludur. Suçun faili, gerçek kişidir. Tüzel kişiler, suçun faili olamaz.²⁰² Tüzel kişilerde suç, ancak tüzel kişinin organı olan gerçek kişiler tarafından işlenebilir.²⁰³ TCK'nin 20/1. maddesindeki "*ceza sorumluluğu şahsidir*" hükmü ve yine "*kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz*" hükmü ile TCK'nin 20/2. maddesindeki "*Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırım uygulanmaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır*" hükmü, tüzel kişilerin suçun faili olamayacağını göstermektedir. Kanun'un 20. maddesinin gerekçesinde de bu husus açıkça ifade edilmiştir. Tüzel kişiler bir suçun faili olamazlar ancak, eğer suç

200 Alacakaptan, (1975), 81; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 266; Koca, Üzülmmez, (2016), 124; Özgenç, (2016), 174-175.

201 Nedensellik bağına ilişkin TCK'de genel bir düzenleme bulunmamakta olup, nedensellik sorunu ile ilgili doktrinde farklı görüşler savunulmuştur. Toroslu, bu görüşlerden "*doğal nedensellik veya şartların eşitliği*", "*uygunluk nedensellik*" ve "*insani nedensellik*" anlayışları hakkında, Alacakaptan "*şart kuramı*" ve "*uygun sebep kuramı*" hakkında, Özgenç "*uygun illiyet teorisi*" ve "*karma uygunluk teorisi*" hakkında, Hafizoğulları/Özen "*tabii nedensellik düşüncesi*", "*uygun nedensellik düşüncesi*", "*beşeri nedensellik düşüncesi*" hakkında, İçel "*şartların eşitliği teorisi*", "*etkin neden teorisi*", "*uygun neden teorisi*", "*hukuki önem teorisi*", "*karma uygun neden teorisi*" hakkında, Centel/Zafer/Çakmur "*doğal nedensellik teorisi*", "*kuralcı nedensellik teorisi*" hakkında, Artuk/Gökçen "*şart teorisi*", "*etkin sebep teorisi*", "*uygun sebep teorisi*", "*önem (anlam) teorisi*" hakkında açıklamalarda bulunmuşlardır. Çalışmamızın kapsamı gereği, doktrinindeki görüşlerden ismen bahsedilmekle yetinilmiştir. Bu görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; Toroslu, (2018), 146-154; Alacakaptan, (1975), 83- 89; Hafizoğulları, Özen, (2018), 177-182; Özgenç, (2016), 176; İçel, (2016), 281- 287; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 268-279; Artuk, Gökçen, (2017), 273-281.

202 Hafizoğulları, Özen, (2018), 375; Özgenç, (2016), 192-193; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 244; Koca, Üzülmmez, (2016), 108; Artuk, Gökçen, (2017), 299.

203 Hafizoğulları, Özen, (2018), 375; Artuk, Gökçen, (2017), 299.

tüzel kişinin faydasına işlenmişse ya da tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlenmişse, tüzel kişi hakkında tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmedilebilecektir.²⁰⁴

Kooperatiflerin tüzel kişilikleri nedeniyle, suçun faili olabilmeleri mümkün değildir. Ancak, kooperatiflerin yararına bir suç işlenmiş ya da kooperatifin faaliyeti çerçevesinde bir suç işlenmiş ise, bu durumda kooperatifler hakkında, tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi mümkündür. Kooperatiflerde suçun faili, kooperatif organlarını oluşturan gerçek kişilerdir. Dolayısıyla kooperatiflerde, kooperatif faaliyetlerini yöneten ve temsil eden yöneticiler ile kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını incelemek ve denetlemekle görevli olan denetçiler, suçun faili olabileceklerdir.

Kanunlarda öngörülen suçların faili, kural olarak herkes olabilir. Bu tür herkes tarafından işlenebilen suçlar için kanunlarda, “...kişi...”, “...bir kimse...”, “...her kim...”, “...kimse...” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Buna karşılık bazı suçların ise, sadece belirli özellikleri taşıyan ya da bazı özel yükümlülükleri bulunan kişiler tarafından işlenmesi mümkün olup, bu gibi suçlara *özü ya da mahsus suç* denilmektedir.²⁰⁵ Örneğin, kanunlarda suçun failinin kamu görevlisi, bilirkişi ya da sağlık mesleği mensubu olmasının arandığı suçlar, *özü suçlarıdır*.²⁰⁶ Fail, bu özelliklere sahip kişi değilse, bu suç oluşmayacaktır. Doktrinde, *özü suçları*, “*gerçek özü suçları*” ve “*görünüşte özü suçları*” olarak ikiye ayrılmaktadır.²⁰⁷ Sadece belli özelliklere sahip kimselerin işleyebileceği suçlara, “*gerçek özü suçları*” denir.²⁰⁸ Örneğin, TCK’nin 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunun faili ya da TCK’nin 250. maddesinde düzenlenen irtikâp suçunun faili, yalnızca kamu görevlisi olan kişilerdir. Suçun temel şekli, herkes tarafından işlenebilirken, nitelikli hali sadece belli özelliklere sahip kişiler tarafından işlenebilen suçlara ise, “*görünüşte özü suçları*” denilmektedir.²⁰⁹ Örneğin, TCK’nin 204/1. maddesinde öngörülen resmi belgede sahtecilik suçu herkes tarafından işlenebilirken, bu suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi hali ise, TCK’nin 204/2. maddesinde nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

204 Özgenç, (2012), 193.

205 Akbulut, B. (2010). “Bağlılık Kuralı”. *GÜHFD*. 17 (1), 183; Savaşçı Temiz, B. (2016). “İştirak Hükümleri Açısından Bağlılık Kuralı”. *AÜHFD*. 65 (4), 2504; Artuk, Gökçen, (2017), 291; Koca, Üzülmöz, (2016), 108; Özgenç, (2016), 191; Toroslu, (2018), 108.

206 Savaşçı Temiz, (2016), 2505.

207 Akbulut, (2010), 184; Koca, Üzülmöz, (2016), 109; Özgenç, (2016), 192.

208 Artuk, Gökçen, (2017), 291; Koca, Üzülmöz, (2016), 109; Özgenç, (2016), 192.

209 Artuk, Gökçen, (2017), 292; Koca, Üzülmöz, (2016), 109; Özgenç, (2016), 192.

TCK'nin 40. maddesinde düzenlenen bağıllık kuralı kapsamında, maddenin ikinci fıkrasında özgü suçlara ilişkin belirlemede bulunulmuştur. Buna göre, özgü suçlarda fail, sadece özel faillik niteliğine sahip kişiler olabilecektir. Özel faillik niteliğine sahip olmayan kişiler ise, sadece azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlu olabileceklerdir. Ancak kanun koyucu, bazı suçlarda bu kurala istisna getirmiştir. Örneğin, TCK'nin 94/1. maddesine göre işkence suçunun faili, kamu görevlisi olmalıdır. Dolayısıyla, özgü suç olan işkence suçuna kamu görevlisi olmayan bir kişinin katılması halinde, fail olması mümkün değildir. Ancak, TCK'nin 94/4. maddesinde açıkça, bu suçun işlenişine iştirak edenlerin diğer kamu görevlileri gibi cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Özgü suça azmettirenin ya da yardım edenin cezalandırılabilmesi için, failin özel faillik niteliğini bilmesi şarttır.²¹⁰ Özel faillik niteliğini bilmiyorsa, bu durumda failin başka bir suçu oluşturup oluşturmadığına bakılmalı, eğer başka bir suçu oluşturmuyorsa cezai olarak sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır.²¹¹ Özel faillik niteliğine sahip olmayan bir kimsenin, özel faillik niteliğine sahip bir kişiyi suçun işlenmesinde kullanması halinde ise, bu kimsenin fail olması mümkün değildir.²¹² TCK'nin 40/2. maddesi hükmüne göre, bu kimse sadece azmettiren olarak sorumlu olabilecektir.²¹³

Özgü suç kavramı, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumlulukları açısından önemlidir. KK'nin 62/son maddesinde kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, “suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı” kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Dolayısıyla, kamu görevlilerine özgü suçların düzenlendiği TCK hükümleri de kooperatif yönetim kurulu üyeleri için uygulanabilecektir. Kamu görevlisi gibi cezalandırılma kuralı, kooperatif denetçileri için ise kabul edilmemiştir. Bu nedenle, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ile birlikte suç işleyen denetçilerin sorumluluklarının belirlenmesinde, TCK'nin 40/2. maddesi uygulama alanı bulacaktır. Başka bir deyişle, kooperatif yönetim kurulu üyesinin TCK'de düzenlenen özgü suçlardan birinin faili olabilmesi mümkün iken, bu suça katılan kooperatif denetçisi TCK'nin 40/2. maddesi hükmü gereği, bu suçun faili olamayacak ancak eyleminin niteliğine göre azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlu olması mümkün olabilecektir.

210 Akbulut, (2010), 186; Savaşçı Temiz, (2016), 2506; Toroslu, (2018), 350.

211 Akbulut, (2010), 186; Savaşçı Temiz, (2016), 2506; Toroslu, (2018), 350.

212 Akbulut, (2010), 198.

213 Akbulut, bu konuda boşluk olduğunu, kanun koyucunun bu tür durumları kapsayan kanuni düzenlemeleri yapması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Akbulut, (2010), 198.

Suçun konusu

Suçun maddi unsurlarından bir diğeri de, suçun konusudur. Suçun oluşabilmesi için, konusunun bulunması gerekir. Kanunda bazı suçlar için, suçun konusu açıkça öngörülmüştür. Örneğin, TCK'nin 141/1. maddesinde düzenlenen hırsızlık suçunun konusunun “*taşınır bir mal*” olduğu açıkça düzenlenmiştir.

Suçun konusu ile mağdurun iç içe olduğu suçlar bulunmakla birlikte, bu iki kavram birbirinden farklıdır.²¹⁴ Örneğin, TCK'nin 86. maddesinde düzenlenen kasten yaralama suçunun mağduru, yaralanan kişi iken, bu suçun konusu kişinin vücududur.²¹⁵ Yine, suçun konusu ile suçun ihlal ettiği hukuki değer kavramları da birbirinden farklıdır.²¹⁶ Örneğin, TCK'nin 89. maddesinde düzenlenen taksirle yaralama suçunda, ihlal edilen hukuki değer vücut dokunulmazlığı iken, suçun konusu ise kişinin vücududur.²¹⁷

Suç konu fiilin, suç konusu üzerinde neden olduğu etkiye göre suçlar, “*zarar suçu*” ve “*tehlike suçu*” olarak ayırma tabi tutulmaktadır. Suçun işlenmesi ile suçun konusu üzerinde bir zarar meydana geliyor ise, *zarar suçu* söz konusu olacaktır. Bu zarar, sadece ekonomik olmayıp, suç konusu üzerinde oluşan her türlü olumsuz netice olarak düşünülmelidir.²¹⁸ Örneğin, mala zarar verme suçu da, kasten yaralama suçu da zarar suçlarındandır. *Tehlike suçlarında* ise, failin cezalandırılabilmesi için zararın gerçekleşmesi aranmamakta, sadece fiilin suç konusu üzerinde bir zarar meydana getirme tehlikesi yeterli kabul edilmektedir.²¹⁹ Örneğin, TCK'nin 179. maddesinde düzenlenen trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu, tehlike suçlarındandır. Tehlike suçları da, “*soyut tehlike suçu*” ve “*somut tehlike suçu*” olarak ikiye ayrılmaktadır. *Soyut tehlike suçlarında*, suçun kanuni tanımında belirtilen eylemin gerçekleştirilmesi yeterli olup, ayrıca suç konusu üzerinde bir tehlikenin meydana gelip gelmediğinin önemi bulunmamaktadır.²²⁰ Örneğin, TCK'nin 214/1. maddesinde düzenlenen suç işlemeye tahrik suçu, TCK'nin 97/1. maddesinde düzenlenen terk suçu, soyut tehlike suçlarındandır. *Somut tehlike suçlarında* ise, suçun kanuni tanımında belirtilen eylemin gerçekleştirilmesinin yanında, bu eylemin suçun

214 Artuk, Gökcen, (2017), 308; Özgenç, (2016), 199.

215 Özgenç, (2016), 199.

216 Artuk, Gökcen, (2017), 307; Özgenç, (2016), 199.

217 Özgenç, (2016), 199.

218 Artuk, Gökcen, (2017), 309; Koca, Üzülmöz, (2016), 113; Özgenç, (2016), 200.

219 Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 260; Koca, Üzülmöz, (2016), 113; Özgenç, (2016), 200.

220 Artuk, Gökcen, (2017), 311; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 262; Koca, Üzülmöz, (2016), 114; Özgenç, (2016), 200.

konusu üzerinde somut bir tehlikeye neden olup olmadığının hakim tarafından araştırılması ve belirlenmesi gereklidir.²²¹ Örneğin, TCK'nin 215. maddesinde düzenlenen “suçu ve suçluyu övme”, TCK'nin 216. maddesinde düzenlenen “halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama”, TCK'nin 170. maddesinde düzenlenen “genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması” suçları, somut tehlike suçlarıdır.

Mağdur

Suçun maddi unsurlarından bir diğeri de, mağdurdur. Her suçun bir faili olduğu gibi, bir de mağduru olmalıdır. Suçun konusunun ait olduğu kimseye, *mağdur* denir.²²² Suçun konusu ile mağdurun farklı kavramlar olduğunu yukarıda belirtmiştik. Örneğin, hırsızlık suçunun konusu, taşınır bir mal iken, bu suçun mağduru bu taşınır malın zilyedidir. TCK'nin 252. maddesinde düzenlenen rüşvet suçunda olduğu gibi, bazı suçlarda ise mağdur, toplumu oluşturan herkeştir.

Mağdur kavramı ile suçtan zarar gören kavramı da birbirinden farklıdır. Kural olarak, bir suçun işlenmesi ile zarar gören kimse, aynı zamanda o suçun mağdurudur.²²³ Örneğin, kasten yaralama suçunda, kasten yaralama eyleminin gerçekleştirilmesi ile mağdur olan kişi, aynı zamanda suçtan zarar görendir. Ancak bazı durumlarda, suçtan zarar gören kişi, suç teşkil eden fiilin işlenmesi ile bu suçun mağduru olmamaktadır. Örneğin, bir kurumun parasını korumakla yükümlü olan görevliye karşı cebir veya tehdit kullanarak yağma suçu işlenmiş ise; kendisine cebir ve tehdit kullanılan görevli, mağdur iken, malvarlığında eksilme meydana gelen kurum ise, suçtan zarar görendir.²²⁴

Tüm suçlarda mağdur sadece gerçek kişi olabilirken, tüzel kişi suçun mağduru olamaz, ancak suçtan zarar gören olabilir.²²⁵ Suçun kanuni tanımında, mağdurun gerçek kişi olması dışında, belirli bazı özelliklere sahip olması da aranabilir.²²⁶ Örneğin, TCK'nin 265/2. maddesinde mağdurun “*yargı görevi yapan*” kişi olması, TCK'nin 82/1-e maddesinde mağdurun “*çocuk ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak*

221 Artuk, Gökcen, (2017), 310; Centel, Zafer, Çakmut, (2016), 262; Koca, Üzülmöz, (2016), 114; Özgenç, (2016), 201.

222 Artuk, Gökcen, (2017), 303; Koca, Üzülmöz, (2016), 110; Özgenç, (2016), 202.

223 Artuk, Gökcen, (2017), 304; Özgenç, (2016), 202.

224 Özgenç, (2016), 202-203.

225 Koca, Üzülmöz, (2016), 110; Özgenç, (2016), 203.

226 Özgenç, (2016), 205.

durumda olan kişi” olması, TCK’nin 125/3-a maddesinde “*kamu görevlisi*” olması aranmıştır.

2.1.3.2.2. Manevi unsur

Kast

Suçların manevi unsurları, kast veya taksirdir. Ceza hukukunda sorumluluğun temeli kasta dayanmaktadır. Dolayısıyla kural, suçların kasten işlenmesidir. İstisna ise, suçun taksirle işlenmesi halidir. 5237 sayılı TCK’de kastın tanımı yapılmış olup, buna göre kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Bu tanımdan hareketle, kastın bilme ve isteme öğelerini içerdiğini ve bu öğelerin suç tanımındaki bütün unsurları kapsadığını belirtebiliriz.²²⁷

TCK’nin 21. maddesi hükmü, TCK ve özel kanunlardaki tüm suçlar için geçerlidir.²²⁸ Buna göre, kanunda suçun kasten işlenebileceği açıkça düzenlenmemiş olsa bile, kural olarak suçun ancak kasten işlenebileceği kabul edilmiştir. Kast, doğrudan kast ve olası kast olarak, failin suçun maddi unsurlarına ilişkin bilgisine göre ikiye ayrılmaktadır.

Doğrudan kast

Fail, işlediği suçun maddi unsurlarının tamamını düşünüyor, öngörüyor ve biliyorsa, bu durumda failin doğrudan kastından bahsedilir.²²⁹ Örneğin, daha önceden alacak verecek meselesi nedeniyle aralarında husumet bulunan (A)’yı takip ederek, (A)’nın arkasından yaklaşp tabanca ile bacaklarını hedef alarak birden fazla el ateş eden (B)’nin eyleminde doğrudan kastı söz konusudur.

227 Katoğlu, T. (2015). “Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs”. *Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan Cilt-I*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 613; Alacakaptan, (1975), 153-156; Özgenç, (2016), 225; Toroslu, (2018), 214; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 396.

228 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 396.

229 Özgenç, (2016), 225; Toroslu, (2018), 221-222.

Olası kast

Doktrinde olası kast için, “*belirli olmayan kast*”, “*muhtemel kast*”, “*dolayısıyla kast*”, “*olursa olsun kastı*” gibi adlar da kullanılmıştır.²³⁰ TCK’nin 21/2. maddesinde ise “*olası kast*” kavramı kullanılmış ve “*Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır*” şeklinde tanımlanmıştır. Olası kast, failin ulaşmak istediği netice dışında, fiiline bağlı olarak gerçekleşmesi olası olan diğer neticelerle ilgili kastını ifade etmektedir.²³¹ Asıl neticenin zorunlu sonucu olmayıp, gerçekleşme ihtimali bulunan tali neticeleri bilip öngörmesine rağmen, amacını elde etmek istediği için, olursa olsun diyerek göze almak ve kabullenmek suretiyle eylemini gerçekleştiren fail, bu tali neticeler bakımından olası kast içerisinde.²³² Örneğin, Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında, aralarında husumet bulunan iki ailenin karşılıklı kavgası sırasında, sanığın balkonu mavi branda ile kapatılmış eve doğru rastgele en az sekiz el ateş ettiği, evin balkonunda, brandanın gerisinde bulunan ve olay tarihinde 11 yaşında olan maktulün ölümüne neden olduğu olayda; sanığın yakından tanıdığı bu ailenin evinde küçük çocukların bulunabileceğini ve eylemi neticesinde küçük çocukların yaralanabileceklerini ve ölebileceklerini öngörebileceği ancak öngördüğü neticeyi göze alıp kabullenen sanığın eyleminin olası kastla nitelikli öldürme suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir.²³³

Taksir

TCK’nin 22/2. maddesinde taksir, “*dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmemekle gerçekleştirilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, kural suçun kasten işlenmesi iken, istisna ise taksirle işlenmesi halidir. Taksirle işlenen fiiller, ancak kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır (TCK m. 22/1). Dolayısıyla, TCK veya özel bir kanun hükmünde, o fiilin taksirle işlenen şekli öngörülmemiş ise, fail cezalandırılmaz.²³⁴ Örneğin, TCK’de düzenlenen taksirle yaralama ve öldürme suçları (m.85 ve 89), taksirli iflas (m.162), çevrenin taksirle kirlenmesi (m.182), trafik

²³⁰ Alacakaptan, (1975), 156-157; Katoğlu, (2015), 613; Özgenç, (2016), 233; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 411; Toroslu, (2018), 222.

²³¹ Katoğlu, (2015), 613; Özgenç, (2016), 234; Toroslu, (2018), 222; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 411.

²³² Alacakaptan, (1975), 156; Özgenç, (2016), 234-235; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 411.

²³³ Yargıtay CGK’nin 18.10.2018 tarih, 2017/1-908 Esas, 2018/445 Karar sayılı ilamı.

²³⁴ Hafizoğulları, Özen, (2018), 265; Toroslu, (2018), 228.

güvenliğini taksirle tehlikeye sokma suçları ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nda düzenlenen taksirle orman yangınına neden olma (m. 110) suçu taksirle işlenebilen suçlardır. Ancak, kanunda açıkça taksirli hallerinin cezalandırılacağı düzenlenmediği için, TCK'de öngörülen dolandırıcılık, tehdit, iftira, hırsızlık, sahtecilik suçlarının taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Basit taksir

Taksir, basit taksir ve bilinçli taksir olarak ikiye ayrılmaktadır. TCK'nin 22/2. maddesinde düzenlenen taksir, bilinçsiz, normal, basit taksirdir. Bilinçsiz/basit/normal taksirde, fail öngörülebilir neticeyi, dikkatsiz veya özensiz davranışıyla öngöremeden fiilini gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla fail, fiili istemekte ancak neticeyi öngörememektedir.²³⁵

Bilinçli taksir

TCK'nin 22/3. maddesinde ise bilinçli taksir düzenlenmiş ve "*Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi*" şeklinde ifade edilmiştir. Bilinçli taksirde, fail neticeyi öngörmekte ancak, öngördüğü neticeyi kendisince yaptığı değerlendirme sonunda, olayın özelliği, kendi yeteneği, mağdurun pozisyonu ve benzeri bazı öğeler nedeniyle, öngördüğü neticenin gerçekleşmeyeceği inancıyla hareket etmekte ya da neticenin meydana gelmemesi için çaba göstermektedir.²³⁶

2.1.3.2.3. Hukuka aykırılık

Suçun, ceza kanunları tarafından konulmuş bir emir ya da yasağın ihlali olduğundan daha önce bahsetmiştik. Dolayısıyla, suçun unsurlarından bir diğeri de, "*hukuka aykırılık*" tır.²³⁷ TCK'de bazı suç tanımlarında, "*hukuka aykırı olarak*"²³⁸, "*hukuka aykırı başka bir davranışla*"²³⁹, "*hukuka aykırı yolla*"²⁴⁰, "*hukuka aykırı bir şekilde*"²⁴¹ gibi ifadelerle yer verilerek, suçun hukuka aykırılık unsuruna özellikle vurgu yapılmıştır.

²³⁵ Hafizoğulları, Özen, (2018), 276; Toroslu, (2018), 242.

²³⁶ Hafizoğulları, Özen, (2018), 277; Toroslu, (2018), 242; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 478.

²³⁷ Toroslu, doktrinde çoğunluğundan görüşünden farklı olarak, hukuka aykırılığın suçun kurucu unsurundan daha fazla bir şey olduğunu, yani suçun özü olduğunu savunmaktadır. Bkz: Toroslu, (2018), 117.

²³⁸ TCK m. 109/1, 120/1, 124/1-2, 132/2-3, 133/3, 134/2, 135/1-2, 136/1.

²³⁹ TCK m. 112/1, 113/1, 115/2, 115/3, 117/1, 118/2, 123/1.

Somut bir eylemin, suç olarak tanımlanabilmesi için, kanunda açıklanan suç tipine uygun olması gereklidir.²⁴² Ancak, suç tipine uygunluk tek başına yeterli değildir, ayrıca hukuka uygunluk nedenlerinin de bulunmaması gereklidir.²⁴³ Eğer somut olayda, hukuka uygunluk nedenlerinden biri mevcutsa, artık eylemin hukuka aykırılığında bahsedilemeyecektir. Hukuka uygunluk nedenleri ise, TCK'de hakkın kullanılması (TCK m. 26/1), kanunun hükmünü yerine getirme (TCK m. 24/1), meşru savunma (TCK m. 25/1), ilgilinin rızası (TCK m. 26/2) olarak dört başlıkta düzenlenmiştir.

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin daha sonra ayrıntılı bahsedilecek olan cezai sorumluluk hallerinde hukuka uygunluk nedenlerinin uygulama alanı oldukça dardır. Örneğin kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluk hallerinden olan resmi belgede sahtecilik, zimmet, nitelikli dolandırıcılık, kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, rüşvet, görevi kötüye kullanma suçlarında, bu suçların nitelikleri gereği hukuka uygunluk nedenlerinden olan kanunun hükmünü yerine getirme, ilgilinin rızası, meşru savunma ve hakkın kullanılması hükümlerinin uygulanması olanaklı değildir. Ancak kooperatif yönetim kurulu üyelerinin faili olabileceği güveni kötüye kullanma suçunda, yönetim kurulu üyesi zilyedi olduğu mal üzerinde TMK'nin 950 ve devamı maddelerinde öngörülen hapis hakkını kullanmak suretiyle zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunur ise, eylemi TCK'nin 26/1. maddesinde düzenlenen hukuka uygunluk nedenlerinden hakkın kullanılması niteliğinde olacak ve eylemi güveni kullanma suçunu oluşturmayacaktır.

2.1.3.3. Suç ortaklığı

Suçun kanuni tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kimseye fail denir. Suçu bir kişinin işlemesi halinde faillik kavramından bahsedilirken, birden fazla kişinin birlikte işlemesi halinde suç ortaklığı (iştirak) kavramı ortaya çıkmaktadır. Suç ortaklığı kavramı, müşterek faillik ve suça katılma/iştirak şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

240 TCK m. 239/1.

241 TCK m. 124/3.

242 Toroslu, (2018), 118.

243 Toroslu, (2018), 119.

2.1.3.3.1. Müşterek faillik

TCK'nin 37. maddesinde faillik ve müşterek faillik düzenlenmiştir. Suçun, birden fazla kişi tarafından ortak suç işleme kararının icrası kapsamında birlikte işlenmesi halinde, müşterek faillikten söz edilecektir. Müşterek faillikte, her bir fail suç ortağıdır.²⁴⁴ Bu durumda, müşterek fail sayılan her bir kişi, o suçun faili olarak kabul edilip, kanundaki yaptırım kendisine tam olarak uygulanacaktır.²⁴⁵

2.1.3.3.2. Suça iştirak

Kanun koyucu, suçun kanuni tanımındaki fiilleri gerçekleştirmeyen kimseleri de, suça olan katkıları nedeniyle cezalandırmak istemiş, dolayısıyla suçun faili olmadığı halde, suç kararını aldırın, suçun işlenmesine yardımcı olan veya destekleyici hareketlerde bulunanları cezalandırmak için “suça iştirak” kurumunu kabul etmiş ve TCK'nin 38. maddesinde “azmettirme”, 39. maddesinde “yardım etme” şeklinde suça iştirakin iki farklı halini düzenlemiştir.

Azmettirme

Suç işleme konusunda henüz bir düşüncesi bulunmayan kimsenin, başkası tarafından etkilenmesi suretiyle suç işleme kararı aldırılması halinde, azmettirme söz konusu olacaktır.²⁴⁶ Azmettiren kişi, fiilin işlenmesine katılmadığı, fiil üzerinde hâkimiyet kurmadığı ya da suçun işlenmesine doğrudan katkısı olmadığı halde, kendisinde suç işleme fikri bulunmayan bir kimsenin iradesini etkileyerek suç işlenmesine neden olmaktadır.²⁴⁷ Azmettirme eyleminin cezalandırılabilmesi için, azmettirilen eylemin tamamlanmış olması ya da teşebbüs aşamasında kalmış olması gereklidir.²⁴⁸

Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır (TCK m. 38/1). Çocukların suça azmettirilmesi halinde ya da altsoy üstsoy ilişkisinden

244 Özgenç, (2016), 497, 500; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 1082.

245 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 1084.

246 Hafizoğulları, Özen, (2018), 350; Özgenç, (2016), 529; Toroslu, (2018), 352; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 1111.

247 Hafizoğulları, Özen, (2018), 350; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 1112.

248 Özgenç, (2016), 532.

kaynaklanan nüfuz kullanılmak suretiyle azmettirme halinde ise, failin cezası artırılacaktır (TCK m. 38/2).

Yardım etme

Yardım etmeyi, “bir suçun işlenmesinden önce veya suç işlendiği sırada, destekleyici veya kolaylaştırıcı hareketlerde bulunularak, failin suç işleme kararının kuvvetlendirilmesini ya da suçu kolayca işlemesini sağlamak”²⁴⁹ şeklinde tanımlamak mümkündür. TCK’nin 39/2. maddesinde yardım etme niteliğinde kabul edilen eylemler sayılmıştır. Buna göre yardım etme niteliğindeki eylemler; “Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek”, “Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak” ve “Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak” şeklindedir. Bu sayılan eylemlerden en az birinin, kasten gerçekleştirilmesi halinde, yardım etmeden bahsedilecektir. Bu durumda, fail suçun cezası ile cezalandırılır ve TCK’nin 39/1. maddesi uyarınca cezasından indirim uygulanır.

2.1.3.4. Suçların içtimalı

Ceza hukukunda genel kural, “kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar da ceza vardır” şeklindedir.²⁵⁰ Birden fazla suçun işlenmesi halinde, faile kural olarak birden fazla ceza verilmesi gerekmektedir. Ancak, birden çok suç işlenmesine rağmen, faile tek bir ceza verilen hallerde ise, suçların içtimalından söz edilir.²⁵¹ TCK’de “suçların içtimalı” başlığı altında 42 ila 44. maddelerde birden çok suç işlenmiş olmasına rağmen, çeşitli nedenlerle failin tek ceza ile cezalandırılması gereken istisnai haller öngörülmüştür. Buna göre, TCK’nin 42. maddesinde bileşik suç, 43. maddesinde zincirleme suç, 44. maddesinde ise fikri içtima düzenlenmiştir.

249 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 1131.

250 Göktürk, N. (2014). “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimalı”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*. 2 (1-2), 31; Koca, Üzülmöz, (2016), 486.

251 Hafizoğulları, Özen, (2018), 353-354; Koca, Üzülmöz, (2016), 488; İçtima öğretisi, fiilin tekliği- fiilin çokluğu ayırımına dayanmaktadır. Çalışmamızın kapsamı gereği, fiil kavramının ne olduğu hususunda ve buna ilişkin doktrindeki tartışmalara ilişkin açıklamada bulunulmamıştır. Ancak bu konular hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; Hafizoğulları, Özen, (2018), 355-356; Koca, Üzülmöz, (2016), 490-498; Göktürk, (2014), 32-41.

765 sayılı TCK'de aynı neviden fikri içtima ile farklı neviden fikri içtima tek madde halinde Kanun'un 79. maddesinde düzenlendiği halde, 5237 sayılı TCK'de bu iki hal birbirinden ayrılarak, aynı neviden fikri içtima, zincirleme suçun düzenlendiği TCK'nin 43. maddesinin 2. fıkrasında, farklı neviden fikri içtima ise TCK'nin 44. maddesinde düzenlenmiştir.

TCK'nin 42. maddesinde düzenlenen bileşik suç halinde, ortada birden çok suç bulunmamaktadır. Madde metninde belirtilen “*tek fiil sayılan suç*” ibaresinden de, bu sonuca ulaşılmaktadır. Dolayısıyla kanunda her ne kadar suçların içtimaı başlığı altında düzenlenmiş olsa da, bileşik suçun, suçların içtimaı hallerinden biri olduğunu söylemek mümkün değildir.²⁵² Bu nedenle, aşağıda suçların içtimaı hallerinden olan “zincirleme suç” ve “fikri içtima” hakkında açıklamada bulunulacaktır.

2.1.3.4.1. Zincirleme suç

TCK'nin 43. maddesinin 1. fıkrasında zincirleme suç, “*Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi*” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre, zincirleme suçun şartlarını; birden fazla fiilin bulunması, bu fiillerin aynı suçu oluşturması, değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi, bu suçların aynı kişiye karşı işlenmesi ve birden çok suçun, bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesi olarak belirtebiliriz. Diğer yandan, TCK'nin 43. maddesinin 3. fıkrasında, kanun koyucu bazı suçların zincirleme suç şeklinde işlenemeyeceğini açıkça kabul etmiştir. Bu suçlar ise; kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarıdır.

Zincirleme suçun şartlarının gerçekleşmesi halinde, işlenen suçlar nedeniyle faile sadece tek bir suçtan ceza verilecek ve ceza TCK'nin 43/1. maddesi uyarınca dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılabilecektir.

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin, bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda, aynı suçu birden fazla kez işlemeleri halinde de zincirleme suç hükümleri haklarında uygulanabilecektir. Örneğin, kooperatifin para ve malları üzerinde muhafaza, kontrol ve tasarrufta bulunma, tahsilat ve harcama yapma

²⁵² Koca, Üzülmöz, (2016), 488; Göktürk, (2014), 42.

hususlarında yönetim kurulu tarafından kooperatif müdürü olarak görevlendirilen failin, bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda, kooperatif kasasından kooperatif parasını alarak zimmetine geçirmesi halinde, fail birden fazla zimmet suçundan değil, tek bir zimmet suçundan cezalandırılacak ve cezası TCK'nin 43/1. maddesi uyarınca artırılacaktır. Yine kooperatif yönetim kurulu üyeleri tarafından, birkaç yıla ait olağan genel kurul toplantılarının zamanında yapılmaması halinde, tek suç değil, birden fazla suç oluşacaktır. Ancak, bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlendiği sonucuna varılırsa, bu durumda zincirleme suç hükümleri uygulanıp, sadece KK'nin ek 2/2. maddesi uyarınca belirlenen cezanın TCK'nin 43/1. maddesi gereğince artırılması yoluna gidilecektir.

2.1.3.4.2. Fikri içtima

Fikri içtima, failin tek bir fiille birden fazla farklı suçu veya aynı suçu birden fazla kez işlemesidir.²⁵³ Fikri içtimanın şartları, fiilin tek olması ve bir fiil ile birden fazla suçun işlenmesidir.²⁵⁴ İşlenen birden fazla suç, aynı suç olabileceği gibi, farklı suçlar da olabilir. Suçların aynı olması halinde TCK'nin 43. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen “*aynı neviden fikri içtima*”, farklı olması halinde ise TCK'nin 44. maddesinde düzenlenen “*farklı neviden fikri içtima*” söz konusu olacaktır. Bu ayırım nedeniyle “aynı suç” ve “farklı suç” kavramlarının izah edilmesi zorunludur. TCK'nin 43. maddesinin 1. fıkrasında “*bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri*” nin aynı suç sayılacağı öngörülmüştür. Bir suçun teşebbüs halinde kalması ya da tamamlanmış halinde ve doğrudan kast ile ya da olası kast ile işlenmesi hallerinde de aynı suç söz konusu olacaktır.²⁵⁵ Bir suçun temel ve nitelikli şekilleri dışında kalan, TCK'de ya da özel ceza kanunlarında düzenlenen suçlar ise, farklı suç sayılacaktır.²⁵⁶

Aynı neviden fikri içtimanın düzenlendiği TCK'nin 43. maddesinin 2. fıkrasına göre, “*Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır*”. Buna göre, fail tek bir fiille birden fazla kişiye karşı aynı suçu

253 Hafizoğulları, Özen, (2018), 358; Koca, Üzülmöz, (2016), 511; Göktürk, (2014), 44; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 1358.

254 Koca, Üzülmöz, (2016), 514; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), 1359.

255 Yaşar/Gökcan/Artuç, suçun adı aynı ise, aynı suçtan söz etmenin mümkün olduğunu, suçun adının değişmesi halinde ise farklı suçtan bahsedileceğini belirtmektedir. Örneğin, dolandırıcılık ve nitelikli dolandırıcılık suçlarında suçun adı değişmediğinden, bu suçların aynı suç olduğunu, ancak dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında, suçun adı değiştiğinden bu suçların aynı suç sayılamayacağını belirtmektedir. Bkz; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 1214.

256 Koca, Üzülmöz, (2016), 519.

işlerse, tek bir suçtan ceza verilecek ve bu cezanın TCK'nin 43. maddesinin 1. fıkrası uyarınca artırılması yoluna gidilecektir. Artırım oranı belirlenirken, aynı suçun kaç kez işlendiği, ortaya çıkan zarar veya tehlikenin ağırlığı, fiilin haksızlık içeriği dikkate alınmalıdır.²⁵⁷

Farklı neviden fikri içtimanın düzenlendiği TCK'nin 44. maddesine göre ise; *“İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır”*. Gerçek içtimada, faile işlenen suçların her birinin cezası ayrı ayrı uygulanırken, fikri içtimada sadece en ağır cezayı gerektiren suçun cezası uygulanacaktır. Bu durumda, farklı neviden fikri içtimada failin durumunun daha avantajlı olduğunu belirtmek mümkündür.²⁵⁸ Zira daha hafif olan suçun cezası, daha ağır olan suçun cezası içinde erimektedir.²⁵⁹ Kanun koyucu, bir fiil ile birden fazla ve farklı suçu işleyen failin, fiilinin tek olması nedeniyle sadece en ağır cezayı gerektiren suçtan cezalandırılmasını yeterli görmüştür.

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumluluk hallerinde de, koşullarının gerçekleşmesi halinde fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür. Örneğin, kooperatif yönetim kurulu üyesi olan failin, kendisine görevi gereği teslim edilen kooperatife ait defter ve belgelerden öğrendiği kooperatifin iş sırrını açıklaması halinde, fail hem KK'nin 25. maddesinde öngörülen suçu, hem de TTK'nin 562/7. maddesinin yollaması ile TCK'nin 239. maddesinde düzenlenen suçu işlemiş olacaktır. Kooperatif yönetim kurulu üyesi olan fail, tek bir fiil ile birden fazla farklı suçu işlediğinden, farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, TCK'nin 44. maddesi gereğince, fail en ağır cezayı gerektiren suçtan cezalandırılacaktır. KK'nin 25. maddesinde öngörülen ceza miktarı *“bir yıla kadar hapis veya adli para cezası”* iken, TCK'nin 239/1. maddesinde öngörülen ceza miktarı ise *“bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası”* şeklindedir. Dolayısıyla fail, TCK'nin 44/1. maddesi gereğince daha ağır cezayı gerektiren TCK'nin 239. maddesinde düzenlenen suçtan cezalandırılacaktır.

257 Göktürk, (2014), 53.

258 Koca, Üzülmez, (2016), 529.

259 Koca, Üzülmez, (2016), 529.

2.2. Kooperatif Yöneticilerinin Görev, Yetki ve Yükümlülükleri

Kooperatif yöneticilerine kanun ve anasözleşme ile bazı görev ve yükümlülükler yüklenmiştir. Sorumluluk konusunda da belirttiğimiz gibi, kooperatif yöneticilerinin bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde, sorumlulukları söz konusu olacaktır. Çalışmamızın konusunu ise, kooperatif yöneticilerinin bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde doğan sorumluluk türlerinden, “cezai sorumluluk” oluşturmaktadır. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumlulukları konusunda ayrıntılı açıklamada bulunmadan önce ise, kooperatif yöneticilerinin görev ve yükümlülüklerinin neler olduğu hususunun belirlenmesi zorunludur.

Kooperatif yönetim kurulunun görev ve yetkileri, kanunlarda ve anasözleşmede düzenlenmiştir. KK ve TTK hükümlerine göre, yönetim kuruluna kurul halinde veya üyelerine bireysel olarak bazı görev ve yetkiler yüklenmiştir. Yönetim kurulunun, kurul olarak yapılacak görev ve yetkileri;

- Ortak olmak isteyen kişiler hakkında karar vermek, (KK m. 8)
- Ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, (KK m. 8/2)
- Ortaklıktan çıkmak isteyenler hakkında karar vermek, (KK m. 13)
- Ortaklığı devralan kişinin, ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul etmek, (KK m. 14/3)
- Anasözleşme ile yetkili kılınmışsa, ortaklıktan çıkarılmaya karar vermek, (KK m. 16/2)
- Gelir gider farklarının dağıtım şekli hakkında teklifte bulunmak, (KK m. 24)
- Gelir gider farkı hesabı, yıllık çalışma raporu ve bilanço düzenlemek ve bunları ortakların incelemesine hazır tutmak,²⁶⁰ (KK m. 24)

260 Bilançonun ortaklara tebliği zorunlu olmayıp, sadece kooperatif merkezinde incelemeye hazır bulundurulması yeterlidir. Bkz; Yargıtay 11. HD 12.05.2009 tarih, 2007/10683 E, 2009/5690 K. sayılı ilamı; “...Kooperatifler Kanunu'nun 24.maddesine göre, ortaklar yönetim kurulunun gelir-gider farklarının dağıtım biçimi hakkındaki önerilerini içeren yıllık çalışma raporu ile bilanço ve denetçilerin, Kooperatifler Kanunu'nun 66.maddesi hükmüne uygun olarak düzenleyecekleri raporu, genel kurulun yıllık toplantısından 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde veya varsa kooperatif şubelerinde inceleyebilir. Yoksa, bilançonun ortaklara tebliği zorunlu olmayıp, ancak kooperatif merkezinde incelemeye açık tutulması yeterlidir. Ayrıca, ortaklar istediği takdirde, bilanço gelir-gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi gereklidir. Şayet bu yasa hükmüne uyulmamış ise,

- Kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususların incelenmesine karar vermek, (KK m. 25)
- Ortakların genel kurula katılma haklarının olup olmadığını tespit etmek, (KK m. 26)
- Sermaye yüklemelerinde, borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklardan, bu yükümlerini yerine getirmesini istemek, (KK m. 27)
- Genel kurulu olağan ve olağanüstü toplantıya çağırarak, (KK m. 43, 44/2, 45/1)
- Genel kurulu toplantıya kendisi çağırılmış ise, gündemi hazırlamak, (KK m. 46)
- Genel kurul kararları aleyhine iptal davası açmak, (KK m. 53)
- Mektupla oy bildirme halinde, Bakanlık Temsilcisi ile birlikte mektupları incelemek, tutanak düzenlemek ve imzalamak, (KK m. 54)
- Bir yönetim kurulu üyeliğinin boşalması ve toplantı nisabının da kaybedilmemesi halinde, varsa yedek üye çağırarak, (KK m. 55/2)
- Üyelik şartlarını taşımadıkları halde, yönetim kuruluna seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine son vermek, (KK m. 56/2)
- Murahhas üye seçmek, (KK m. 56/5)
- Anasözleşme ile yetkili kılınmışsa, kooperatif yönetimini ve temsilini kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmayan bir veya birkaç müdüre veya yönetim kurulu üyesine tevdi etmek, (KK m. 58)
- Kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerini, imzalarını ticaret siciline bildirmek ve bu yetkiye dayanak olan kararları ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personele tasdik ettirmek, (KK m. 61)
- Kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarını, gerekli defterleri ve ortak listelerini düzenli hazırlamak, tutmak, saklamak, (KK m. 62/2)
- İşletme hesabı ve yıllık bilançoğu kanuni hükümlere uygun olarak hazırlayıp, incelenmek üzere denetleme kuruluna vermek, (KK m. 62/2)
- Kooperatifin aczi halinde gerekli işleri yapmak, (KK m. 63)
- Kooperatif işlerinin görülmesi için müdür ve personel ile diğer temsilci ve vekil atamak ve bunları azletmek, (KK m. 64)
- Mahkemece veya genel kurulca tasfiye memuru seçilmemişse, tasfiye işlerini yürütmek, (KK m. 81/3)

- Anasözleşme ile yetki verilmişse, iflastan başka hallerde kooperatifin dağılmasını Ticaret Siciline tescil ve ilan ettirmek, (KK m. 82)
- Kooperatifin birleşme suretiyle dağılması halinde, devralan kooperatifin yönetim kurulu olarak gerekli işleri yapmak, (KK m. 84)
- Genel kurul toplantısı için, Bakanlık Temsilcisi talebinde bulunmak, (KK m. 87)
- Gerekli defterleri tutmak, (TTK m. 64)
- Bir üyeliğin boşalması halinde, toplantı nisabı kaybedilmemiş ise ve yedek üye de yoksa gerekli şartları haiz bir ortağı geçici olarak seçip ilk toplanacak genel kurulun onayına sunmak, (TTK m. 363)
- Kooperatifin mali durumunun bozulması halinde gerekli tedbirleri almak (TTK m. 376) şeklindedir.

Yönetim kurulu üyelerinin bireysel görev ve yetkileri ise;

- Genel kurul kararlarının yerine getirilmesi yönetim kurulu üyelerinin şahsi sorumluluklarına neden olacak ise, yönetim kurulu üyesi sıfatıyla iptal davası açmak, (KK m. 53/1)
- Kooperatife ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine, denetimle görevlendirilen personele ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımda bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmak, (KK m. 90/5, ek m. 2/1)
- Kooperatifin iş ve işlemleri hakkında bilgi istemek, soru sormak ve inceleme yapmak, (TTK m. 392/1)
- Yönetim kurulu toplantıları dışında, yönetim kurulu başkanının izniyle, kooperatif yönetimiyle görevlendirilen kişilerden, işlerin gidişi ve belirli münferit işler hakkında bilgi almak ve görevinin yerine getirilebilmesi için gerekliyse, yönetim kurulu başkanından, şirket defterlerinin ve dosyalarının incelemesine sunulmasını istemek, (TTK m. 392/3)
- Yönetim kurulunun toplantıya çağrılmasını, başkandan yazılı olarak istemek (TTK m. 392/7) şeklinde sayılabilir.

Yönetim kuruluna, TTK ve KK dışında başka kanunlarda bazı yükümlülükler de getirilmiştir. Bu kanunlar, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'dur. 3628 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (f) bendine göre, kooperatif yönetim kurulu üyeleri mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar. Yine 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 35. maddesine göre ise, ortak sayısı 100 ve daha fazla olan yapı kooperatifleri sözleşmeli bir avukat bulundurmak zorundadır. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde, idari para cezası uygulanacaktır.²⁶¹ Bu sebeple, ortak sayısı 100 ve daha fazla olan yapı kooperatiflerinde yönetim kurulu tarafından, sözleşme düzenlenerek avukat tutulması ve avukata yapılacak ödemeler karşılığında “*serbest meslek makbuzu*” alınması gerekir.²⁶²

KK'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının 7. bendi uyarınca, kooperatif anasözleşmelerinde yöneticilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlenmelere yer verilmek zorundadır. Bu nedenle, yönetim kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları belirlenirken kooperatif anasözleşmelerinin ilgili hükümlerine de bakılmalıdır. Yönetim Kuruluna anasözleşme ile verilen görev ve yetkilerin bazıları ise;

- Yıllık bilanço ile gelir gider hesabının hazırlanmasını sağlamak,
- Olağan genel kurul toplantılarına sunulacak faaliyet raporlarını hazırlamak ve toplantı esnasında ortakların bilgisine sunmak,
- Kooperatif amaçlarının gerçekleşmesinde kullanılmak üzere ilgili kuruluşlardan borç para almak,
- Genel kuruldan karar almak kaydıyla, kooperatifin taşınır ve taşınmaz mallarını satmak, rehine koymak veya mülkiyetlerini aktarmak,
- Kamu kaynaklı kredi kullanımı için kooperatif gayrimenkullerini ipotek ettirmek,
- Kooperatif gelirlerini tahsil, ödemelerini tediye etmek, kooperatife yapılan bağışları kooperatif amaçlarına uygun işlerde kullanmak,
- Kooperatifi resmi dairelerde, mahkemelerde ve üçüncü şahıslara karşı temsil etmek, ibra etmek, dava açmak, sulh olmak veya davadan vazgeçmek,

261 1136 sayılı Kanunun 35. maddesinin 3. fıkrasına göre, “..bu fıkra hükmüne aykırı davranan kuruluşlara Cumhuriyet savcısı tarafından sözleşmeli avukat tayin etmedikleri her ay için, sanayi sektöründe çalışan onaltı yaşından büyük işçiler için suç tarihinde yürürlükte bulunan, asgari ücretin iki aylık brüt tutarı kadarı idari para cezası verilir.”

262 Üstün, Aydın, (2014), 276.

- Kooperatifte istihdam edilecek personeli belirlemek, şeklinde sayılabilir.²⁶³

2.3. Kooperatif Yöneticilerinin Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar ve Cezai Sorumluluk Halleri

2.3.1. Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar

2.3.1.1. Genel Olarak

Kooperatif yöneticileri, kendi kusurlarından kaynaklanan zararlardan hukuken sorumlu olmakla birlikte, eylemlerinin suç oluşturması halinde de, cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır.

Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluklarına ilişkin hükümler, 1988 yılına kadar KK'nin 62/3. maddesi ve KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'deki hükümler ile sınırlı idi. Bu hükümlerin yetersiz kalması nedeniyle ve kooperatif yöneticilerinin keyfi davranışları ile kooperatife ve ortaklarına verebilecekleri zararları önlemek amacıyla, 25.10.1988 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3476 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile ek 2. maddedeki cezai hükümler getirilmiştir.²⁶⁴ Dolayısıyla, kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluklarına ilişkin, genel olarak KK'nin 62/3. maddesinde ve ek 2. maddede düzenlemeler öngörülmüştür. Ayrıca, aynı zamanda kooperatif ortağı olan kooperatif yöneticileri için KK'nin 25. maddesinde öngörülen cezai hüküm de geçerli olacaktır. Kooperatiflerin ticaret şirketi olmaları nedeniyle TTK'nin 562. maddesinin 3, 4, 6. maddelerinde düzenlenen cezai sorumluluklarına ilişkin hükümlere ve yine KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 562. maddesinin 4, 5, 7, 8, 9, 10 ve 11. maddelerinde düzenlenen cezai hükümlere de gidilebilecektir. Ancak TTK'nin anonim şirketler için öngörülen anılan cezai hükümlerinin, kooperatif yöneticileri için uygulanması sırasında, kooperatiflerin farklılık arz eden özelliklerinin de dikkate alınması gerektiğini belirtmeliyiz.²⁶⁵ Yine, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin KK'nin 62/son maddesi hükmü nedeniyle, kamu görevlilerine özgü suçların düzenlendiği TCK hükümleri de kooperatif yöneticileri için uygulanacaktır.

²⁶³ İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler> adresinden 03.03.2019 tarihinde alınmıştır.

²⁶⁴ Toroslu, N. (1994). "Kooperatif Personelinin Cezai Sorumluluğu". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (4), 529; Çetin, E. (2004). *Ceza Hukuku Açısından Kooperatifler ve Kooperatiflerde İşlenen Suçlar*. (1. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 149.

²⁶⁵ Üstün, Aydın, (2014), 295.

Görüldüğü üzere, kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluğuna ilişkin hükümler KK’de, TTK’de ve TCK’de düzenlenmiştir. Dolayısıyla, kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluğuna ilişkin hükümlerin tek bir kanunda veya tek bir kanun maddesinde düzenlenmediğini, başka bir ifade ile dağınık bir düzenleme yapıldığını belirtmemiz mümkündür. Çalışmamızda, farklı kanunlarda düzenlenen cezai hükümlerin tespiti ve bu cezai hükümlerde yer alan suçların özellikleri, öngörülen müeyyidelerin neler olduğu, soruşturma ve kovuşturma usulleri, Yargıtay kararlarından da örnekler verilerek açıklanacaktır. Öncelikle, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin TCK’de düzenlenen cezai sorumlulukları açısından büyük öneme sahip olan kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları kuralı izah edilecek, sonrasında ise kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluğunu gerektiren haller anlatılacaktır.

2.3.1.2. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları kuralı

2.3.1.2.1. Türk Ceza Kanunu’nda kamu görevlisi kavramı

5237 sayılı TCK’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde kamu görevlisi, “*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” olarak tanımlanmıştır. 5237 sayılı TCK’deki kamu görevlisi tanımını anlamak için, 765 sayılı TCK’deki düzenlemeyi hatırlamak gerekir. 765 sayılı TCK’de “*kamu görevlisi*” kavramı yerine, “*memur*” kavramı kullanılmıştı. 765 sayılı TCK’nin 279. maddesinde kamu fonksiyonu, kamu hizmeti ve kamu görevi olarak ikiye ayrılmıştı ve ceza kanununun uygulanmasında memur; “*devamlı veya muvakkat surette teşrii, idari veya adli bir amme vazifesi gören Devlet veya diğer her türlü amme müesseseleri memur, müstahdemleri ve devamlı veya muvakkat, ücretsiz veya ücretli, ihtiyari veya mecburi olarak teşrii, idari veya adli bir amme vazifesi gören diğer kimseler*” şeklinde belirtilmişti. Kamu hizmeti gören kimseler ise, memur sayılmamaktaydı. Doktrinde, kamu görevi-kamu hizmeti yükümlüsü ayrımı yapılmaması gerektiğine ilişkin eleştiriler nedeniyle, 5237 sayılı TCK’de bu ayrım terk edilmiştir.²⁶⁶ Ancak 5237 sayılı TCK’deki kamu görevlisi tanımı ile 765 sayılı TCK’deki memur

²⁶⁶ Gökcan, H. T. (2015). “Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 3 (2), 149; Demren Dönmez, B. (2011). “Türk Ceza Kanununda ‘Kamu Görevlisi’ Kavramı”. *TBB Dergisi*, (94), 113.

kavramından daha geniş bir düzenleme yapılmıştır.²⁶⁷ Bu düzenlemeden hareketle, her memurun kamu görevlisi olduğunu, ancak her kamu görevlisinin memur olmadığını söyleyebiliriz. 5237 sayılı TCK'deki düzenlemeye göre, bir kişinin kamu görevlisi olup olmadığının tespiti için, idarenin fonksiyonunun “kamusal faaliyet” niteliğinde olup olmadığı ve bu kişinin bu faaliyete kanuna uygun olarak katılıp katılmadığı incelenecektir.²⁶⁸

Kamu görevlisi olmak, ceza kanunu uygulamasında farklı etkiler doğurmaktadır. Kamu görevlisi olmak, bazen suçun unsuru olurken, bazen de suçun nitelikli hali olabilmektedir.²⁶⁹ Bunun yanında, mağdurun kamu görevlisi olması haline de bazı sonuçlar bağlanmıştır. Örneğin, görevi yaptırmamak için direnme (TCK m. 265), kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret (TCK m. 125/3-a), kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kasten öldürme (TCK m. 82/1-g), kasten yaralama (TCK m. 86/3-c) suçlarında suçun mağduru kamu görevlisidir.

Özel kanunlarda da kamu görevlisi sayılmakla ilgili bazı farklı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler genel olarak; “İşledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi sayılanlar”, “TCK'nin uygulanması açısından kamu görevlisi sayılanlar” ve “kamu görevlisi gibi cezalandırılanlar” şeklindedir.²⁷⁰ Örneğin, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 7. maddesinin 3. fıkrasına göre; “Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ile özelleştirme programına alınan kuruluşlarda çalışan personel ve sözleşmeli olarak çalıştırılan personel, görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi sayılırlar”. Bu düzenlemede belirtilen kişiler, işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi sayılırlar, ancak aleyhlerine işlenen suçlarda kamu görevlisi sayılmayacaklardır. 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 151. maddesine göre; “Noterler, geçici yetkili noter yardımcıları, noter vekilleri ile noter kâtipleri ve kâtip adayları noterlikteki görevleri, Türkiye Noterler Birliği organlarında görev alan noterler ise ayrıca bu görevleri ile bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı Türk Ceza Kanununun uygulanması bakımından kamu görevlisi sayılırlar.” ve yine 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 52. maddesine göre; “Bu Kanununun tatbikinde vazifeli bulunan memur ve

267 Küçükkince, A. (2010). *Rüşvet Suçu*. (1. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 26. Bu şekilde geniş düzenleme yapılmasına yönelik eleştiri için bkz; Demren Dönmez, (2011), 118, 127.

268 Demren Dönmez, (2011), 114; Gökcan, (2015), 150-151; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 97.

269 Küçükkince, (2010), 32.

270 Aydın, H. (2010). “Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”. *Ankara Barosu Dergisi*, 68 (1), 123.

hizmetliler ile mahalle, köy muhtar ve ihtiyar heyeti ve meclisi azaları işledikleri suçlar ile kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı, Türk Ceza Kanununun kamu görevlisine ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır". Bu düzenlemelerde de görüldüğü üzere, sayılan bu kimseler hem işledikleri suçlar nedeniyle, hem de kendi aleyhlerine işlenen suçlar nedeniyle kamu görevlisi sayılırlar. Hem 1512 sayılı Noterlik Kanunu, hem de 7201 sayılı Tebligat Kanunu, bu konuda açık bir düzenleme getirmemiş olsaydı bile, sayılan kimseler TCK'nin 6. maddesinde öngörülen kamu görevlisi tanıma göre, kamu görevlisi sayılabilecek personellerden olduğundan, yine bu kişiler aleyhlerine işlenen suçlarda kamu görevlisi sayılacaklardı.²⁷¹ Ancak anılan kanunlarda, bu hususa ilişkin açık bir düzenleme yapma yolu tercih edilmiştir. 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 76. maddesine göre ise; "*Odalar, borsalar ve Birliğin organ üyeleri ile personeli, görevlerini yerine getirirken görevleriyle ilgili suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden, bu kuruluşların paralarıyla para hükmündeki evrak, senet ve sair varlıkları ile muhasebe ve muamelata ilişkin her çeşit defter ve evrak ile ilgili olarak işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılırlar*". Bu düzenlemede sayılan kişiler, TCK'nin 6. maddesinde öngörülen kamu görevlisi tanımının kapsamına girmemekte ve TCK'nin uygulanması açısından kamu görevlisi sayılmamakta, ancak kanun koyucu bu kimselerin kamu görevlisi gibi cezalandırılmasını istemektedir. Bu kimseler, aleyhlerine işlenen suçlarda ise, kamu görevlisi sayılmamaktadırlar.

2.3.1.2.2. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına ilişkin kural, KK'nin 62/3. maddesinde "*Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır*." şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddenin ilk cümlesi, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının hukuki sorumluluğuna ilişkindir. Konumuz dahilinde olan cezai sorumluluğa ilişkin maddenin son cümlesi ise, iki kısımdan oluşmaktadır. Birincisi, "*suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden*" şeklindeki kısım, ikincisi ise "*özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve*

271 Aydın, (2010), 125.

belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan” şeklindeki kısımdır. Birinci kısım geniş bir cezai sorumluluk öngörürken, ikinci kısım daha dar bir cezai sorumluluk öngörmektedir. Kanun koyucunun geniş mi, yoksa dar bir sorumluluk mu öngördüğü hususu, kanunun lafzından anlaşılammaktadır. Kanun koyucunun bu şekildeki açık olmayan düzenlemesi ise, doktrinde farklı görüşlere neden olmuştur.

Toroslu, KK'nin 62/3. maddesinde yer alan “*Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden*” ibaresi karşısında, KK'nin 62/3. maddesi hükmünün uygulanabilmesi için, suç teşkil eden eylemleri sadece kooperatifin malları üzerinde işlenmiş olması ile sınırlamanın mümkün olmadığı, hükümde yer alan “*özellikle*” ibaresinden de anlaşılacağı üzere, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı suçların sınırlandırılmadığı ve sayılan hallerin vurgulanarak, örnek verilmek istendiği görüşündedir.²⁷²

Deryal ise, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının her türlü suçlarında kamu görevlisi gibi cezalandırılmalarının maddenin ruhuna ve lafzına aykırı olduğunu, sadece kooperatifin para ve malları ile diğer evraklarıyla ilgili olarak bir suç işlenmesi halinde kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarını savunmaktadır.²⁷³

Kanun koyucu, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarını düzenleyerek, kooperatif yönetim kurulu üyeleri için, normal bir kişiye göre daha ağır bir cezai sorumluluklarının bulunduğunu kabul etmiştir.²⁷⁴ Bunun temelinde ise, karşılıklı güvene dayanan kooperatiflerde, kooperatifin para ve malları üzerinde yolsuzluk yapılmasının önlenmesi yatmaktadır.²⁷⁵ Dolayısıyla kanun koyucunun amacından hareket edilerek, KK'nin 62/son maddesi yorumlanmalı ve kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları, sadece kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar ile sınırlandırılmalıdır.²⁷⁶

272 *Toroslu*, (1994), 526.

273 *Deryal*, (1990), 70-71.

274 *Çöklü*, (2004), 359.

275 *Çetin*, (2004), 30.

276 *Bölükbaş*, (2010), 52; *Çetin*, (2004), 31; *Deryal*, (1990), 70.

Yargıtay kararlarında da, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları suçlar, sadece kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar olarak kabul edilmektedir.²⁷⁷ Yargıtay CGK'nin 27.06.1988 tarih ve 227-302 sayılı kararında da, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmalarına ilişkin “*kooperatifin yönetimi ile ilgili fiil ve hareketler*” ölçütü kabul edilmiştir.²⁷⁸

Kanun koyucu, sadece kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurları için²⁷⁹ bu düzenlemeyi öngörmüş, kooperatif ortaklarını ya da denetçileri bu sorumluluk kapsamı dışında bırakmıştır.²⁸⁰ Bu doğrultuda Yargıtay, kooperatifte işçi olarak çalışan kişinin²⁸¹, kooperatif yönetim kurulu üyeliği veya kooperatif memurluğu bulunmayan kooperatif

277 Yargıtay 5. CD'nin 12.06.2014 tarih, 2013/2571 Esas, 2014/6571 Karar sayılı ilamı; “1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununda, tarım kredi kooperatifleri yönetim kurulu üyeleri ve çalışanlarının cezai sorumluluklarıyla ilgili özel bir düzenleme bulunmaması nedeniyle 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 62/3. maddesinin uygulanması gerekeceği, anılan hükme göre ise tarım kredi kooperatifi yönetim kurulu üyeleri ve çalışanlarının kooperatife ait para, mal ve belgeler üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları, bu kapsamda olmayan eylemleri nedeniyle kamu görevlisi sayılamayacakları ve onlar gibi cezalandırılmayacakları...”

278 Bu ölçütün de yeterli olmadığına ilişkin eleştiri hakkında bkz; Deryal, (1990), 71.

279 Yargıtay 11. CD 10.10.2018 tarih, E. 2016/7979, K. 2018/7819 sayılı ilamı; “...Suç tarihlerinde, SS Yalvaç Zafer Yapı Kooperatifi'nde memur statüsünde görev yapan sanığın kendisine teslim edilen kooperatifin çekleri ve evrakları üzerinde kooperatif yönetim kurulu üyelerinin imzalarını taklit ederek haksız menfaat sağladığı iddiasıyla açılan kamu davasında; 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 62/son maddesindeki “Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.” hükmü karşısında, sanığın eyleminin sübutu halinde 5237 sayılı TCK'nin 204/2. maddesindeki “kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği” suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması...”;

Yargıtay 11. CD 25.04.2018 tarih, E. 2016/8590, K. 2018/3901 sayılı ilamı; “Suç tarihinde Gelendost Balcı Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi yönetim kurulu başkanı olarak görev yapan sanığın, görev süresi içerisinde olağan genel kurul toplantısı denetleme kurulu faaliyet raporuna, yönetim kurulu üyesi olan katılan A.Ö'in yerine imza attığı ve faaliyet raporunu İlçe Tarım Müdürlüğüne sunduğu iddiasıyla açılan kamu davasında, sanığın eyleminin sübutu halinde, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62/son. maddesinde öngörülen, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ile memurlarının kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına dair hüküm karşısında; 5237 sayılı TCK'nin 204/2. maddesinde yazılı “kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği” suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdirinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması...”.

280 Çetin, (2004), 32; Deryal, (1990), 70; Toroslu, (1994), 525.

281 Yargıtay 15. CD 12.11.2018 tarih, E. 2016/4433, K. 2018/7868 sayılı ilamı; “...sanık S.'in katılanların yetkilisi olduğu kooperatifte işçi olarak çalışmış olması nedeniyle; 1163 sayılı yasanın 62/son. maddesinde: “Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.” hükmünde belirtilen görevlilerden olmamaları karşısında bu hususta görev yönünden bozma isteyen tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir.”

üyesinin²⁸² ve kooperatif denetçilerinin²⁸³ kamu görevlisi gibi cezalandırılmasının mümkün olmadığına karar vermiştir.

KK'nin 62/son maddesinin murahhas üyeler ve kooperatif müdürleri için de geçerli olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Murahhas üyeler, KK'nin 56/5. maddesi uyarınca, yönetim kurulu üyeleri arasından seçildiklerine göre, bu kimselerin de KK'nin 62/son maddesi uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları hususunda şüphe bulunmamaktadır. Kooperatif müdürlerinin KK'nin 62/son maddesi uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılıp cezalandırılmayacaklarını belirlemek için ise, öncelikle kooperatif müdürlerinin yönetim kurulu üyeleri arasından atananlar ve dışarıdan atananlar olarak ayrılması gerekmektedir. Kooperatif yönetim kurulu üyeleri arasından atanan müdürler de, şüphesiz KK'nin 62/son maddesi uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır. Kooperatif yönetim kurulu dışından atanan müdürler ise, “*kooperatifin memuru*” statüsünde olduklarına göre, KK'nin 62/son maddesinin açık hükmü gereği, bu kimseler de kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır.²⁸⁴

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, kamu görevlisi gibi cezalandırılabilirmeleri için kooperatifin tüzel kişilik kazanması şarttır.²⁸⁵ Kooperatif tüzel kişilik kazanmadan önce işlenen suçlar nedeniyle, bu kimselerin kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları söz

282 Yargıtay 11 CD 12.10.2017 tarih, E. 2015/4504, K. 2017/6642 sayılı ilamı; “*Suç tarihi itibarıyla 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62/3. maddesi gereğince yönetim kurulu üyeliği ve kooperatif memurluğu görevleri bulunmayan, S.S Rasim Aksu Konut Yapı Kooperatifi üyesi olan sanıkların, gerçeğe aykırı şekilde Hazirun cetveline ekleme yaptıklarının iddia olunması karşısında, eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nın 207. maddesinde düzenlenen özel belgede sahtecilik suçu niteliğinde olduğu kabul edilerek...*”.

283 Yargıtay 5. CD'nin 07.03.2016 tarih, 2014/833 Esas, 2016/2415 Karar sayılı ilamı; “*S.S. Eyupler köyü tarımsal kalkınma kooperatifi denetim kurulu üyesi olan sanığın, kooperatifin her üç ayda bir yapılması gereken denetim ve kontrollerini süresinde ve mevzuata uygun yapmayarak yönetim kurulu üyeleri tarafından kasada mevcut paranın şahsi ihtiyaçlarında kullanılmasına ve kooperatifin zararına sebebiyet vermek suretiyle icrai davranışla görevi kötüye kullanma suçundan mahkumiyetine karar verilmiş ise de; 1163 sayılı Kanununun 62. maddesinde kamu görevlisi gibi sorumlu olan kişilerin yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif memurları olarak sınırlandırılması, bir başka anlatımla denetim kurulu üyelerinin bu madde kapsamında sorumluluklarının bulunmaması nedeniyle kooperatif denetçisi sanığın eyleminin aynı Kanununun 66/1 ve 67/1. maddeleri atfiyla Ek-2/3. maddesi kapsamında kalacağı gözetilmeden TCK'nın 257/1. maddesiyle hüküm kurulması...*”.

284 Çöklü, (2004), 394.

285 Yargıtay 5. CD'nin 06.12.2012 tarih, E. 2011/3591, K. 2012/12579 sayılı ilamı; “*1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 2, 3 ve 7. maddelerinde açıklandığı üzere, bir kooperatifin düzenlenecek ana sözleşmesinin noterce onaylanıp ilgili Bakanlıktan alınacak izinden ve tescilden sonra tüzel kişilik kazanacağı ve ancak bundan sonra kooperatif görevlilerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları nazara alınıp, anılan kooperatifin tüzel kişilik kazanıp kazanmadığı, suç tarihi itibarıyla yönetim kurulu üyelerinin kimlerden oluştuğu, ana sözleşme ve yönetim kurulu kararlarına göre kooperatifi temsile kim ya da kimlerin yetkili olduğu ilgili Ticaret Sicil Memurluğundan sorulup varsa buna ilişkin alınan karar, ilam ve ticaret sicili gazetesi onaylı örnekleri getirtilip sonucuna göre hükme varılması gerekirken eksik soruşturma ile yazılı şekilde hüküm kurulması...*”.

konusu olamayacaktır. Bu nedenle, mahkemece suç tarihinde kooperatifin tüzel kişilik kazanıp kazanmadığı ve kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kimler olduğu tespit edilmeli, anasözleşme veya yönetim kurulu kararı ile temsil yetkisinin devri halinde, temsile yetkili kişi ya da kişilerin Ticaret Sicil Memurluğundan sorularak varsa, buna ilişkin karar, ilan ya da Ticaret Sicil Gazetesi örnekleri getirtilip incelenerek karar verilmelidir.²⁸⁶

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri, KK'nin 62/son maddesi hükmü nedeniyle, işledikleri bazı fiiller nedeniyle sadece kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklar, kamu görevlilerine özgü suçlarda fail olabilecekler ve görevleri sırasında kişiler aleyhine işledikleri suçlarda cezaları artırılacaktır.²⁸⁷ Kooperatif yönetim kurulu üyeleri, suçun mağduru veya maddi konusu olabilme yönünden kamu görevlisi sayılmadıklarından, kamu görevlilerine karşı işlenebilen suçların kooperatif yönetim kurulu üyelerine karşı işlenmesi ve kooperatif yönetim kurulu üyelerine karşı işlenen suçlar için verilecek cezanın artırılması mümkün değildir.²⁸⁸ Bu doğrultuda Yargıtay bir kararda, kooperatife borcu olan sanığın, borcu konusunda yardımcı olmasını istediği ancak bu talebini kabul etmeyen kooperatif yönetim kurulu başkanı olarak görev yapan katılanın marketinin camını taş atarak kırması şeklinde gerçekleşen olayda, KK'nin 62/son maddesinde belirtilen kişilere karşı işlenen eylemlerde, kooperatifin kamusal bir faaliyet yürütmemesi nedeniyle belirtilen kişilerin kamu görevlisi olarak kabulünün mümkün olmadığını, bu nedenle kooperatif yönetim kurulu başkanına karşı işlenen suçun, TCK'nin 152/1. maddesinin (g) bendinde düzenlenen “görevinden ötürü oç almak amacıyla bir kamu görevlisinin zararına olarak mala zarar verme” suçu değil, TCK'nin 151/1. maddesinde düzenlenen “basit mala zarar verme” suçu olduğunu kabul etmiştir.²⁸⁹

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri, ceza kanununun uygulamasında kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır, ancak ceza yargılamasında genel hükümlere tabi olacaklardır.²⁹⁰

286 Yargıtay 5. CD'nin 19.02.2019 tarih, 2017/2546 Esas, 2019/2234 Karar sayılı ilamı; Yargıtay 5. CD'nin 06.12.2012 tarih, E. 2011/3591, K. 2012/12579 sayılı ilamı.

287 Toroslu, (1994), 525.

288 Toroslu, (1994), 525.

289 Yargıtay 23. CD'nin 02.02.2016 tarih, E. 2015/15936, K. 2016/932 sayılı ilamı.

290 Bölükbaş, (2010), 53; Deryal, (1990), 71; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt I, 104.

Dolayısıyla, yönetim kurulu üyeleri hakkında, kamu görevlilerinin yargılanması hakkındaki kanun hükümleri uygulanmayacaktır.²⁹¹

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun'da ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu'nda, kooperatif ve üst birliklerde görevli olanların kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak 1581 sayılı Kanun'un 20. maddesi ve 4572 sayılı Kanun'un 8/2. maddesi uyarınca, bu kanunlarda hüküm bulunmayan hallerde 1163 sayılı KK'nin uygulanacağı düzenlendiğine göre, KK'nin 62/son maddesinin kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin hükmü, tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri yönetim kurulu üyeleri için de geçerli olacaktır.²⁹² Yargıtay da, bu hususta aynı görüştedir.²⁹³

2.3.2. Cezai Sorumluluk Halleri

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğuna ilişkin hükümlerin, mevzuatta dağınık şekilde ve farklı kanunlarda düzenlendiğinden yukarıda bahsetmiştik. Bu düzenleme şekli nedeniyle, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluklarını gerektiren haller, düzenlendikleri kanunlar esas alınarak "*Kooperatifler Kanunu'na göre*", "*Türk Ticaret Kanunu'na göre*" ve "*Türk Ceza Kanunu'na göre*" olmak üzere üç ayrı başlık altında anlatılacaktır.

291 Çetin, (2004), 33; Çöklü, (2004), 359; Yargıtay 5. CD 06.11.2014 tarih, E. 2013/2139, K. 2014/10571 sayılı ilamı; "*Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin yönetim kurulu başkan ve üyeleri olan sanıkların görevleri ve hukuki statüleri dikkate alındığında, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre haklarında soruşturma izni alınması gerektiği yönündeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.*"

292 Bölükbaş, (2010), 53.

293 Yargıtay 11. CD'nin 04.10.2010 tarih, E. 2009/10317, K. 2010/10532 sayılı ilamı; "*1581 Sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun 20.maddesindeki "Bu kanunun ve bu kanuna göre düzenlenen ana sözleşmelerde açıklık bulunmayan hususlar için 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu hükümleri uygulanır", 1163 Sayılı Kanununun 62/3 maddesindeki "...kooperatif memurlarının suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin defter, belge, tutanak...ve başka evrakları üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılırlar" hükümleri birlikte değerlendirilip ve katılanın "...ben 5 ton gübre aldım, borcumu yatıracağım sırada 7 ton almışım gibi görününce şikayette buldum, sonradan öğrendiğime göre sanık, köyümüzden İbrahim Sarı'ya peşin parayla 2 ton gübre satmış, onu da benim borcuma dahil etmiş.." biçimindeki ifadesi de gözetilerek, daha önce tanık olarak dinlenen İbrahim Sarı'dan, suç tarihinde Eleşkirt Tarım Kredi Kooperatifinden gübre alıp almadığı, almışsa ne kadar gübre aldığı ve ödemeyi nasıl yaptığı kooperatif kayıtlarında böyle bir satışın mevcut olup olmadığı sorulup araştırılarak, katılanın ifadesinde bahsedildiği biçimde bir gübre alımı yaptığını belirtmesi halinde, gerektiğinde sanık hakkında ihtilâsen zimmet suçundan dava açılmasının sağlanması ve CMK'nun 234.maddesi uyarınca zimmet suçundan zarar görme olasılığı bulunan Tarım Kredi Kooperatifi de davadan haberdar edilerek yapılacak yargılama sonunda toplanan deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiğinin gözetilmemesi..."*

2.3.2.1. Kooperatifler Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri

1988 yılına kadar, kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluğuna ilişkin, KK'de sadece 62/3. maddesi bulunmaktaydı. Daha önce de bahsettiğimiz üzere, 25.10.1988 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3476 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile ek 2. madde hükmü de eklenerek, kooperatif yöneticileri için yeni cezai hükümler öngörülmüştür. 08.02.2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5728 sayılı Kanun'un 340. maddesi ile de ek 2. maddede değişiklik yapılmıştır. Bu hükümlere göre, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluklarının düzenlendiği haller aşağıda sıralanmıştır.

2.3.2.1.1. Yapı kooperatiflerinde genel kurulca belirlenen sayının üzerinde ortak kaydedilmesi

Kooperatif yöneticileri için bu suç, sadece yapı kooperatiflerinde söz konusu olabilir. KK'nin 8/3. maddesine göre, yapı kooperatiflerinde ortak sayısı genel kurulca belirlenir. Genel kurulun bu yetkisi devredilemez niteliktedir. (KK m. 42/8) Yönetim kurulu tarafından, genel kurulca belirlenen ortak sayısından fazla ortak kaydedilemez. (KK m. 8/3) Bu hükmün getiriliş amacı, yapı kooperatiflerinde yapılacak konut ya da iş yeri sayısından fazla ortak alınmasının önüne geçilerek, ortakların mağduriyet yaşamasını engellemektir.²⁹⁴ Eğer, yönetim kurulu üyeleri bu yükümlülüklerine aykırı hareket ederlerse, KK'nin ek 2/1. maddesinde öngörülen suçu işlemiş olacaklardır. Bu suçu işleyen yönetim kurulu üyeleri için, KK'nin ek 2/1. maddesinde yaptırım olarak “*üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli gündен beşyüz güne kadar adli para cezası*” öngörülmüştür.

Yapı kooperatiflerinde genel kurul, ortak sayısı konusunda bir karar almamış ise, yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğunun nasıl belirleneceği sorusu akla gelebilir. Yargıtay bir kararında, genel kurulca ortak sayısı belirlenmemiş ise de, ruhsatı alınan bağımsız bölüm sayısından fazla ortağı üyeliğe kabul eden yapı kooperatifi başkan ve yönetim kurulu üyesi olan sanıkların KK'nin 8/3. maddesine aykırı hareket ettiklerini kabul etmiştir.²⁹⁵ Dolayısıyla böyle bir durumda, Yargıtay kararında da belirlendiği gibi, hükmün konuluş amacından hareketle yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğunu tayin etmek mümkündür.

²⁹⁴ Çetin, (2004), 151.

²⁹⁵ Yargıtay 4. CD'nin 27.02.2012 tarih, E. 2011/6197, K. 2012/3763 sayılı ilamı.

KK'nin 8/3. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.2. Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınması

KK'nin 16/5. maddesine göre, haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınamaz. KK'nin ek 2/1. maddesinde ise, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin KK'nin 16/5. maddesinde düzenlenen bu yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde cezalandırılacakları öngörülmüştür.

KK'nin 16. maddesinde ortaklıktan çıkarılma esasları ve itiraz konusu düzenlenmiştir. Bu hükme göre, ortaklıktan çıkarılmaya, yönetim kurulunun teklifi ile genel kurul tarafından karar verilir. Anasözleşme ile bu yetki, yönetim kuruluna da verilebilir. Çıkarılma kararının onaylı örneği, noter aracılığı ile çıkarılan ortağa tebliğ edilir. Çıkarılma kararı genel kurul tarafından verilmiş ise, çıkarılan ortak, kararın tebliğinden itibaren üç ay içinde itiraz davası açabilir. Eğer çıkarılma kararı yönetim kurulu tarafından verilmiş ise, tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde genel kurula itiraz edebilir. Genel kurul tarafından verilen karara karşı da itiraz davası açılabilir. Çıkarılan ortak, karara üç ay içinde hiç itiraz etmemiş ise, ya da itiraz davası ortak aleyhine sonuçlanmış ise, çıkarma kararı kesinleşir. Henüz ortaklıktan çıkarma kararı kesinleşmemiş iken, yönetim kurulu üyeleri tarafından, çıkarılan bu ortağın yerine yeni ortak alınmış ise, KK'nin ek 2/1. maddesine göre kooperatif yönetim kurulu üyeleri “*üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılacaklardır.

KK'nin 16/5. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun oluşup oluşmadığının tespiti için, ortaklıktan çıkartılan kişinin bu karara itiraz edip etmediğinin ya da ortaklıktan çıkarılmaya ilişkin kararın iptaline ilişkin dava açıp açmadığının belirlenmesi ve itiraz ya da iptal davasının sonucunun ne olduğunun tespit edilmesi önem taşımaktadır.²⁹⁶ Eğer, ortaklıktan çıkarılma kararı kesinleştikten sonra, yönetim kurulu üyeleri tarafından ortak kaydedildiği tespit edilirse, bu suç oluşmayacaktır.

²⁹⁶ Yargıtay 19 CD'nin 23.05.2016 tarih, E. 2015/4415, K. 2016/18319 sayılı ilamı; “S.S. Hisar Örnekler Arsa ve Yapı Kooperatifinin yönetim kurulu üyeliğini yaptığı belirtilen sanıkların 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 16/5. maddesi uyarınca haklarında verilen çıkarma kararı kesinleşmeyen

KK'nin 16/5. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.3. Yönetim kurulu üyelerine kanunda öngörülenden başkaca ücret ödenmesi

KK'nin 56/6. maddesine göre, “yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiçbir ad altında başkaca ödeme yapılamaz” ve bu madde hükmüne aykırı hareket eden kooperatif yönetim kurulu üyeleri ise, KK'nin ek 2/1. maddesi gereğince “üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası” ile cezalandırılacaklardır.²⁹⁷

Kooperatif yönetim kurulu üyelerine yapılacak ödemelere genel kurul tarafından karar verilir (KK m. 56/6). Genel kurul kararı olmadan, yönetim kurulu üyelerine ödeme yapılamaz ve böyle bir karar olmadan ödeme yapılmış ise, yönetim kurulu üyelerinin de bu ödemeyi almamaları gerekir.²⁹⁸ Aksi durumda, hem ödemeyi yapan, hem de ödemeyi kabul eden yöneticiler bakımından KK'nin 2/1. maddesinde düzenlenen suç oluşacaktır.

ortakların yerine yeni ortaklar aldıkları ve bu suretle 1163 sayılı Kanun'un Ek 2/1. maddesine muhalefette buldukları iddiasıyla yapılan yargılamada, öncelikle sanıkların kooperatif yönetiminde görev aldıkları dönemler ile iddianame kapsamında kooperatif üyeliğinden çıkartılanlara ait çıkarma kararlarının şekli ile tarihlerinin ayrı ayrı saptanması, yine kooperatife ait tüm taşınmazlarda ferdileştirme yapıp yapılmadığı ile yapılmışsa tarihlerinin tespit olunması, ihraç kararının iptaline ilişkin dava açıp açmadıklarının belirlenmesi ile itiraz ile davaların ne suretle neticelendiği ve henüz haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine kooperatife yeni ortak alınıp alınmadığının gerekirse bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle denetime olanak verecek şekilde araştırılıp belirlenmesinden sonra sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken eksik araştırma ve kovuşturma ile yazılı şekilde hükümler kurulması...”

²⁹⁷ Yargıtay 19 CD'nin 23.05.2016 tarih, E. 2015/33178, K. 2016/18315 sayılı ilamı; “S.S. Hacılar Kasabası Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 2007 ve 2008 yıllarında yönetim kurulu üyeliğini yapan sanıkların 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 56/6. maddesi uyarınca genel kurul kararı olmaksızın huzur hakkı ücreti aldıkları ve bu suretle 1163 sayılı Kanun'un Ek 2/1. maddesine muhalefette buldukları iddiasıyla yapılan yargılamada, sanıkların savunmalarında atılı suçlamayı kabul etmedikleri de göz önüne alınmak suretiyle, öncelikle sanıkların kooperatif yönetiminde görev aldıkları tarihler ayrı ayrı saptanarak bu tarihler itibarıyla genel kurulda alınmış huzur hakkı ödenmesine ilişkin karar ile sanıklara iddianame kapsamında ödendiği belirtilen meblağların uygunluk arz edip etmediğinin tespit olunması, genel kurul kararına uygunluk arz etmediğinin saptanması halinde ise, yapılan ödemelere dair ilgili evrakların celbi ile sanıkların daha önce başka amaçla atılmış samimi imza ve yazı örnekleriyle mukayesesinin yaptırılması ve atılı suç yönünden suç duyurusunda bulunulan Kırıkkale 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 16/05/2011 tarih ve 2009/563 Esas, 2011/203 karar sayılı dosyası temin edilmek suretiyle sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile mahkumiyet hükümleri kurulması...”

²⁹⁸ Çetin, (2004), 153; Bölükbaş, (2010), 87.

KK'nin 56/6. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.4. Gayrimenkul alımında kanuni şekle uyulmaması

KK'nin 59/4. maddesinde, kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımının, tapu devri veya tapuya şerh verdirilecek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapılmasının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde ise, KK'nin ek 2/1. maddesinde öngörülen suç oluşacak ve kooperatif yönetim kurulu üyeleri *“üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası”* ile cezalandırılacaklardır.

KK'nin 59/4. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.5. Kooperatifle ticari muamele yasağı

KK'nin 59/6. maddesinde, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, ortaklık işlemleri dışında kendileri veya başkaları adına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamayacakları öngörülmüş olup, ticari muamele yasağına aykırı hareket edilmesi halinde ise, KK'nin ek 2/1. maddesinde düzenlenen suç oluşacak ve kooperatif yönetim kurulu üyeleri *“üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası”* ile cezalandırılacaklardır.

Kooperatif ile karşılıklı iş yapmayan, sadece aynı iştiğal sahasında faaliyette bulunan bir şirket kuran kooperatif yönetim kurulu üyesinin eylemi, KK'nin 59/6. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde düzenlenen suçu oluşturmayacaktır.²⁹⁹ Ancak, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, kooperatif yönetim kurulu üyesi olan başka bir kişinin işletmelerinde, kooperatif adına yemek harcaması yapma suretiyle gerçekleştirilen eylemleri ise, bu suçu oluşturacaktır.³⁰⁰

299 Yargıtay 19 CD'nin 01.11.2016 tarih, E. 2016/13422, K. 2016/22077 sayılı ilamı.

300 Yargıtay 5. CD'nin 19.09.2017 tarih, E. 2017/1427, K. 2017/3824 sayılı ilamı.

KK'nin 59/6. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.6. Reklam ve ilanların yanıltıcı ve gerçeğe aykırı olması

KK'nin 59/7. maddesine göre, *“Kooperatif ve üst kuruluşlarca tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamalar, eksik ve gerçeğe aykırı olamayacağı gibi, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyamaz.”* Bu hükmün konuluş amacı, kooperatife ortak olmak isteyen kimselerin yanıltılmasının ve mağduriyetlerine neden olunmasının önüne geçilmek istenmesidir.³⁰¹ KK'nin 59/7. maddesinde öngörülen yasağa aykırı hareket eden kooperatif yönetim kurulu üyeleri için, KK'nin ek 2/1. maddesinde düzenlenen suç oluşacak ve bu kimseler, *“üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası”* ile cezalandırılacaklardır.

KK'nin 59/7. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.7. Genel kurulun devredemeyeceği yetkilerin kullanılması

KK'nin 59/8. maddesine göre, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar, genel kurulun devredemeyeceği yetkilerini kullanamazlar. Bu yasağa aykırı davranılması halinde ise, KK'nin ek 2/1. maddesinde düzenlenen suç oluşacak ve yasağa aykırı davranan kooperatif yönetim kurulu üyeleri *“üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası”* ile cezalandırılacaklardır.

Genel kurulun devredemeyeceği yetkilerin neler olduğu ise, KK'nin 42. maddesinde sekiz bent halinde düzenlenmiştir. Bu devredilemez yetkilerden birinin, yönetim kurulu üyeleri tarafından kullanılması halinde suç oluşacaktır.³⁰²

301 Bölükbaş, (2010), 89; Çetin, (2004), 155.

302 Yargıtay 4. CD'nin 24.03.1992 tarih, 1032-2170 sayılı kararı: *“Oluşa uygun kabule göre, kooperatif yönetim kurulu üyeleri sanıkların, aidat ödeme konusundaki genel kurulun devredemeyeceği yetkisini kullanıp ek ödeme kararı almaktan ibaret olan eylemlerinin, 1163 sayılı Yasanın 59. maddesinin 8. fıkrası aracılığı ile aynı yasaya 3476 sayılı Yasanın 26. maddesiyle eklenen ek 2. maddesine uyduğu gözetilmeden yazılı maddeyle hüküm kurulması yasaya aykırıdır.”* Erol, (2004), 157'den alınmıştır.

KK'nin 59/8. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.8. Bilgi ve belgeleri denetim görevlilerine sunma yükümlülüğüne aykırılık

KK'nin 90/1. maddesine göre, ilgili Bakanlık, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını, varlıklarını müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denetlettirebilir. KK'nin 90/5. maddesinde ise, kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında görevli olanların, bu kuruluşlara ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine, denetimle görevlendirilen personele ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımda bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmakla yükümlü oldukları düzenlenmiştir. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, bu yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde ise, KK'nin ek 2/1. maddesinde düzenlenen suç oluşacak³⁰³ ve bu kimseler, “*üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılacaklardır.

KK'nin 90/5. maddesi delaletiyle ek 2/1. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.9. Genel kurulu toplantıya çağırma

KK'nin 43. maddesine göre, yönetim kurulu veya anasözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetçiler kurulu, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptirler. Ayrıca, KK'nin 44/1. maddesine göre, dört ortaktan az olmamak üzere, ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine de, genel kurul toplantıya çağrılabilir. KK'nin 44/2. maddesine göre, yönetim

303 Yargıtay 5. CD'nin 26.04.2018 tarih, E. 2015/11487, K. 2018/3197 sayılı ilamı; “...ayrıca diğer iddialara ilişkin olarak Sanayi Bakanlığı kontrolörlerinin istemesine rağmen aynı Kanunun 90/5. maddesine aykırı olarak belge ve defterleri teslim etmemesi eyleminin 1163 sayılı Kanunun ek 2/1. maddesinde tanımlanan suçu...oluşturduğu da gözetilmeden dosya kapsamı, oluşa uygun düşmeyen gerekçeler ve yanlışlıklar değerlendirme sonucu yazılı şekilde beraat kararları verilmesi...”.

kurulu, bu isteği on gün içinde yerine getirmez ise, istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya ilgili Bakanlık tarafından genel kurul toplantıya çağrılabilir. İlgili Bakanlık tarafından da çağrılmaması halinde, istek sahipleri mahkemeye başvurabilir ve mahkemeden genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izni alabilirler. KK'nin 45/1. maddesinde genel kurulun olağan ve gerektiğinde olağanüstü toplanabileceği, ancak olağan genel kurul toplantısının her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve en az yılda bir defa yapılmasının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. KK'nin ek 2/2. maddesine göre ise, genel kurulu toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri, “*altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılacaklardır.

Hesap devresi sonu, genellikle 31 Aralık günü olup, bu durumda her yıl Haziran ayı sonuna kadar kooperatif olağan genel kurul toplantısının yapılması gereklidir.³⁰⁴ Kooperatif olağan genel kurul toplantısı hiç yapılmamışsa ya da zamanında yapılmamışsa, bu suç oluşacaktır. Olağan genel kurul toplantısının kanunda öngörülen süreden sonra, ancak bu sürenin bitiminden makul sayılabilecek bir gecikme ile de olsa gerçekleştirilmiş olduğu durumlarda, Yargıtay “*kooperatiflerde olağan genel kurul toplantısı yapmanın bazı usul ve şekil şartlarının bulunduğu, ilgili Bakanlığa bazı yazılı bildirimlerde bulunmanın zorunlu olduğu, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 87/2. maddesi gereğince "Genel kurul toplantılarının Bakanlık temsilcisinin" iştiraki ile yapılması gerektiği ve bunun da genel kurul toplantısı yapmak açısından yönetim kurulu üyelerinin iradesi dışında zaman açısından idarenin tensibine bağlı olması*” gerekçesiyle, suç işleme kastının bulunmadığını kabul etmektedir.³⁰⁵

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri tarafından, birkaç yıla ait olağan genel kurul toplantılarının zamanında yapılmaması halinde, tek suç değil, birden fazla suç oluşacaktır. Örneğin, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin 2010, 2011, 2012 yıllarına ait olağan genel kurul toplantılarını zamanında yapmamaları halinde, tek suç değil, üç ayrı suç oluşacaktır. Ancak, bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlendiği sonucuna varılırsa, bu durumda zincirleme suç hükümleri uygulanıp, sadece KK'nin ek 2/2. maddesi uyarınca belirlenen cezanın TCK'nin 43/1. maddesi gereğince artırılması yoluna gidilecektir.³⁰⁶ KK'nin 81.

304 Çetin, (2004), 160.

305 Yargıtay 19. CD'nin 12.04.2018 tarih, E. 2018/2720, K. 2018/4448; 09.10.2018 tarih, E. 2018/4927, K. 2018/10092, 02.10.2018, E. 2018/4631, K. 2018/9724 sayılı ilamları.

306 Yargıtay 19. CD'nin 01.06.2016 tarih, E. 2842, K. 2016/18860 sayılı ilamı; Bölükbaş, (2010), 92; Çetin, (2004), 161.

maddesi gereğince, üç yıl olağan genel kurul toplantılarının yapılmaması halinde, kooperatif tüzel kişiliği dağılmış olacağı dikkate alındığında, 2010-2011-2012-2013-2014 yıllarına ait olağan genel kurul toplantıları yapılmayan bir kooperatifte, kooperatif yönetim kurulu üyeleri sadece 2010-2011-2012 yıllarına ait olağan genel kurul toplantılarının yapılmamasından sorumlu olacak, 2013 ve 2014 yıllarına ait olağan genel kurul toplantılarının yapılmamasından ise, sorumlulukları söz konusu olmayacaktır.³⁰⁷

KK'nin ek 2/2. maddesinde düzenlenen suç, 02.12.2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile TCK'nin 75. maddesinde yapılan değişiklikle, önödeme kapsamına alınmıştır.³⁰⁸ Buna göre, bu suç işleyen kooperatif yönetim kurulu üyesi soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde kanunda belirtilen miktarı ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmayacaktır (TCK m. 75/1). Özel kanun hükümleri gereğince iş doğrudan mahkemeye intikal etmiş ise, ya da önödeme işlemi gerçekleştirilmeden dava açılmış ise, ya da dava konusu eylemin niteliğinin değişmesi nedeniyle önödeme kapsamına giren bu suça dönüşmüş ise, kovuşturma aşamasında hâkim tarafından yapılacak bildirim üzerine, kanunda öngörülen miktardaki parayı yargılama giderleriyle birlikte ödediğinde, hakkındaki kamu davası düşecektir (TCK m. 75/2-3).

KK'nin ek 2/2. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.10. Kooperatif unvanlarında kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilmesi

KK'nin 2/4. maddesine göre, kooperatif ve üst kuruluşlarının unvanlarında, kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilemez. Bu yasağa aykırı davranan kooperatif yönetim kurulu üyelerinin eylemi ise, KK'nin ek 2/2. maddesinde öngörülen suç oluşturacak ve bu kimseler, “*altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile*” cezalandırılacaklardır.

307 Yargıtay 19. CD'nin 10.05.2018 tarih, E. 2018/1074, K. 2018/5913, 01.06.2016 tarih, E. 2842, K. 2016/18860; 18.04.2016 tarih, E. 2015/33631, K. 2016/15782 sayılı ilamları.

308 Yargıtay 19 CD'nin 11.12.2018 tarih, E. 2018/5752, K. 2018/13121 sayılı ilamı.

KK'nin 2/4. maddesi delaletiyle KK'nin ek 2/2. maddesinde düzenlenen suç, yukarıda da belirtildiği üzere, 02.12.2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile TCK'nin 75. maddesinde yapılan değişiklikle, öndeme kapsamına alınmıştır. Yine, KK'nin 2/4. maddesi delaletiyle ek 2/2. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.11. Ortaklık şartlarının araştırılması zorunluluğuna uyulmaması

KK'nin 8/2. maddesine göre, kooperatif yönetim kurulu, ortaklar ve ortak olmak için başvuranların “*anasözleşmede*” gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmakla yükümlüdür. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, bu yükümlülüklerine aykırı davranmaları halinde ise, KK'nin ek 2/2. maddesinde öngörülen suç oluşacak ve bu kimseler, “*altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılacaklardır.

Kooperatif ortaklığı için gerekli kanuni şartlar, KK'nin 8/1. maddesinde düzenlenmiştir. Kooperatif ortağı olmak için, kanuni şartların yanında, *anasözleşmede* de belli bazı şartlar öngörülmüş olabilir. Kooperatif yönetim kurulu üyeleri, KK'nin 8/2. maddesi gereğince, sadece *anasözleşmede* düzenlenen ortaklık şartlarını araştırmakla yükümlü olup, bu yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde cezai sorumlulukları doğacaktır.³⁰⁹ Dolayısıyla, yönetim kurulu üyelerinin *anasözleşmede* yer almayan, KK'nin 8/1. maddesinde öngörülen şartları araştırmamaları halinde, cezai sorumlulukları söz konusu olmayacaktır.³¹⁰

309 Yargıtay 5. CD'nin 18.06.2018 tarih, E. 2014/11172, K. 2018/4442 sayılı ilamı; “...1163 sayılı Yasanın 8/1-2. ile Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ana Sözleşmesinin 9 ve 77/1-u madde ve fıkra hükümlerine göre kooperatif ortaklığına girmek için gerçek kişilerin medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmaları gerektiği ve yönetim kurulunun ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin *anasözleşmede* gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak zorunda oldukları nazara alındığında, kooperatif yönetim kurulu üyesi olan sanıkların henüz 18 yaşını ikmal etmeyen S.K'u 30/11/2008 tarihinde kooperatife üye yapmak şeklindeki eylemlerinin 1163 sayılı Kanunun 8/2. maddesi yollamasıyla aynı Yasanın ek 2/2. maddesine temas ettiği ve bu suçun hükümden sonra yürürlüğe giren 6763 sayılı Yasanın 12. maddesiyle değişik TCK'nin 75. maddesi gereğince ön ödemeye tabi olduğu gözetilmeden yanlışlı değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması...”.

310 Çetin, (2004), 165.

KK'nin 8/2. maddesi delaletiyle KK'nin ek 2/2. maddesinde düzenlenen suç, yukarıda da belirtildiği üzere, önödeme kapsamına alınmıştır. Yine, KK'nin 8/2. maddesi delaletiyle ek 2/2. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.12. Ortakların anasözleşmede gösterilmeyen nedenlerle ortaklıktan çıkartılması

KK'nin 16/1. maddesine göre, kooperatif ortakları, anasözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkartılamazlar. Bu kurala uymayan kooperatif yönetim kurulu üyelerinin eylemleri ise, KK'nin ek 2/2. maddesinde öngörülen suçu oluşturacak³¹¹ ve bu kimseler, *“altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile”* cezalandırılacaklardır.

KK'nin 16/1. maddesine göre, ortaklıktan çıkarılmayı gerektiren nedenler, anasözleşmede açıkça düzenlenecek ve suçun oluşup oluşmadığının tespiti için, ortaklıktan çıkarılma nedeninin anasözleşmede yer alan sebeplerden biri olup olmadığı araştırılacaktır.

KK'nin 16/1. maddesi delaletiyle KK'nin ek 2/2. maddesinde düzenlenen suç, yukarıda da belirtildiği üzere, önödeme kapsamına alınmıştır. Yine, KK'nin 16/1. maddesi delaletiyle ek 2/2. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

311 Yargıtay 5. CD'nin 06.03.2014 tarih, E. 2012/14685, K. 2014/2393 sayılı ilamı; *“Suç tarihinde S.S. Demirli Demirkent Yapı Kooperatifi Yönetim Kurulu başkan ve üyeleri olarak görev yapan sanıkların, katılan İsa Güney'i aidatları ödemediğinden bahisle 07/08/2007 tarihli karar ile ihraç ettikleri, bu karara karşı açılan davada Kadıköy 4. Ticaret Mahkemesince verilen iptal kararına rağmen katılana tapusunu vermeyerek görevlerini kötüye kullandıkları iddiası ile açılan kamu davasında, özel düzenleme içeren 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 16. maddesinin "Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler anasözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar anasözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar." ve Ek 2/2. maddesinin "16 ncı maddenin birinci fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif yönetim kurulu üyelerinin altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaklarına" dair hükümleri nazara alınarak sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdir edilmesi gerektiği gözetilmeden, yanılığılı biçimde eylemlerinin TCK'nun 257. maddesi kapsamında değerlendirilmesi suretiyle yazılı şekilde beraet kararları verilmesi”.*

2.3.2.1.13. Denetçilere belge ile defterleri sunma ve bilgi verme yükümlülüklerinin ihlali

KK'nin 66/1. maddesinde, denetçilerin inceleme yükümlülüğü, aynı maddenin 2. fıkrasında ise, kooperatif yöneticilerinin, bu amaçla denetçilere defter ve belgeleri verecekleri, denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verecekleri düzenlenmiştir. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, bu yükümlülüklerine aykırı eylemleri ise, KK'nin ek 2/2. maddesinde öngörülen suçu oluşturacak³¹² ve bu kimseler, “*altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile*” cezalandırılacaklardır.

KK'nin 66/2. maddesi delaletiyle KK'nin ek 2/2. maddesinde düzenlenen suç, yukarıda da belirtildiği üzere, önödeme kapsamına alınmıştır. Yine, KK'nin 66/2. maddesi delaletiyle ek 2/2. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.14. Talimatlara uyma zorunluluğunun ihlali

KK'nin 90/1. maddesine göre, ilgili bakanlık, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını, varlıklarını müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denetlettirebilir. KK'nin 90/3. maddesine göre ise, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, denetim sonuçlarına göre, ilgili Bakanlıkça verilecek talimatlara uymak zorundadırlar. Bu yükümlülüklerine aykırı hareket eden kooperatif yönetim kurulu üyelerinin eylemleri, KK'nin ek 2/2. maddesinde düzenlenen suçu oluşturacak ve bu kimseler, “*altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile*” cezalandırılacaklardır.

312 Yargıtay 5. CD'nin 02.05.2018 tarih, E. 2018/304, K. 2018/3284 sayılı ilamı; “*Sanıklara yüklenen kooperatif defterlerini ve kayıtlarını muntazam tutmama şeklindeki eylemlerinin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 65. maddesi delaletiyle aynı Yasanın 562. maddesinde düzenlenen kabahat fiilini oluşturduğu, defterleri ve belgeleri denetim için hazır etmeme şeklindeki eylemlerinin 1163 sayılı Yasanın ek 2/2 maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğu, defter ve belgeleri yeni seçilen yönetime teslim etmeme ile diğer eylemlerinin ise 5237 sayılı TCK'nın 257/2. maddesinde düzenlenen ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu gözetilmeden...*”.

KK'nin 90/3. maddesi delaletiyle KK'nin ek 2/2. maddesinde düzenlenen suç, yukarıda da belirtildiği üzere, önodeme kapsamına alınmıştır. Yine, KK'nin 90/3. maddesi delaletiyle ek 2/2. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.1.15. Sır saklama yükümlülüğünün ihlali

KK'nin 25. maddesinde, kooperatif ortaklarının sır saklama yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerini ihlal etmeleri halinde cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Kooperatif ortağı olması zorunlu olan yönetim kurulu üyeleri, Murahhas üyeler ve kooperatif ortağı olan müdürler de, sır saklama yükümlülüklerini ihlal ettikleri takdirde, eylemleri KK'nin 25. maddesinde düzenlenen suçu oluşturacak ve bu kişiler, kooperatifin şikayeti üzerine bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacaklardır.

KK'nin 25. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabidir. Bu suç şikayete tabi olduğundan, CMK'nin 253/1-a maddesi uyarınca uzlaştırma kapsamındadır. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2. Türk Ticaret Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri

TTK'de düzenlenen cezai hükümler, kooperatiflerin ticaret şirketi olmaları nedeniyle kooperatif yöneticilerinin cezai sorumlulukları konusunda da uygulama alanı bulacaktır. Ayrıca, KK'nin 98. maddesi yollaması ile de TTK'de anonim şirketler için öngörülen cezai hükümler, kooperatif yöneticileri için geçerli olacaktır. Kooperatif yöneticileri için geçerli olan ve TTK'de düzenlenen suçlar aşağıda açıklanacaktır.

2.3.2.2.1. Ticaret unvanına ilişkin hükümlere aykırı hareket edilmesi

Kooperatifin adı olarak da ifade edebileceğimiz unvanı konusunda, KK'de bu Kanun'un 2/4. maddesi dışında bir hüküm bulunmamakta olup, bu konuda ayrıntılı düzenleme TTK'nin 43. maddesinde yapılmıştır. TTK'nin 43. maddesindeki düzenlemenin başlığı "*anonim, limited ve kooperatif şirketler*" olduğu halde, maddenin 2. fıkrasında ticaret unvanlarında, "*anonim şirket*", "*limited şirket*", "*kooperatif*" kelimelerinin

bulunmasının şart olduğu belirtilmiş, ancak kooperatif için “*şirket*” kelimesini kanun koyucu zorunlu kabul etmemiştir. Dolayısıyla, kurulan kooperatifin unvanında “*kooperatif*” kelimesinin bulunması ve ayrıca TTK’nin 43/1. maddesine göre işletme konusunun bulunması zorunludur.

Unvanın çekirdek kısmını, işletme konusu ile kooperatif kelimesi oluşturacaktır. Kooperatif unvanlarında ek kullanılması zorunlu değildir. Ek kullanılması durumunda da, TTK’nin 46. maddesi hükmüne riayet edilmesi gerekir. Kooperatif unvanında gerçek bir kişinin adı ve soyadının yer alması halinde ise, kooperatif kelimesi baş harfi ile ya da başka bir şekilde kısaltma yapılarak kullanılamaz (TTK m. 43/2).

TTK’nin 43. maddesine göre, kooperatifler ticaret unvanlarını, aynı Kanun’un 46. maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla serbestçe seçebilirler. Bu serbestinin kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla, TTK’nin 51/3. maddesinde TTK’nin 46. maddesini ihlal edenlerin “*üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası*” ile cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Buna göre, tacirin kimliği, işletmesinin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte ya da gerçeğe ve kamu düzenine aykırı nitelikte ticaret unvanına ek yapılması halinde ve Cumhurbaşkanı kararı olmadan ticaret unvanına “Türk”, “Türkiye”, “Cumhuriyet” ve “Milli” kelimelerinin konulması halinde, bu madde hükmüne aykırı hareket edenlerin cezai sorumlulukları doğacaktır.

TTK’nin 49/1. maddesine göre, ticaret unvanı işletmeden ayrı olarak başkasına devredilemez. TTK’nin 51/3. maddesi uyarınca, TTK’nin 49. maddesine aykırı olarak, kooperatifin adını işletmeden ayrı olarak başkasına devretme, devralma ve kullanma halinde de, cezai sorumluluk doğacaktır.

TTK’nin 51/3. maddesinde öngörülen bu suçun, soruşturma ve kovuşturması şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun’un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.2. Kooperatifin hakim şirket olması halinde, hakim ve bağlı şirketlerle ilişkileri hakkında rapor düzenleme yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi

TTK'nin 562/3. maddesine göre, TTK'nin 199. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nitelikleri haiz rapor düzenlemeyen bağlı şirketin yönetim kurulu üyeleri ile bu raporun muhatabına ilişkin aynı maddenin 4. fıkrasında belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyenler “iki yüz günden az olmamak üzere adli para cezası” ile cezalandırılırlar.

TTK'nin 562/3. maddesinde öngörülen müeyyide, sadece adli para cezası olduğundan, bu suç TCK'nin 75/1. maddesi uyarınca önödeme kapsamındadır.

30.06.2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6335 sayılı Kanun’un 43. maddesi ile yürürlükten kaldırılan TTK'nin 563. maddesi hükmünde, TTK'nin 562. maddesinde belirlenen suçların resen takip olunacağı öngörülmüştü. Bu hüküm yürürlükten kaldırılmış olsa bile, TTK'nin 562/3. maddesinde öngörülen suçun takibi, resen yapılacaktır.³¹³ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun’un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.3. Defter, kayıt ve belgeler ile bunlara ilişkin bilgileri Bakanlık denetim elemanlarına verme yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi

TTK'nin 562/4. maddesine göre, TTK hükümlerine göre tutulmakla veya muhafaza edilmekle yükümlü olunan defter, kayıt ve belgeler ile bunlara ilişkin bilgileri, aynı Kanun’un 210/1. maddesine göre denetime yetkili olan Bakanlık denetim elemanlarınca istenmesine rağmen vermeyenler veya eksik verenler ya da bu denetim elemanlarının görevlerini yapmalarını engelleyenler, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde “üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası” ile cezalandırılacaklardır.

TTK'nin 562/4. maddesinde öngörülen müeyyide, sadece adli para cezası olduğundan, bu suç TCK'nin 75/1. maddesi uyarınca önödeme kapsamındadır.

313 Eriş, (2014), Cilt III, 3300; aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502.

TTK'nin 562/4. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir.³¹⁴ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.4. Ortaklık payı borcunu ifa etmeyen ortaklara borç verme yasağına aykırı hareket edilmesi

TTK'nin 562/5. maddesinin (b) bendine göre, aynı Kanun'un 358. maddesine aykırı olarak kooperatif ortaklarına borç verenlerin “*üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası*” ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

TTK'nin 562/5. maddesinin (b) bendinde düzenlenen suç için kanunda öngörülen müeyyide, sadece adli para cezası olduğundan, bu suç TCK'nin 75/1. maddesi uyarınca önödeme kapsamındadır.

TTK'nin 562/5. maddesinin (b) bendinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir.³¹⁵ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.5. Kooperatif ile işlem yapma ve kooperatife borçlanma yasağına aykırı hareket edilmesi

TTK'nin 395/2. maddesinin 1. cümlesine göre, yönetim kurulu üyelerinin kooperatif ortağı olmayan alt ve üst soyundan biri ya da eşi yahut üçüncü derece dahil üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlarından biri, kooperatife nakit borçlanamaz. Yine aynı fıkranın 2. cümlesine göre, bu kişiler için kooperatif kefalet, garanti ve teminat veremez, sorumluluk yüklenemez, bu kişilerin borçlarını devralamaz. TTK'nin 562/5. maddesinin (c) bendine göre, TTK'nin 395/2. maddesinin 1. ve 2. cümlesi hükümlerini ihlal edenler, “*üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası*” ile cezalandırılırlar.

TTK'nin 562/5. maddesinin (c) bendinde düzenlenen suç için, kanunda öngörülen müeyyide, sadece adli para cezası olduğundan, bu suç TCK'nin 75/1. maddesi uyarınca önödeme kapsamındadır.

314 Eriş, (2014), Cilt III, 3300; aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502.

315 Eriş, (2014), Cilt III, 3300; aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502.

TTK'nin 562/5. maddesinin (c) bendinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir.³¹⁶ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.6. Ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut TTK'ye uygun saklanmaması

TTK'nin 64. maddesinde defter tutma yükümlülüğü, 65. maddesinde defterlerin nasıl tutulması gerektiği ve aynı Kanun'un 82. maddesinde ise, ticari defterlerin saklanmasına ilişkin düzenlenmeler öngörülmüştür. TTK'nin 562/6. maddesine göre, bu Kanun'un 64-65. maddelerinde ve 19.12.2012 tarih, 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ'de belirtilen ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut bu Kanun'a uygun saklanmaması halinde, sorumlular "*üç yüz gündен az olmamak üzere adli para cezası*" ile cezalandırılacaklardır.

TTK'nin 562/6. maddesinde düzenlenen suç için kanunda öngörülen müeyyide, sadece adli para cezası olduğundan, bu suç TCK'nin 75/1. maddesi uyarınca önödeme kapsamındadır.

TTK'nin 562/6. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir.³¹⁷ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.7. Sır saklama yükümlülüğünün ihlal edilmesi

Yönetim kurulu üyelerinin, sır saklama yükümlülüğüne ilişkin KK'de ve TTK'de açık düzenleme bulunmamaktadır. Ancak KK'nin 25. maddesinde, her ortağın ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmakla yükümlü olduğu ve bu yükümlülüğe aykırı hareket eden ortağın, hem hukuki hem de cezai sorumluluğunun bulunduğu düzenlenmiştir. Kooperatif ortaklarının sır saklama yükümlülüğünü düzenleyen bu hüküm, şüphesiz kooperatif ortağı olması zorunlu olan yönetim kurulu üyeleri için de geçerlidir. Yine

³¹⁶ Eriş, (2014), Cilt III, 3300; aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502

³¹⁷ Eriş, (2014), Cilt III, 3300; aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502.

TTK'nin özen ve bağlılık yükümlülüğü başlıklı 369. maddesinin gerekçesinde, “İşletme konusuna bağlanan özen, sermayenin ve malvarlığının korunmasında, iştiraklerle ilişkilerde, sır saklamada, temettü ve finans politikasında özeni ya tamamen tartışma dışı bırakır, ya da dolayısıyla ve güçlükle kapsar.” şeklinde belirtilen açıklama ve kanun maddesinde geçen “..şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyararak gözetmek yükümlülüğü” ifadesi birlikte değerlendirildiğinde, yönetim kurulu üyeleri için sır saklama yükümlülüğünün kabul edildiğini belirtebiliriz. Ayrıca, TTK'nin 527. maddesinde, TTK'nin 404. maddesi hükmü saklı tutularak, denetçiler dışında görevleri dolayısıyla ortaklık defter ve belgelerini inceleyenlerin de, sır saklamakla yükümlü oldukları düzenlenmiştir. Kanunun gerekçesinden, sır saklamakla yükümlü olanların “kooperatif yöneticileri”, “tasfiye memuru”, “kurucu”, “noter”, “bilirkişi”, “avukat” gibi kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalardan hareketle, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin açık bir düzenleme mevcut olmasa da, KK'nin 25, TTK'nin 369 ve 527. maddelerine göre kooperatif yöneticilerinin, görevleri dolayısıyla kendilerine incelenmek için sunulan defter ve belgelerden elde ettikleri bilgileri ya da verilen bilgilerden öğrendikleri iş ve işletme sırlarını açıklamamakla yükümlü olduklarını belirtmek mümkündür.³¹⁸

TTK'nin 562. maddesinin 7. fıkrasına göre, bu Kanun'un 527. maddesinde öngörülen sır saklama yükümlülüğünü ihlal edenlerin TCK'nin 239. maddesine göre cezalandırılacakları düzenlenmiştir. TCK'nin 239. maddesinin 1. fıkrasına göre ise, sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişinin, şikayet üzerine, “bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası” ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Bu sırların, Türkiye’de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklanması ise, aynı maddenin 3. fıkrasında suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiş olup, faile verilecek cezanın üçte biri oranında artırılacağı ve şikayet şartının aranmayacağı öngörülmüştür.

TCK'nin 239/1. maddesinde düzenlenen suç, şikayete tabi iken, 3. fıkrada düzenlenen suç şikayete tabi değildir ve resen takibi gerekir. TCK'nin 239. maddesinde düzenlenen suç (4. fıkra hariç), 5271 sayılı CMK'nin 253/1-b maddesinin 8. bendi

318 Erol, (2004), 205.

uyarınca uzlaştırma kapsamındadır ve bu suç ile görevli mahkeme 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.8. Belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması

TTK'nin 562/8. maddesine göre, aynı Kanun'un 549. maddesi uyarınca düzenlenecek olan kooperatif ortaklığının kuruluşu, sermayesinin artırılması ve azaltılması ile birleşme, bölünme, tür değiştirme gibi işlemlerle ilgili belgeleri sahte olarak düzenleyenler ile ticari defterlere kasıtlı olarak gerçeğe aykırı kayıt yapanlar "*bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası*" ile cezalandırılır.

TTK'nin 562/8. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir.³¹⁹ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.9. Sermaye hakkında yanlış beyanda bulunulması ve ödeme yetersizliğinin bilinmesine rağmen onay verilmesi

TTK'nin 562/9. maddesine göre, sermaye tamamıyla taahhüt olunmadığı veya karşılığı kanun veya ana sözleşme hükümleri gereğince ödenmediği halde, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler ile sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme yeterliliğinin bulunmadığını bilen ve buna onay verenler, "*üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası*" ile cezalandırılırlar.

TTK'nin 562/9. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir.³²⁰ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.10. Değer biçilmesinde yolsuzluk yapılması

TTK'nin 562/10. maddesinde, aynı Kanun'un 551. maddesine aykırı hareket eden, yani aynı sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlemesinde emsaline oranla yüksek fiyat biçenlerin, işletme ve ayının niteliğini veya durumunu farklı

319 Eriş, (2014), Cilt III, 3300; aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502.

320 Eriş, (2014), Cilt III, 3300, aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502.

gösterenlerin ya da başka bir şekilde yolsuzluk yapanların “*doksan günden az olmamak üzere adli para cezası*” ile cezalandırılacakları düzenlemiştir.

TTK'nin 562/10. maddesinde düzenlenen suç için, kanunda öngörülen müeyyide, sadece adli para cezası olduğundan, bu suç TCK'nin 75/1. maddesi uyarınca önödeme kapsamındadır.

TTK'nin 562/10. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir.³²¹ Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.2.11. Haksız rekabet yasağına aykırılık

Haksız rekabete ilişkin hükümlere, TTK'nin 54 ila 63. maddeleri arasında yer verilmiştir. Aynı Kanun'un 55. maddesinde haksız rekabet halleri sayılmış, 62. maddede cezayı gerektiren fiiller, 63. maddede ise tüzel kişilerin cezai sorumluluğu düzenlenmiştir. TTK'nin 62. maddesine göre, TTK'nin 55. maddesinde yazılı haksız rekabet eylemlerinden birini kasten işleyenler, kendi icap ve tekliflerinin rakiplerinkine tercih edilmesi için kişisel durumu, ürünleri, ticari faaliyeti ve işleri hakkında kasten yanlış veya yanıltıcı bilgi verenler, çalışanları, vekilleri veya diğer yardımcı kimseleri, çalıştırmanın veya müvekkillerinin üretim veya ticaret sırlarını ele geçirmelerini sağlamak için aldatanlar, çalıştıranlar veya müvekkillerden, işçilerinin veya çalışanlarının ya da vekillerinin, işlerini gördükleri sırada cezayı gerektiren bir haksız rekabet fiilini işlediklerini öğrenip de bu fiili önlemeyenler veya gerçeğe aykırı beyanları düzeltmeyenler, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, “*iki yıla kadar hapis veya adli para cezası*” ile cezalandırılacaklardır.

TTK'nin 62. maddesinde düzenlenen suç, şikayete tabi olup, şikayet hakkına TTK'nin 56. maddesi gereğince hukuk davası açma hakkı bulunan kredisi, mesleki itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik menfaatleri zarar gören veya böyle bir tehlike ile karşılaşabilecek olan kişiler sahiptir.

321 Eriş, (2014), Cilt III, 3300, aksi görüş için bkz: Ayhan, Çağlar, Özdamar, (2019), 502.

TTK'nin 63. maddesine göre ise, kooperatiflerin işlerini görmeleri sırasında bir haksız rekabet fiili işlenirse TTK'nin 62. madde hükmü, kooperatif adına hareket eden veya etmesi gerekmiş olan organın üyeleri veya ortakları hakkında uygulanır. Haksız rekabet fiilinin, kooperatifin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, kooperatif hakkında tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirine de karar verilebilir.

TTK'nin 62. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olduğundan, 5271 sayılı CMK'nin 253/1-a maddesi uyarınca uzlaştırma kapsamındadır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.3. Türk Ceza Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri

Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluğunun düzenlendiği, bir diğer kanun da TCK olup, aşağıda kooperatif yöneticilerinin TCK'de düzenlenen sorumluluk hallerinin hangi suçlara ilişkin olduğu anlatılacaktır. Bu suçlar daha çok, kooperatif yöneticilerinin KK'nin 62/son maddesi gereğince kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları nedeniyle, kamu görevlileri tarafından işlenebilen suçlar olacaktır. TCK'de öngörülen bu suçların kanunun hangi maddesinde, ne şekilde düzenlendiği, suçun özellikleri, öngörülen müeyyide, soruşturma ve kovuşturma usulü, Yargıtay uygulamalarından da örnekler verilerek anlatılacaktır.

2.3.2.3.1. Güveni kötüye kullanma

TCK'nin 155/1. maddesinde, başkasına ait olup da muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkâr eden kişinin, şikayet üzerine “*altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası*” ile cezalandırılacağı öngörülmüştür. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, suçun nitelikli hali düzenlenmiş olup, buna göre suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, “*bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezasına*” hükmolunacaktır.

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri, kooperatifin para ve malları ile defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı KK'nin 62/son maddesi uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları için, kooperatif yönetim kurulu üyeleri genellikle zimmet suçu ile itham edilmektedirler. Ancak, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin eylemlerinin niteliğine göre “*güveni kötüye kullanma*” suçunun faili olmaları da mümkündür. Örneğin, kooperatif ortağı olup yurt dışında yaşayan (A)'nın, kooperatif yönetim kurulu başkanı olan arkadaşı (B)'ye yıllarca aidat türünden ödemeleri, (B)'nin şahsi hesabına kooperatif hesabına aktarması için göndermesi, ancak (B)'nin bu paraların bir kısmını kooperatife aktarmayarak kendi uhdesinde tutması eylemi, TCK'nin 155/1. maddesinde düzenlenen güveni kötüye kullanma suçunu oluşturacaktır.³²² Eğer, kooperatif yönetim kurulu üyesi, görevi nedeniyle zilyetliği devredilen veya koruma ve gözetimle yükümlü olduğu malı, kendisinin veya başkasının yararına olarak kullanmış ise, eylemi güveni kötüye kullanma suçunu değil, zimmet suçunu oluşturacaktır.³²³ Kooperatif yönetim kurulu üyesi, görevi dışında bir nedenle kendisine zilyetliği devredilen malı sahiplendiğinde ise, görev nedeniyle kendisine teslim edilen bir mal söz konusu olmadığından, eylemi güveni kötüye kullanma suçunu oluşturacaktır.³²⁴ Örneğin, Yargıtay bir kararında, kooperatif yönetim kurulu üyesi olan sanığın, müşterilerden sahte tahsilat makbuzu düzenlemek suretiyle aldığı 2003 yılına ait 4.800 TL ile 2005 yılına ait 7.200 TL'yi kooperatif hesaplarına intikal

322 Yargıtay 15. CD'nin 23.05.2017 tarih, E. 2014/22873, K. 2017/11383 sayılı ilamı.

323 Yargıtay 15. CD'nin 04.05.2015 tarih, E. 2015/7408, K. 2015/24736 sayılı ilamı; “...Kooperatifin başkanı olan sanığın, kooperatife ait parayı uhdesinde tuttuğunun iddia edilmesi karşısında; 1163 sayılı Kooperatifler Kanun'unun 62/3 maddesine göre, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlileri gibi cezalandırılacağına hüküm altına alındığı dikkate alınarak, eylemin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesinde öngörülen zimmet suçu kapsamında kaldığı anlaşılmakta...”

Yargıtay 15 CD'nin 24.04.2014 tarih, E. 2012/21553, K. 2014/7974 sayılı ilamı; “Güveni kötüye kullanma suçunda, başkasına ait olup da, muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikayet üzerine, cezalandırılmaktadır. Zilyetlik rızayla faile devredilmelidir. Katılan kooperatifin personeli olarak çalışan sanığın, işten ayrılmadan 3 gün önce tanık Sultan Bozkurt'tan kooperatif adına aldığı 700 TL'yi uhdesinde tutarak bunun 500 TL'sini Mart ayı maaşına karşılık kendisine ayırıp, kişisel harcamalarında kullandıktan sonra kalan 200 TL'sini daha önceden kendisi adına bankadan çekilen ve müşteri Lütfi Erol'a teslim edilen 4.000 TL kredinin taksidi olarak bankaya yatırdığı, yine işten ayrılmadan bir gün önce katılan kooperatif tarafından Denizli Demirçelik Şirketi'ne verilmek üzere yanına aldığı ve her biri 700 TL bedelli toplam 5 adet bonoyu da alarak kooperatif kayıtlarına yansıtmadığı ve üzerinde tuttuğunun iddia edildiği somut olayda; 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62/3. maddesine göre, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarının hüküm altına alındığı dikkate alınarak ve eylemin suç tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesinde öngörülen zimmet suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delilleri takdirinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi yerine, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması”.

324 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4515.

ettirmediğinin iddia edildiği olayda, sanığın para tahsilat yetkisinin bulunmaması nedeniyle eylemine uyan suçun TCK'nin 155/1. maddesinde düzenlenen güveni kötüye kullanma suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir.³²⁵

Güveni kötüye kullanma suçunda korunan hukuki yarar, kişilerin “mülkiyet hakkı”, “zilyetlik hakkı” ve “kişilerin sözleşmesel ilişki nedeniyle birbirlerine duydukları karşılıklı güven ilişkisi” dir.³²⁶ Suçun hukuki konusu ise, “başkasına ait olup da, muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal” dır. Suçun konusu olan “mal”, taşınır ya da taşınmaz bir mal olabilir.³²⁷ Bu suçun faili ise, suç konu malın zilyetliğinin devredildiği kişidir.³²⁸ TCK'nin 155/1. maddesi hükmünde de açıkça belirtildiği üzere, bu suçun maddi unsurunu oluşturan fiil, “zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunmak” veya “bu devir olgusunu inkar etmek” tir. Dolayısıyla bu suç, seçimlik hareketli suçlardandır.³²⁹

TCK'nin 155. maddesinde düzenlenen güveni kötüye kullanma suçu, doğrudan kast veya olası kast ile işlenebilir, taksirle işlenmesi ise mümkün değildir.³³⁰

Güveni kötüye kullanma suçu, TCK'nin 43. maddesinde düzenlendiği üzere zincirleme suç şeklinde işlenebilir.³³¹ Örneğin, kooperatifte sekreter olarak görev yapan (S)'nin kooperatif yöneticilerinin imzalarının bulunduğu başka yazıların içeriğini değiştirip sahte ödeme talimatları yazarak, faks ile kooperatifin hesabının bulunduğu bankaya

325 Yargıtay 5. CD'nin 01.10.2015 tarih, E. 2013/10949, K. 2015/14692 sayılı ilamı; “...Güveni kötüye kullanma suçunun meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi hâlinde, 5237 sayılı TCK'nun 155/2. madde ve fıkrasında düzenlenen nitelikli halinin oluşacağına kuşku bulunmadığı, dava konusu somut olayda ise kooperatif yönetim kurulu üyesi (2. başkan) olan sanık Mahmut'un, kooperatif adına para tahsilat yetkisinin bulunmadığının kabul edilmesi karşısında, TCK'nun 155/1. maddesi gereğince cezalandırılması gerektiği gözetilmeksizin, suç vasfında hataya düşülerek aynı Yasa ve maddenin 2. fıkrası uygulanmak suretiyle sanığa fazla ceza tayini..”

326 Koca, M., Üzülmez, İ. (2018). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (5. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 671; Özen, M. (2018). *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (2. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi, 756; Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., Tepe, İ. (2018). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (13. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 697; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4514.

327 Koca, Üzülmez, (2018), 673; Özen, (2018), 757; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 698; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4519. Doktrindeki genel düşüncenin ve kanunun gerekçesinin aksine, kanunun sadece taşınır malı kastettiğine ilişkin görüş hakkında bkz; Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2010). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*. (1. Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık, 350.

328 Hafizoğulları, Özen, (2010), 349; Koca, Üzülmez, (2018), 671; Özen, (2018), 762; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 698; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4515.

329 Hafizoğulları, Özen, (2010), 353; Koca, Üzülmez, (2018), 678; Özen, (2018), 767.

330 Hafizoğulları, Özen, (2010), 354; Koca, Üzülmez, (2018), 680; Özen, (2018), 769; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 704; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4528.

331 Koca, Üzülmez, (2018), 685.

gönderip, değişik tarihlerde dört kez (C)'nin hesabına kooperatif hesaplarından havale yoluyla para göndermesi şeklinde gerçekleşen olayda, (S) hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçunu zincirleme suretle işlemiştir.³³² Örnekte de belirtildiği üzere, güveni kötüye kullanma suçunun failinin, mağdur ile aralarındaki hukuki ilişkiye dayalı olarak zilyedi olduğu mal üzerinde zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunabilmek ya da bu devir olgusunu inkar etmek için sahte belge düzenlenmesi mümkündür. Araç suç - amaç suç ilişkisinin söz konusu olduğu böyle bir durumda, fail sahte olarak düzenlenen belgenin niteliğine göre hem resmi ya da özel belgede sahtecilik suçundan, hem de güveni kötüye kullanma suçundan sorumlu olacaktır (gerçek içtima).³³³

TCK'nin 155/1. maddesinde öngörülen suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabidir. Ayrıca bu suç, 02.12.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle yapılan değişik ile uzlaştırma kapsamına alınmıştır. TCK'nin 155/2. maddesinde düzenlenen suç ise, şikayete tabi olmayıp, resen takip edilir. TCK'nin 155. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında öngörülen suçlar ile görevli mahkeme ise, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.3.2. Nitelikli dolandırıcılık

TCK'nin 157. maddesinde dolandırıcılık, aynı Kanun'un 158. maddesinde ise nitelikli dolandırıcılık suçları düzenlenmiştir. TCK'nin 157/1. maddesine göre, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye “*bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası*” verilir. TCK'nin 158. maddesinin 1. fıkrasının (h) bendine göre ise, dolandırıcılık suçunun kooperatif yöneticileri tarafından kooperatifin faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde, “*üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına*” hükmolunur. Kanun koyucu dolandırıcılık suçunun işlenişini kolaylaştırması ve kooperatif yöneticilerine olan güveni sarsması sebebiyle, bu şekilde bir düzenleme yapma yolunu tercih etmiştir.³³⁴

332 Yargıtay 15. CD'nin 05.11.2013 tarih, E. 2012/2717, K. 2013/16735 sayılı ilamı.

333 Koca, Üzülmöz, (2018), 685.

334 Koca, Üzülmöz, (2018), 705.

Dolandırıcılık suçunda korunan hukuki yarar, “malvarlığı” ve “irade özgürlüğü”dür.³³⁵ TCK’nin 157/1. maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçunun faili herkes olabilirken, TCK’nin 158/1-h maddesinde düzenlenen suçun faili sadece kooperatif yöneticileri olabilir. Dolayısıyla, TCK’nin 158/1-h maddesinde düzenlenen suç, özgü suçlardandır.³³⁶ Dolandırıcılık suçunda fiil, “hileli davranışlarla bir kimseyi aldatma”dır. Bu suçun oluşabilmesi için, sadece hileli davranışlarla bir kimseyi aldatma yeterli olmayıp, bu eylem neticesinde mağdurun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlanmalıdır. Bu sebeple bu suç, zarar suçudur.³³⁷ Zararın sonradan giderilmesi, suçun oluşumuna etki etmez, sadece fail hakkında TCK’nin 168. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümleri uygulanmasına neden olur.³³⁸

Dolandırıcılık suçu, sadece doğrudan kast ya da olası kast ile işlenebilir, taksirle işlenmesi mümkün değildir.³³⁹

Nitelikli dolandırıcılık suçunun aynı kişiye karşı, değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi halinde ya da tek bir hileli eylem ile birden fazla kişinin aldatıldığı ve bu yolla aldatılan veya üçüncü kişilerin zararına olarak nitelikli dolandırıcılık fiilinin gerçekleştirildiği hallerde TCK’nin 43/1 ve 2. maddelerinde düzenlenen zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır.³⁴⁰ Nitelikli dolandırıcılık suçunun hile unsurunun icrası kapsamında, fail tarafından ayrıca resmi ya da özel sahte belge düzenlenmiş ise, fail dolandırıcılık suçu yanında gerçek içtima kuralı gereği ayrıca resmi ya da özel belgede sahtecilik suçundan dolayı da sorumlu olacaktır.³⁴¹

Yargıtay bir kararında, kooperatif vasıtasıyla ev sahibi olmak isteyen A’nın, kooperatif ikinci başkanı olarak görev yapan B ile görüşerek, aralarında kooperatifin (A) blok 3. katındaki 2 dairenin A’ya devredildiğine ilişkin 25.01.2008 tarihli protokol imzaladıkları, bu çerçevede A’nın hem kooperatifin banka hesabına, hem de B’nin banka

335 Koca, Üzülmez, (2018), 687-688; Özen, (2018), 778; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 710; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4603;

336 Özen, (2018), 822; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 727; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4664.

337 Özen, (2018), 778, 802; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 716.

338 Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 716.

339 Hafızoğulları, Özen, (2010), 379; Koca, Üzülmez, (2018), 698; Özen, (2018), 803; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 731; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4615-4616.

340 Koca, Üzülmez, (2018), 710.

341 Koca, Üzülmez, (2018), 710.

hesabına farklı tarihlerde toplam 78.000 TL tutarında ödemeler yaptığı, A'nın daha sonraki bir tarihte devraldığını düşündüğü daireleri boşandığı eşi C'ye devretmek istemesi üzerine, B'nin C adına 15.06.2008 tarihli üyelik dosyası hazırladığı ve taraflar arasında üyelik taahhütnamesi imzalandığı, B'nin 2008 yılı Temmuz ayında kooperatif yöneticiliğinden ayrılması nedeniyle A ve C'nin kooperatife başvurdukları, ancak kooperatifte hiçbir kayıtlarının olmadığını, ödedikleri paraların da kooperatif kasasına girmediğini öğrendikleri olayda; B'nin A ve C'ye yönelik eylemlerinin TCK'nin 158/1-h maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir.³⁴²

Kooperatif yöneticilerinin faili olabileceği TCK'nin 158/1-h maddesinde düzenlenen suç, resen soruşturulup kovuşturulur. Bu suçun, TCK'nin 167/2. maddesinde belirtilen akrabalar arasında işlenmesi halinde, suç şikayete tabidir. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca ağır ceza mahkemesidir.

2.3.2.3.3. Kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme

TCK'nin 164. maddesine göre, kooperatifin kurucu, ortak, idareci, müdür veya temsilcileri veya yönetim veya denetim kurulu üyeleri veya tasfiye memuru sıfatını taşıyanlar, kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler verecek veya verdirtecek olurlarsa, “*altı aydan üç yıla kadar hapis veya bin güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılırlar. Görüldüğü üzere TCK'nin 164. maddesinde, kooperatif hakkında kamuoyuna ya da genel kurula yanlış bilgi verilmesi eylemi suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçun oluşması için, kooperatif yöneticilerinin kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler vermeleri veya verdirmeleri gereklidir. Kanunda geçen kamuya yapılan beyanlardan maksat, basın, yayın veya internet yoluyla veya postayla prospektüsler, broşürler gönderilerek muayyen olmayan kişilere ulaşılması ve bu kişilere açıklamada bulunulmasıdır.³⁴³ Kamuya yapılan beyanlar ve genel kurula sunulan rapor veya öneriler, ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı olmalıdır. Kanun koyucu, her gerçeğe aykırı bilgiyi, gerçeğe aykırı olması nedeniyle suçun unsuru olarak saymamış, sadece önemli bilgilerin

342 Yargıtay 15. CD'nin 20.12.2018 tarih, E. 2018/2372, K. 2018/9827 sayılı ilamı.

343 Bölükbaş, (2010), 83; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4767.

bu kapsamda olduğunu belirtmiştir. Yine bu bilgiler, ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte olmalıdır. Eğer verilen bilgi, ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte değil ise, bu suç oluşmayacaktır. Örneğin Yargıtay bir kararında, kooperatif yönetim kurulu başkanı ve üyeleri olan sanıkların, kooperatifin adresini başka bir adrese taşıdıkları, yeni adresin de ortaklara bildirildiği, ancak bu adresin sitenin kapıcı dairesine ait olduğu ve yapılan tebligatların bu adreste ikamet eden kapıcıya yapıldığı olayda; “...kooperatif üyeleri sanıklara ulaşamadıklarına dair bir şikayet olmaması keza sanıkların kendilerine ulaşılması için üyelere telefon numaralarının yazılı olduğu bildirileri de dağıtmış olmaları, aynı zamanda yönetime ulaşmak isteyen kooperatif üyelerinin o tarihte kapıcı olan H.Ş'ye yönetim ile görüşmek istediklerini belirttiklerinde yönetimin görüşmek isteyen üyeye ulaşmaları karşısında, sanıkların aslında fiilen 67/D adresini kullanmalarına rağmen 67/D adresindeki kapıcı dairesini yönetim yeri olarak göstermeleri sonucunda sanıkların bir menfaat temin ettikleri yönünde ve herhangi bir zararın meydana geldiği yönünde her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı” belirtilerek, kooperatif yöneticilerinin, kooperatifin adresi konusunda ortaklara verdiği gerçeğe aykırı bilginin, kooperatif ortaklarının zararına neden olabilecek nitelikte olmadığını ve dolayısıyla TCK'nin 164. maddesinde düzenlenen suçun unsurlarının oluşmadığını kabul etmiştir.³⁴⁴

TCK'nin 164. maddesinde düzenlenen suç, sadece kanunda sayılan kimseler tarafından işlenebileceğinden, özgü bir suçtur.³⁴⁵ TCK'nin 164. maddesinde sayılan kimseler tarafından gerçeğe aykırı bilgi verilmesi halinde, zarara uğrama ihtimali olan ilgililer, yani şirket ya da kooperatifler ile bunların ortakları ve ayrıca “kamu” bu suçun mağduru olabileceklerdir.³⁴⁶ Bu suç, ancak kasten işlenebilir, taksirle işlenmesi mümkün değildir. Suçun oluşması için, kooperatif yöneticileri aktarılan bilgilerin yanlış olduğunu bilmeli ve bu bilgileri yanlış olduğunu bildikleri halde doğru gibi göstermelidir.³⁴⁷

TCK'nin 164. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme suçunun, TCK'nin 167/2. maddesinde öngörülen akrabalar arasında işlenmesi halinde, suç şikayete tabidir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

344 Yargıtay 15. CD'nin 29.04.2014 tarih, E. 2014/2727, K. 2014/8291 sayılı ilamı.

345 Hafizoğulları, Özen, (2010), 397; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4765.

346 Hafizoğulları, Özen, (2010), 397-398; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4766.

347 Hafizoğulları, Özen, (2010), 401; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4768.

2.3.2.3.4. İhaleye fesat karıştırma

İhaleye fesat karıştırma suçu, TCK'nin 235. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre kamu kurumu veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, “*üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası*” ile cezalandırılır. Bu suç, ihaleye fesat karıştırmakla oluşur. Hangi eylemlerin ihaleye fesat karıştırma niteliğinde olduğu, maddenin ikinci fıkrasında tek tek sayılmıştır. Bu nedenle bu suç, bağlı hareketli bir suçtur.³⁴⁸ Ancak, bu hareketlerin her birinin birlikte gerçekleştirilmesi gerekmemekte olup, herhangi birinin gerçekleştirilmesi ile suç işlenebilir. Dolayısıyla bu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Ayrıca kanun koyucu tarafından bu haller, tahdidi olarak sayılmıştır.³⁴⁹ Dolayısıyla, bu haller kıyas yolu ile artırılmaz, aksi halde kanunilik ilkesine aykırı davranılmış olur.³⁵⁰ Maddenin beşinci fıkrasında ise, ihaleye fesat karıştırma suçunun uygulama alanı gösterilmiş ve kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara fesat karıştırılması halinde de bu madde hükümlerinin uygulanacağı açıkça belirtilmiştir.

İhaleye fesat karıştırma suçunun hukuki konusu, ihaledir. Kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere, bu suçun oluşabilmesi için ihalenin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu veya 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi bir ihale olması şart değildir. Ancak, mutlaka bir ihale bulunmalı ve bu ihale, mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin olmalıdır.

Kooperatif yöneticilerinin TCK'nin 235/2. maddesinde sayılan hareketlerden birini ya da birkaçını gerçekleştirmeleri halinde, cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır. Yargıtay, kooperatifin yüzme havuzu inşaatı ihalesi sırasında teklif isteme şartnamesine göre verilen teklifler değerlendirilerek ihalenin sonuçlandırılması yerine, ihale anında

348 Özen, (2018), 902.

349 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6598.

350 Yargıtay 5. CD'nin 09.05.2013 tarih, E. 2012/4467, K. 2013/4808 sayılı ilamı; “5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde belirtilen ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için söz konusu ihalenin 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi olması gerekmediği gibi, 235/5. maddesinde belirtilen kooperatiflerin kamu yararına çalışan kooperatif olması şartı da bulunmadığı ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri tarafından yapılan dava konusu ihalelerin Tarım Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen hayvancılık projelerine ilişkin olduğu, kamu kaynaklarından kredi kullanılarak desteklendiği ve bu Genel Müdürlüğün gözetiminde yapılarak onaylanması halinde geçerlik kazandığı, bu sebeple söz konusu ihalelerin kamu ihalesi olarak kabulünde zorunluluk bulunduğu ancak, TCK'nin 235. maddesinde ihaleye fesat karıştırma halleri yasa koyucu tarafından tahdidi olarak sayılmış olup, maddede sayılan seçimlik hareketlerin ya da faillik durumunun genişletilmesinin anılan Yasanın 2. maddesindeki kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edeceği...”

çevre düzenleme işinin ihale kapsamında çıkarılma, işi fiyat yönünden en uygun teklifi veren firmaya vermeme, eşit şartlarda ihaleyi yapmayarak rekabeti bozma ve bunun sonucunda kooperatifi zarara uğratma eylemlerinin, sübutu halinde ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturabileceğini kabul etmiştir.³⁵¹ Fail olan kooperatif yönetim kurulu üyesinin kanuna aykırı eylemi, TCK'nin 235/2. maddesinde sayılan hareketler arasında yer almıyorsa, bu suç oluşmayacak ancak, KK'nin 62/son maddesi uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına ilişkin kural gereği eylemi TCK'nin 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacaktır.³⁵²

TCK'nin 235. maddesinde düzenlenen ihaleye fesat karıştırma suçunun faili bakımından özgü suç olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş, ihaleye fesat karıştırma suçunun failinin herkes olabileceğini savunmaktadır.³⁵³ Bir başka görüş ise, bu suçun failinin herkes olamayacağını, bu suçta bir tarafta ihale başvurusunu değerlendiren kamu görevlisinin bulunduğunu, diğer tarafta ise ihale başvurusunda bulunan özel kişilerin bulunduğunu, bu nedenle bu suçu ancak bu kişilerin işleyebileceğini ve özgü suç olduğunu savunmaktadır.³⁵⁴ Diğer bir görüş, bu suçun kural olarak herkes tarafından işlenebileceğini, ancak TCK'nin 235/2-d maddesinde düzenlenen suçun ise özgü suç olduğunu savunmaktadır.³⁵⁵ Bir başka görüş ise, suçun failinin herkes olabileceğini, özgü suç olmadığını, failin kamu görevlisi olması halinde ise, bu hususun TCK'nin 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabileceğini savunmaktadır.³⁵⁶ Yargıtay 5. Ceza Dairesi ise kararlarında³⁵⁷, TCK'nin 235. maddesinin 2. fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde sayılan hallerde ihale sürecinde görev alan görevlilerin, (d) bendinde belirtilen halde ise, ihaleye katılan veya katılmak isteyen kişilerin suçun faili olabileceğinin düzenlendiğini, dolayısıyla suçun özel faillik niteliği taşıyan kimselerce işlenebileceği ve bu suçun TCK'nin 40/2. maddesine göre özgü suç niteliğinde olduğunu

351 Yargıtay 5. CD'nin 14.12.2015 tarih, E. 2013/14512, K. 2015/17323 sayılı ilamı.

352 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6592.

353 Artuk, M. E., Gökcan, A., Yenidünya, A. C. (2009). *Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler*. (5. Cilt). Ankara: Turhan Kitabevi, 4580; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6588; Özen, (2018), 899-900.

354 Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2012). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar*. (1. Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık, 410.

355 Soyaslan, D. (2012). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (9. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 591-592; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 930-931.

356 Koca, Üzülmöz, (2018), 803-804.

357 Yargıtay 5. CD'nin, 25.10.2018 tarih, E. 2015/10455, K. 2018/8216 sayılı ilamı; 17.10.2018 tarih, E. 2018/1448, K. 2018/7528 sayılı ilamı; 27.09.2018 tarih, E. 2017/679, K. 2018/6326 sayılı ilamı; 22.05.2018 tarih, E. 2016/2571, K. 2018/3792 sayılı ilamı.

kabul etmekte ve bu sebeple suçun dolaylı failliğe elverişli olmadığını, bu suça iştirak eden kişilerin azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlu tutulabileceklerini belirtmektedir.

İhaleye fesat karıştırma suçu, sadece kasten işlenebilir, taksir ile işlenmesi mümkün değildir.³⁵⁸ Bu suçun hem doğrudan kast, hem de olası kast ile işlenmesi mümkündür.³⁵⁹

İhaleye fesat karıştırma suçunun, sahte belge kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, gerçek içtima kuralı gereği fail hem ihaleye fesat karıştırma suçundan, hem de sahte belgenin niteliğine göre özel ya da resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu olacaktır.³⁶⁰ Bu suçun cebir ya da tehdit suretiyle işlenmesi halinde, cebir ve tehdit bu suçun unsuru olduğundan ihaleye fesat karıştırma suçunun faili sadece, ihaleye fesat karıştırma suçundan sorumlu olacak, ayrıca cebir ya da tehdit suçundan sorumlu olmayacaktır.³⁶¹ TCK'nin 235. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi uyarınca ise, ihaleye fesat karıştırma suçunun cebir veya tehdit kullanmak suretiyle işlenmesi halinde temel cezanın alt sınırı 5 yıldan az olamaz. Ancak, kasten yaralama veya tehdit suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bu suçlar dolayısıyla cezaya hükmolunacaktır.

İhaleye fesat karıştırma suçu, şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.3.5. Edimin ifasına fesat karıştırma

Edimin ifasına fesat karıştırma suçu, TCK'nin 236. maddesinde düzenlenmiş olup, bu maddeye göre, kooperatiflere karşı taahhüt altına girilen edimin ifasına fesat karıştıran kişi, *üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası* ile cezalandırılır. TCK'nin 235. maddesinde ihale sürecinin başlangıcından sözleşmenin imzalanmasına kadar geçecek aşamada, fesat karıştırma eylemleri suç olarak düzenlenirken, TCK'nin 236. maddesinde sözleşmenin imzalanmasından sonra, ihaleye konu edimin ifası sırasında fesat karıştırma fiilleri suç

358 Artuk, Gökçen, Yenidünya, (2009), 4582; Koca, Üzülmez, (2018), 823; Soyaslan, (2012), 597; Özen, (2018), 921; Yaşar, Gökçen, Artuç, (2010), Cilt V, 6616.

359 Artuk, Gökçen, Yenidünya, (2009), 4583; Özen, (2018), 921; Yaşar, Gökçen, Artuç, (2010), Cilt V, 6616; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 943.

360 Koca, Üzülmez, (2018), 828.

361 Koca, Üzülmez, (2018), 828.

olarak düzenlenmiştir.³⁶² Edimin ifasına fesat karıştırma halleri, maddenin ikinci fıkrasında tahdidi olarak sayılmıştır. Bu haller, kıyas yoluyla artırılmaz. Aksi bir durumda, kanunilik ilkesine aykırı davranılmış olur.³⁶³ Bu suç, TCK'nin 236/2. maddesinde beş bent halinde sayılan hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile işlenebilir. Bu yönüyle suç, bağlı hareketli bir suçtur.³⁶⁴ Ancak, bu hareketlerin her birinin birlikte yapılması gerekmekte olup, herhangi birinin gerçekleştirilmesi ile suç işlenebildiğinden, bu suç seçimlik hareketli bir suçtur.³⁶⁵

Yargıtay kararlarında, TCK'nin 235. maddesinde düzenlenen ihaleye fesat karıştırma suçunda olduğu gibi, TCK'nin 236. maddesinde düzenlenen edimin ifasına fesat karıştırma suçunun da özgü suç olduğu kabul edilmektedir.³⁶⁶

TCK'nin 236. maddesinde öngörülen suç, hem doğrudan kast, hem de olası kast ile işlenebilir, ancak taksir ile işlenmesi mümkün değildir.³⁶⁷

Edimin ifasına fesat karıştırma suçunun, sahte belge kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, gerçek içtima kuralı gereği fail hem edimin ifasına fesat karıştırma suçundan, hem de sahte belgenin niteliğine göre özel ya da resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu olacaktır.³⁶⁸

362 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6652.

363 Yargıtay 5. CD'nin 04.10.2018 tarih, E. 2014/11578, K. 2018/6833 sayılı ilamı; “*Sanığın hizmet alımı ihalesine ilişkin sözleşmenin imzalanmasına müteakip başlayan edimin ifası sürecindeki eyleminin 5237 sayılı TCK'nin 236/2-e maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bahse konu maddede edimin ifasına fesat karıştırma halleri yasa koyucu tarafından tahdidi olarak sayılmış olup, maddede sayılan seçimlik hareketlerin ya da faillik durumunun genişletilmesinin anılan Yasanın 2. maddesindeki kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edeceğinde bir kuşku bulunmadığından...*”.

364 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6657.

365 Artuk, Gökcan, Yenidünya, (2009), 4605; Soyaslan, (2012), 612; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6657.

366 Yargıtay 5. CD'nin 17.05.2018 tarih, E. 2015/2696, K. 2018/3677 sayılı ilamı; “*...her ne kadar bir kısım öğretide özgü suç olarak kabul edilmese de madde metni gerekçesiyle birlikte incelendiğinde; 2. fıkranın “a” ve “b” bentlerinde yüklenici konumundaki kişiler ve temsilcileri ile edimin ifası sürecinde görev alan ilgili kamu görevlilerinin, “c”, “d” ve “e” bentlerinde ise edimin ifası sürecinde görev alan ilgili kamu görevlilerinin suçun faili olabileceği, dolayısıyla söz konusu suçun özel faillik niteliği taşıyan kimselerce işlenebileceğinde bir tereddüt bulunmadığının kabulü gerektiği, sanıklar H, A ve F'nin başından itibaren fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ettikleri anlaşılmakta ise de, 5237 sayılı TCK'nin 40/2. maddesine göre özgü suç niteliğinde olan ve TCK'nin 236/2-a maddesi uyarınca edimin ifası sürecinde görev alan kişiler ile yüklenici konumundaki kişiler ve temsilcileri tarafından işlenen edimin ifasına fesat karıştırma suçuna iştirak eden diğer kişilerin azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilecekleri nazara alınmadan bu sıfatta olmayan sanıkların da asli fail gibi cezalandırılmalarına karar verilmesi”.*

367 Artuk, Gökcan, Yenidünya, (2009), 4610-4611; Koca, Üzülmöz, (2018), 840; Soyaslan, (2012), 616; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6668.

368 Koca, Üzülmöz, (2018), 841.

Edimin ifasına fesat karıştırma suçu, şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

2.3.2.3.6. Zimmet

Zimmet suçu, TCK'nin 247, 248 ve 249. maddelerinde düzenlenmiştir. TCK'nin 247/1. maddesinde "*basit zimmet suçu*" düzenlenmiş olup, bu maddeye göre görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, *beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası* ile cezalandırılır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, "*nitelikli zimmet suçu*"³⁶⁹ düzenlenmiştir. Buna göre, suçun zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, birinci fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Üçüncü fıkrada ise, suçun daha az cezayı gerektiren nitelikli hali olan "*kullanma zimmeti*"³⁷⁰ düzenlenmiştir. TCK'nin 248. maddesinde etkin pişmanlık hükmü

369 Yargıtay 5. CD'nin 28.03.2018 tarih, E. 2016/2037, K. 2018/2286 sayılı ilamı; "*Zimmetin, teftiş sırasında müfettişlik tarafından kooperatife borcu olduğu tespit edilen ortakların beyanlarının alınması sırasında, bazı ortakların sanık tarafından kendilerine verilen kooperatif makbuzu niteliği taşımayan tahsilat belgelerini ibraz etmeleri, makbuz verilmeyen ortaklarının da beyanda bulunmaları üzerine daire dışı bilgi ve belgelerle belirlenebildiğinden, sanığın eylemini zimmetinin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla gerçekleştirdiğinin anlaşılması karşısında nitelikli zimmet suçunu oluşturacağı ve TCK'nin 247/2. maddesinin uygulanması gerektiği nazara alınmadan yazılı şekilde basit zimmet suçundan hüküm kurulması*",

Yargıtay CGK'nin 07.05.2013 tarih, 2013/5-200 Esas, 2013/236 Karar sayılı ilamı; "*Aydın Sanatkarlar Toplu İşyeri İhtisas Siteleri Yapı Kooperatifi yönetim kurulu başkan yardımcısı olan ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 62/3. maddesi gereğince kooperatifin para ve malları ile belgeleri üzerinde işlediği suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı kabul edilen sanığın, genel kurul ve yönetim kurulu kararı olmaksızın, kooperatifin bankada parası olduğu ve ihtiyacı bulunmadığı halde, 07.07.1998 ila 15.10.1998 tarihleri arasında kooperatif adına düzenlenmiş olan 7 adet kredi sözleşmesiyle Pamukbank Aydın Şubesinden kooperatifin aynı şubede bulunan hesabındaki parayı teminat olarak göstermek suretiyle çektiği 187.900.000.000 Liranın, 175.300.000.000 Lirasını yönetim kurulu üyesi olduğu Aydın Spor Kulübüne aktarmak suretiyle zimmet suçunu işlediği sabittir.*

Sanığın, kredi sözleşmelerinde kooperatifin bilinen adresini değil de, başkanı olduğu Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliğinin adresini vererek, yazışmalarda bu adresi kullanmak suretiyle kooperatif başkanı ve diğer yönetim kurulu üyelerinin kredi çekme olayından haberdar olmalarını engellemesi, aldığı kredileri kooperatifin yasal defterine işlemeyip, yevmiye defterine, alınan kredilerle ilgisi olmayan kayıtlar yapmak suretiyle gerçek işlemleri gizlemesi göz önünde bulundurulduğunda, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla suçu işlediği anlaşılmaktadır. Nitekim, yerel mahkeme tarafından hükme esas alınan bilirkişi raporlarında, eylemin kooperatif kayıtlarında yapılacak basit bir araştırma ile ortaya çıkmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Öte yandan, kooperatif başkanı ve diğer yönetim kurulu üyelerinin bu olaydan ancak, kooperatifin bankada bulunan hesabındaki parayı kullanmak istediklerinde, hesaba banka tarafından el konulduğunu öğrendiklerinde haberdar olarak suç duyurusunda bulunmaları da, sanığın zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla suçu işlediğini göstermektedir."

370 Yargıtay 5. CD'nin 20.09.2018 tarih, E. 2018/4308, K. 2018/6004 sayılı ilamı; "*Kooperatifin yönetim kurulu başkanı olan sanık Sadettin Turgut'un toplamda 800.185,84 TL değerindeki kooperatif üyelerinin akaryakıt alımlarını kendi kredi kartlarından çekerek kasadaki nakit parayı kasa ve finansman sorumlusu olan sanık Ahmet Türedi'den kendi uhdesine alarak kooperatifin nakitlerini kullanma*

düzenlenirken, aynı Kanun'un 249. maddesinde zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı halinde, hükmedilecek cezadan üçte birden yarıya kadar indirim yapılacağı öngörülmüştür.

Zimmet suçunun konusunu, taşınır veya taşınmaz mal oluşturmaktadır.³⁷¹ Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suçun konusunu oluşturan malın zilyetliğinin kooperatif yönetim kurulu üyesine görevinin gereği olarak devredilmesi veya onun koruma ve gözetimine bırakılması gerekir.³⁷² Aksi durumda, failin eyleminin niteliğine göre, hırsızlık, güveni kötüye kullanma veya dolandırıcılık suçlarından biri oluşabilir.³⁷³

Zimmet suçunun faili, kamu görevlisidir. Dolayısıyla, bu suç özgü suçlardandır.³⁷⁴ Kamu görevlisi olmayan kişilerin bu suçun faili olması mümkün değildir, sadece haklarında iştirak hükümleri uygulanabilir.³⁷⁵ Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin KK'nin 62/son maddesi hükmü nedeniyle, kooperatif yönetim kurulu üyeleri de bu suçun faili olabileceklerdir.³⁷⁶ Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantısında ibra edilmiş olmaları, zimmet suçundan açılan davayı etkilemeyecektir.³⁷⁷

Zimmet suçu, ancak kasten işlenebilir, taksirle işlenmesi mümkün değildir. Fail, kendisine görevi gereği devredilen veya koruması ya da gözetimi altına bırakılan bir malı,

şeklindeki eyleminin zimmetin teselsülü niteliğindeki kullanma zimmeti suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği nazara alınmadan...",

Yargıtay 5. CD'nin 24.09.2007 tarih, E. 2007/7962, K. 2007/6671 sayılı ilamı; "...kooperatif yönetim kurulu üyesi olan sanığın oluşa uygun olarak işlediği kabul edilen kooperatife ait 5.000.000.000 TL.yi 32 gün süreyle kullanıp iade etme eyleminin 5237 sayılı TCK'nun 247/3. maddesine uyan kullanma zimmeti suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç niteliğinde yanılığa düşülerek güveni kötüye kullanmaktan mahkumiyetine karar verilmesi".

371 Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2016). **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar**. (1. Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık, 8-9; Koca, Üzülmöz, (2018), 923; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1052; Özen, (2018), 936.

372 Soyaslan, (2012), 667.

373 Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6910; Okuyucu Ergün, (2008), 86.

374 Okuyucu Ergün, G. (2008). **Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu**. (1. Baskı). Ankara: Çakmak Yayınevi, 81; Artuk, Gökcan, Yenidünya, (2009), 4751; Koca, Üzülmöz, (2018), 920; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1054; Hafizoğulları, Özen, (2016), 8; Özen, (2018), 937.

375 Hafizoğulları, Özen, (2016), 8; Okuyucu Ergün, (2008), 132; Özen, (2018), 938; Yargıtay 5. CD'nin 22.11.2018 tarih, E. 2014/11581, K. 2018/9256 sayılı ilamı; "5237 sayılı TCK'nun 247. maddesinde düzenlenen zimmet fiilinin aynı Kanununun 40/2. maddesine göre özgü suç niteliğinde olduğu ve ancak kamu görevlileri veya özel kanunlarında kamu görevlileri gibi cezalandırılacakları hükme bağlanmış kişilerce işlenebileceği, bu suçlara iştirak eden diğer kişilerin ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilecekleri nazara alınmadan, kooperatif müdürü olan diğer sanık A. F. ile zimmet suçunu birlikte gerçekleştiren fail sıfatıyla A.A.'ın mahkumiyetine karar verilmesi".

376 Erol, (2004), 38.

377 Erol, (2004), 41-42; Bölükbaş, (2010), 57.

kendisi veya başkası yararına zimmete geçirdiği bilinç ve iradesi ile hareket etmelidir.³⁷⁸
Kullanma zimmetinde ise fail, malı kullanıp iade etme kastıyla hareket etmelidir.³⁷⁹

Yargıtay kararlarında, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin zimmet olarak kabul edilen eylemlerinden bazıları; “*Kooperatif yönetim kurulu başkan ve üyesi olan sanıkların kooperatife üye otobüs işletmecilerinden %15 komisyon ücreti kestikleri halde kayıtlara %5 olarak geçirip kalan miktarı uhdelerinde tutmaları*”³⁸⁰, “*...Kooperatifinde yönetim kurulu başkanı, ikinci başkanı ve üyesi olan sanıkların, kooperatif sakinlerinden elektrik parası adı altında tahsil edilen paraların tamamını ilgili elektrik idaresine yatırmamaları*”³⁸¹, “*...Kooperatifi yönetim kurulu başkan ve üyesi olan sanıkların, kooperatif üyesi E.D adına sahte olarak tanzim ettikleri istifa dilekçesi ile kooperatif üyeliğinden ayrılması yönünde karar alıp, yatırmış olduğu aidatları kooperatif hesabından çekmek suretiyle zimmetlerine geçirmeleri*”³⁸², “*ortaklar adına sahte borç senedi ve bunlara bağlı tediye fişleri düzenlemek veya düzenlenmiş senetlere ilaveler yapmak, bir kısım üyeler tarafından yapılan ödemeleri kayıtlara geçirmemek, üyelere boş senede imza attırıp üzerini doldurmak, ortaklar adına satış yapılmış gibi gerçeğe aykırı belgeler tanzim etmek, sahte senet ve ortaklık belgeleri oluşturarak hak sahipleri yerine imza atmak, ortaklar adına sahte kredi sözleşmeleri düzenleyip bu senetlere ilişkin borçları kendisi karşılamayıp yine ortaklar adına düzenlenen sahte senetler ile alınan para hesaplarını kapatmak şeklindeki mal edinme eylemleri*”³⁸³, “*Avrupa Birliği'nden yardım amacıyla Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı denetimindeki hibe fonundan kooperatife 30/01/2007 tarihinde 51.688,57 Euro gönderildiği, adı geçen sanıklarca hayvan alım satımı yapan sanık T.K'dan gerçekte herhangi bir hayvan alımı yapılmadığı halde, 10/06/2007 tarihinde 100 adet hayvan alınmış ve karşılığında da bu sanığa 15/06/2007 tarihinde 175.500,00 Türk Lirası ödenmiş gibi fatura tanzim edildiği, ayrıca yine aynı sanıkların imzaları bulunan "Hayvan Dağıtım Listesidir" şeklindeki belge ile hayvanların proje çerçevesinde hak sahiplerine dağıtılmış gibi gösterildiği, sanıkların bu şekilde kooperatif parasını mal edinmeleri*”³⁸⁴ şeklindedir.

378 Hafizoğulları, Özen, (2016), 14; Koca, Üzülmez, (2018), 932; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6919; Okuyucu Ergün, (2008), 105; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1071.

379 Artuk, Gökçen, Yenidünya, (2009), 4777; Hafizoğulları, Özen, (2016), 17; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 6919; Okuyucu Ergün, (2008), 106, 119; Özen, (2018), 954.

380 Yargıtay 5. CD'nin 16.05.2018 tarih, E. 2016/3037, K. 2018/3615 sayılı ilamı.

381 Yargıtay 5. CD'nin 02.04.2018 tarih, E. 2016/930, K. 2018/2396 sayılı ilamı.

382 Yargıtay 5. CD'nin 13.12.2016 tarih, E. 2016/5819, K. 2016/9647 sayılı ilamı.

383 Yargıtay 5. CD'nin 18.10.2018 tarih, E. 2014/11502, K. 2018/7696 sayılı ilamı.

384 Yargıtay 5. CD'nin 10.01.2019 tarih, E. 2016/8853, K. 2019/348 sayılı ilamı.

Zimmet suçunda, kooperatif parasının sanık olan yöneticilerin üzerinde kalıp kalmadığının ve kalmış ise sürelerinin ve nedenlerinin tespit edilmesi önemlidir.³⁸⁵ Bunun için, mahkemece kooperatife ait tüm gelir ve harcamalara ilişkin belge ile defterlerin asıllarının getirilmesi, kooperatife ait banka hesap dökümünün getirilmesi, varsa ilgililerin defter ve kayıtları ile karşılaştırılması ve bu konuda gerekirse, kooperatife ait defter, kayıt, belgeler ve tüm dokümanların dava dosyasıyla birlikte konunun uzmanı Sayıştay emekli uzman denetçilerinden seçilecek bilirkişi heyetine tevdi ile kooperatifteki para giriş çıkışları incelenerek, kooperatif parasının sanık üzerinde kalıp kalmadığı, kalmış ise miktarı ve süresi konularında ayrıntılı rapor aldırılarak karar verilmelidir.³⁸⁶

Zimmet suçu, kooperatif yöneticilerinden olan müdürler tarafından da işlenebilir. Ancak, yönetim kurulunca müdüre anasözleşmede belirtmek koşuluyla, yetki verilmeli ve müdürün suç konusu mal üzerinde muhafaza, denetim ve sorumluluğu bulunmalıdır.³⁸⁷ Aksi halde, zimmet suçu değil, failin eyleminin niteliğine göre başka suçlar söz konusu olabilecektir. Örneğin, kooperatif mesul müdürü olan sanığın, sahte çekler düzenleyip, sahte cirolarla bankadan tahsil ederek mal edinme eyleminde, suça konu paraların kendisine görevi nedeniyle tevdi edilmiş olmaması, ayrıca sanığın bu paralar üzerinde koruma ve denetim sorumluluğunun bulunmaması karşısında, zimmet suçu değil, resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık suçları oluşacaktır.³⁸⁸

Zimmet suçu şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca ağır ceza mahkemesidir.

385 Bölükbaş, (2010), 57.

386 Bölükbaş, (2010), 57-58; Yargıtay 5. CD'nin 22.11.2018 tarih, E. 2014/11581, K. 2018/9256 sayılı ve 31.01.2019 tarih, E. 2018/11689, K. 2019/1114 sayılı ilamları.

387 Bölükbaş, (2010), 58; Yargıtay 5. CD'nin 08.05.2008 tarih, E. 2005/1684, K. 2008/4182 sayılı ilamı; "1163 sayılı Kooperatifler Yasasının 62. maddesi Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının kendi kusurlarından meydana gelen zararlardan ötürü Devlet Memurları gibi ceza görecekları belirtilip aynı Kanununun 58. maddesinde ana sözleşmede hüküm bulunduğu taktirde genel kurul ve yönetim kuruluna kooperatif temsili için memur atama imkanı tanımış olması karşısında kooperatif ana sözleşmesi celp ve tetkik edilerek memur atamaya yönetim kuruluna yetki verilip verilmediği, yetki verilmiş ise kooperatifte memur olan sanık Mehmet Alaaddin'in suç tarihlerinde kooperatif para üzerinde muhafaza, denetim ve sorumluluğunun bulup bulunmadığının araştırılması, sanığın savunmasında adı geçen S.Ö'un tanık sıfatıyla dinlenilmesinden sonra, katılandan alınan suça konu paralarla ilgili olarak sanıkların bilgisine başvurulup bunların harcama belgelerinin olup olmadığının, varsa bu belgeler celp olunarak kooperatife ilişkin tüm defter ve belgelerin dosya ile birlikte kül halinde Emekli Sayıştay Uzman Denetçileri oluşturulacak bilirkişiler heyetine tevdi edilip iddia, savunma ve tüm kanıtlar birlikte değerlendirilerek iddianamede belirtilen eylemleri ile ilgili ayrıntılı mütalaa alındıktan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayin ve taktiri gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm kurulması".

388 Yargıtay 5. CD'nin 21.02.2013 tarih, E. 2012/3327, K. 2013/1314 sayılı ilamı.

2.3.2.3.7. Rüşvet

Rüşvet suçu, TCK'nin 252. maddesinde düzenlenmiştir. TCK'nin 252. maddesinin birinci fıkrasına göre; *“Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracilar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kişi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre ise; *“Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracilar vasıtasıyla, kendisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kamu görevlisi de birinci fıkrada belirtilen ceza ile cezalandırılır.”* Aynı maddenin sekizinci fıkrasının (e) bendine göre ise, TCK'nin 252. madde hükmü, *kooperatifler adına hareket eden kişilere*, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması amacıyla doğrudan veya aracilar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi, bu kişiler tarafından talep veya kabul edilmesi, bunlara aracılık edilmesi, bu ilişki dolayısıyla bir başkasına menfaat temin edilmesi halinde de uygulanacaktır. Bu maddeden hareketle, kooperatif yöneticilerinin, bu suçun faili olabileceklerini söyleyebiliriz.³⁸⁹

Yargıtay kararlarına göre, kooperatif yönetim kurulu başkan ve üyelerinin TCK'nin 252. maddesinde düzenlenen rüşvet suçunun faili olabilmeleri için, öncelikle kooperatifin tüzel kişilik kazanması gerekmektedir.³⁹⁰

Rüşvet suçunun konusunu, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişi ile vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlaması oluşturmaktadır.³⁹¹ Bu yararın, kamu görevlisine ya da kamu görevlisinin bilgisi dâhilinde üçüncü bir kişiye sağlanması mümkündür.³⁹² “Yarar” kavramının kapsamına,

389 Erol, (2004), 131.

390 Yargıtay 5. CD'nin 05.02.2013 tarih, E. 2012/568, K. 2013/828 sayılı ilamı; *“...1163 sayılı Kooperatifler Yasasının 2, 3 ve 7. maddelerinde açıklandığı üzere, bir kooperatifin düzenlenecek ana sözleşmesi noterce onaylanıp, ilgili Bakanlıktan alınacak izinden ve ticaret siciline tescil edildikten sonra tüzel kişilik kazanacağı ve ancak tüzel kişilik kazanmış kooperatiflerin yönetim kurulu başkan ve üyelerinin TCK'nin 252. maddesi kapsamında fail olabileceklerine göre; öncelikle kooperatifin tüzel kişilik kazanıp kazanmadığı, kazandı ise hangi tarihte kazandığı, suç tarihlerinde görev yapan yönetim kurulu üyelerinin kimler olduğu ve sanıkların hangi tarihlerde görev yaptıklarının araştırılması, ardından suçta konu olan evlerin suç tarihlerindeki gerçek değerlerinin ne olduğu konusunda gerektiğinde mahallinde keşif de yapılarak, konusunda uzman kişilerden oluşacak bilirkişiler kurulundan rapor alınması ve bundan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken eksik soruşturma ile yazılı şekilde hüküm kurulması...”*

391 Özen, (2018), 1011; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1101.

392 Hafizoğulları, Özen, (2016), 44; Özen, (2018), 1012.

para ve kıymet ifade eden her türlü mal girmektedir.³⁹³ Yararın cinsinin, miktarının ve değerinin belli olmaması, suçun oluşumunu etkilememektedir.³⁹⁴

Rüşvet suçu, çok failli suçlardandır.³⁹⁵ Teşebbüs hali dışında, daima iki kişinin varlığı gereklidir. Bir taraf rüşvet alma eyleminin faili, diğer taraf ise rüşvet verme eyleminin failidir. Rüşvet verme eyleminin faili, herkes olabilirken, rüşvet alma eyleminin faili ise, ceza kanunlarının uygulamasında kamu görevlisi sayılanlar olabilir.³⁹⁶ Buna göre, kooperatif yöneticileri, hem rüşvet verme eyleminin, hem de rüşvet alma eyleminin faili olabilirler.

Rüşvet suçunun taksirle işlenmesi mümkün olmayıp, bu suç sadece kastla işlenebilir.³⁹⁷ Rüşvet suçunun, belirli bir işin, göreve aykırı olarak yapılması ya da yapılmaması amacıyla ve menfaat sağlanması bilinç ve iradesiyle işlenmesi gerekir.³⁹⁸

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, kooperatife borçlu olan kimseye karşı icra takibi başlatmamaları karşılığında, borçlu kişiden kendi ve yakınları adlarına düşük ücretli daire satın almaları ve belli bir süre icra takibi yapmamalarına ilişkin olayda³⁹⁹, borçlu kişinin rüşvet verme, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin ise rüşvet alma suçunu işlediğini kabul etmek gerekir. Örneğin yine, kooperatif yönetim kurulu başkan ve üyelerinin, bir ortağı kooperatifin ad çekmesine sokmak için ya da ortaklıktan çıkarılmaması için para alması, rüşvet alma suçlarını oluşturacaktır.

TCK'nin 252. maddesinde düzenlenen rüşvet suçu, şikayete tabi olmayıp, soruşturulması ve kovuşturulması resen yapılır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca ağır ceza mahkemesidir.

393 Küçükkince, (2010), 67.

394 Küçükkince, (2010), 69.

395 Hafizoğulları, Özen, (2016), 40; Küçükkince, (2010), 64; Özen, (2018), 1013; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1102; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 7117.

396 Özen, (2018), 1016.

397 Hafizoğulları, Özen, (2016), 45; Özen, (2018), 1032; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1118.

398 Özen, (2018), 1032; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt V, 7129; Küçükkince, A. (2010), 96.

399 Yargıtay 5. CD'nin 05.02.2013 tarih, E.2012/568, K. 2013/828 sayılı ilamı.

2.3.2.3.8. Görevi kötüye kullanma

Görevi kötüye kullanma suçu, TCK'nin 257. maddesinde düzenlenmiştir. Görevi kötüye kullanma suçunun icrai ve ihmali davranışla işlenmesi mümkün olup, maddenin birinci fıkrasında icrai davranışla görevi kötüye kullanma suçu, ikinci fıkrasında ise ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçu düzenlenmiştir. TCK'nin 257/1. maddesine göre, kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, “*altı aydan iki yıla kadar hapis cezası*” ile cezalandırılır. TCK'nin 257/2. maddesine göre ise, kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmaktan ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi “*üç aydan bir yıla kadar hapis cezası*” ile cezalandırılır.

Görevi kötüye kullanma suçunun temelinde, kamu görevlisinin sahip olduğu yetkiyi kötüye kullanması bulunmaktadır.⁴⁰⁰ Bu suçun oluşabilmesi için, failin “*kamu görevlisi*” olması gerekmektedir. Özel kanunlarında kamu görevlisi sayılanlar ya da kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı öngörülen kimseler de, bu suçun faili olabilecektir. Kooperatif yönetim kurulu üyeleri de, kooperatifin parası, malları, belge ve defterleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı, KK'nin 62/son maddesi uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına göre, bu suçun faili olabilirler.⁴⁰¹

Görevi kötüye kullanma suçu, genel, tali ve tamamlayıcı nitelikte bir suçtur.⁴⁰² TCK'nin 257. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında da, açıkça “*kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında*” denilmek suretiyle, bu husus vurgulanmıştır. Kamu görevlilerinin yetkilerini kötüye kullanmaları dolayısıyla işledikleri eylemler, ceza kanunlarında cezalandırılmaktadır. Bu sebeple TCK'de de, örneğin zimmet, rüşvet, irtikap, görevin terki gibi bazı özel suç tipleri öngörülmüştür. Kamu görevlisinin, yetkisini kötüye

400 Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1130; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt VI, 7236; Erol, (2004), 112.

401 Erol, (2004), 112.

402 Özen, (2018), 1055; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1129; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt VI, 7234.

kullanarak işlediği suç, bu suç tiplerinden herhangi birine uymaz ise, bu takdirde görevi kötüye kullanma suçu oluşacaktır.⁴⁰³

Görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için, kamu görevlisi olan failin gerçekleştirdiği eylem, görevi alanına giren bir hususla ilgili olmalıdır.⁴⁰⁴ Eğer, kamu görevlisinin eylemi, görev alanına giren bir hususla ilgili değil ise, bu durumda failin eyleminin niteliğine göre başka bir suç oluşacaktır. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin, kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin eylemler de, kooperatifin yönetimiyle ilgili olmalıdır.⁴⁰⁵ Kooperatif yönetim kurulu üyeleri, kanundan ve anasözleşmeden doğan yönetim görevlerini açıkça ihlal eden eylemlerde bulunurlarsa, görevi kötüye kullanma suçunu işlemiş sayılırlar.⁴⁰⁶

Görevi kötüye kullanma suçu, zarar suçudur.⁴⁰⁷ Kanunda, görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için, “*kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olma ya da kişilere haksız bir menfaat sağlama*” neticelerinden birinin gerçekleşmesi şartı (objektif cezalandırma şartı) aranmıştır.⁴⁰⁸

Görevi kötüye kullanma suçu, özgü suçlardan olup, bu suça iştirak TCK'nin 40/2. maddesi uyarınca azmettirme veya yardım etme suretiyle gerçekleştirilebilir.⁴⁰⁹

403 Hafizoğulları, Özen, (2016), 82; Yargıtay 5. CD'nin 18.06.2018 tarih, E. 2014/11172, K. 2018/4442 sayılı ilamı; “*Görevi kötüye kullanma suçunun düzenlendiği TCK'nın 257. maddesinin genel, tali ve tamamlayıcı bir hüküm olup, kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında görevin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olunması ya da kişilere haksız bir menfaat sağlanması ile oluşacağı, 1163 sayılı Yasanın 8/1-2. ile Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ana Sözleşmesinin 9 ve 77/1-u madde ve fıkra hükümlerine göre kooperatif ortaklığına girmek için gerçek kişilerin medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmaları gerektiği ve yönetim kurulunun ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak zorunda oldukları nazara alındığında, kooperatif yönetim kurulu üyesi olan sanıkların henüz 18 yaşını ikmal etmeyen S.K'ü 30/11/2008 tarihinde kooperatife üye yapmak şeklindeki eylemlerinin 1163 sayılı Kanununun 8/2. maddesi yollamasıyla aynı Yasanın ek 2/2. maddesine temas ettiği ve bu suçun hükümden sonra yürürlüğe giren 6763 sayılı Yasanın 12. maddesiyle değişik TCK'nın 75. maddesi gereğince ön ödemeye tabi olduğu gözetilmeden yanlış değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması...*”

404 Artuk, Gökçen, Yenidünya, (2009), 5034; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1132; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt VI, 7240-7241; Bölükbaş, (2010), 78.

405 Bölükbaş, (2010), 79.

406 Bölükbaş, (2010), 80.

407 Özen, (2018), 1056; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1134; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt VI, 7235.

408 Hafizoğulları, Özen, (2016), 82.

409 Artuk, Gökçen, Yenidünya, (2009), 5037; Hafizoğulları, Özen, (2016), 83; Koca, Üzülmöz, (2018), 968; Özen, (2018), 1084; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1130, 1141; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt VI, 7311.

TCK'nin 257. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında düzenlenen suçlar, sadece kast ile işlenebilir, taksirle işlenmeleri mümkün değildir.⁴¹⁰

Yargıtay kararlarında, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin görevi kötüye kullanma niteliğinde kabul edilen bazı eylemleri ise; “...görev gereklerine aykırı davranarak kooperatif üyesi olan katılanın üyelikten çıkarılmaya ilişkin dava süreci devam ederken getirdiği balları kooperatif yönetimi olarak kabul etmeyerek, yine genel kurul toplantısına katılımına engel olarak katılanın mağduriyetine neden olmaları”⁴¹¹, “defter ve belgeleri yeni seçilen yönetime teslim etmeme”⁴¹², “kooperatifin maddi gücü olmasına rağmen vergi ve sigorta borçlarını zamanında yatırmama”⁴¹³, “69 kooperatif ortağına genel kurula çağrı davetiyesi göndermeyerek katılımlarını engellemek suretiyle mağduriyetlerine sebebiyet verme”⁴¹⁴, “genel kurul kararı uyarınca aidat ödemelerini geciktiren üyelerden gecikme faizi alınması ve kısmi ödemelerde yapılan tahsilatın öncelikle faize mahsup edilmesi gerektiği halde bir kısım üyelerden gecikme faizi tahsil edilmediği, bir kısım üyelerin geç ödemelerinde ise yapılan kısmi tahsilatlarda mahsubun faizden değil ana paradan yapılması suretiyle kooperatifin zararına, gecikme faizi ödeyen ortakların mağduriyeti ile gecikme faizi ödemeyenlerin menfaat sağlamasına neden olunması”⁴¹⁵, “kooperatif ile yüklenici genel inşaatı şirketi arasında yapılan 25/01/2005 tarihli üst yapı inşaatı geçici kabul tutanağında telafisi mümkün olan eksik ve kusurlu işler listesi başlığı altında tanımlanan eksiklikler tamamlanmadığı halde 06/05/2005 tarihli ibraname düzenleyerek kooperatifi zarara uğratmak biçimindeki eylemleri”⁴¹⁶, “herhangi bir hizmet karşılığı olmaksızın senet düzenlenmesi”⁴¹⁷ şeklinde belirtilmiştir.

TCK'nin 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu, şikayete tabi olmayıp, soruşturulması ve kovuşturulması resen yapılır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

410 Artuk, Gökçen, Yenidünya, (2009), 5036; Hafizoğulları, Özen, (2016), 83, 85; Özen, (2018), 1079; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 1139-1140.

411 Yargıtay 5. CD'nin 29.11.2018 tarih, E. 2015/1094, K. 2018/9430 sayılı ilamı.

412 Yargıtay 5. CD'nin 02.05.2018 tarih, E. 2018/304, K. 2018/3284 sayılı ilamı.

413 Yargıtay 5. CD'nin 26.04.2018 tarih, E. 2015/11487, K. 2018/3197 sayılı ilamı.

414 Yargıtay 5. CD'nin 25.04.2018 tarih, E. 2014/10828, K. 2018/3116 sayılı ilamı.

415 Yargıtay 5. CD'nin 11.04.2017 tarih, E. 2016/8353, K. 2017/1349 sayılı ilamı.

416 Yargıtay 5. CD'nin 06.11.2012 tarih, E. 2012/10205, K. 2012/10917 sayılı ilamı.

417 Yargıtay 23. HD'nin 09.11.2015 tarih, E. 2014/5706, K. 2015/7153 sayılı ilamı.

2.3.2.3.9. Resmi belgede sahtecilik

Resmi belgede sahtecilik suçu, TCK'nin 204. maddesinde düzenlenmiş olup, TCK'nin 204/1. maddesine göre, “*Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” TCK'nin 204/2. maddesine göre ise, “*Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” TCK'nin 204/3. maddesinde ise, suçun cezayı ağırlaştırıcı nitelikli şekli öngörülmüştür.

TCK'nin 204/2. maddesinde düzenlenen suç, sadece kamu görevlisi olan kişiler tarafından işlenebileceğinden, özgü suçtur.⁴¹⁸ TCK'nin 204/1. maddesinde düzenlenen suç ise, herkes işleyebilir. Kooperatif yöneticileri de herkes gibi, TCK'nin 204/1. maddesinde düzenlenen suç işleyebileceklerdir. Ayrıca, KK'nin 62/son maddesinde, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin düzenleme neticesinde de, TCK'nin 204/2. maddesinde düzenlenen suçun faili olmaları mümkündür. Buna göre, kooperatif yönetim kurulu üyesinin suç tarihinde yönetim kurulu üyesi olup olmadığının tespiti önem taşımaktadır.⁴¹⁹ Suç tarihinde yönetim kurulu üyesi olarak görevli ve suça konu belge, görevi gereği düzenlemesi gereken bir belge ise, TCK'nin 204/2. maddesinde öngörülen suç oluşacaktır. Kooperatif yönetim kurulu üyesinin suç tarihinden sonra görevinden ayrılmış olması, suçun oluşmasına etki etmeyecektir. Ayrıca, suç tarihinde yönetim kurulu üyesi olarak görevli olduğu halde, düzenlenen sahte resmi belge, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge değil ise, bu halde eylemi TCK'nin 204/2. maddesinde öngörülen suç değil, TCK'nin 204/1. maddesinde öngörülen suç oluşturacaktır.

418 Koca, Üzülmez, (2018), 723; Özen, (2018), 870; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 5620.

419 Yargıtay 11. CD'nin 30.03.2016 tarih, E. 2016/2981, K. 2016/2925 sayılı ilamı; “*Suç konu belgenin 29/06/2007 tarihinden sonra düzenlendiği, sanığın kooperatif yönetim kurulu üyeliğinin ise 12/06/2007 tarihinde sona erdiği, bu itibarla suça konu belgenin düzenlendiği tarihte sanığın kooperatif yönetim kurulu üyesi olmadığı ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62/son maddesi uyarınca kamu görevlisi sayılmayacağı, suça konu belgenin 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 84 ve devamı maddelerinde belirtilen düzenleme şeklindeki işlemlerden olmadığı, noter tarafından yapılan onay işleminin belge içeriğini kapsamayacağı, noter onay bölümünde herhangi bir sahteciliğin söz konusu olmaması nedeniyle belgenin hukuki niteliğinin değişmeyeceği ve özel belge mahiyetinde olduğu, bu itibarla sanığın üzerine atılı eylemin TCK'nin 207/1. maddesindeki suç oluşturacağı gözetilmeden suçun vafında yanlışlıkla yazılı şekilde hüküm kurulması*”.

TCK'nin 204. maddesinde düzenlenen suçun, maddi konusu “*resmi belge*” dir.⁴²⁰ Resmi belgenin kanunda tanımı yapılmamış olup, bu husus doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Doktrinde, resmi belgenin unsurları, kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi, görev nedeniyle düzenlenmesi ve düzenlenmiş ya da öngörülmüş ise usul ve şekil koşullarına uyulması şeklinde belirtilmektedir.⁴²¹ Bu unsurları taşıyan belge, resmi belge olarak kabul edilecektir. Ancak kanun koyucu, bu unsurları taşımasa da, bazı özel belge çeşitlerini özel olarak resmi belgeler gibi koruma altına almış ve resmi belge hükmünde olduğunu kabul ettiği belgeleri TCK'nin 210. maddesinde düzenlemiştir. TCK'nin 210/1. maddesine göre bu belgeler, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetnamedir.

TCK'nin 204. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında öngörülen suçlar, seçimlik hareketli suçlardır.⁴²² Fiil, TCK'nin 204/1. maddesinde, “*resmi bir belgeyi sahte olarak düzenlemek*”, “*gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek*”, “*sahte resmi belgeyi kullanmak*” şeklinde, TCK'nin 204/2. maddesinde ise, “*resmi bir belgeyi sahte olarak düzenlemek*”, “*gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek*”, “*sahte resmi belgeyi kullanmak*” ve “*gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek*” şeklinde sayılmıştır. Bu hareketlerden herhangi birinin gerçekleştirilmesi ile suç oluşacaktır.

Resmi belgede sahtecilik suçu, yalnızca kasten işlenebilir, taksirle işlenmesi mümkün değildir.⁴²³ Ayrıca, kanun bu suç için özel bir kast aramamıştır, dolayısıyla suçun genel kast ile işlenmesi yeterlidir.

TCK'nin 204. maddesinde düzenlenen suç, şikayete tabi olmayıp, soruşturması ve kovuşturması resen yapılır. Ayrıca, TCK'nin 204/1. maddesinde öngörülen suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesi iken, TCK'nin 204/2. maddesinde öngörülen suç ile görevli mahkeme 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca ağır ceza mahkemesidir.

420 Koca, Üzülmöz, (2018), 724; Özen, (2018), 848; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 5621.

421 Koca, Üzülmöz, (2018), 719-720; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 836; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 5629.

422 Özen, (2018), 850; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 846.

423 Koca, Üzülmöz, (2018), 734; Özen, (2018), 866, 867; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, (2018), 854; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 5663.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİF DENETÇİLERİNİN CEZAI SORUMLULUKLARI

3.1. Kooperatif Denetçilerinin Görev ve Yükümlülükleri

Kooperatif denetçilerine kanun ve anasözleşme ile bazı görev ve yükümlülükler yüklenmiştir. “*Sorumluluk*” ve “*Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumlulukları*” konularında da belirttiğimiz gibi, kooperatif denetçilerinin bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde, sorumlulukları söz konusu olacaktır. Çalışmamızın konusunu ise, kooperatif denetçilerinin bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde doğan sorumluluk türlerinden, “*cezai sorumluluk*” oluşturmaktadır. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumlulukları konusunda yukarıda ayrıntılı açıklamalarda bulunduk. Çalışmamızın bu bölümünde ise, kooperatif denetçilerinin cezai sorumlulukları konusu izah edilecektir. Ancak, bu konuda ayrıntılı açıklamalarda bulunmadan önce, kooperatif denetçilerinin görev ve yükümlülüklerinin neler olduğu hususunun belirlenmesi zorunludur. Bu sebeple, öncelikle kooperatif denetçilerinin görev ve yükümlülükleri konusunda açıklamada bulunmakta fayda görüyoruz.

Denetçiler, genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını incelerler (KK m. 65/1). Bu inceleme, kooperatifin yapısının, faaliyetlerinin, işlemlerinin, hesaplarının, kanun, anasözleşme, yönetmelik hükümleri ile genel kurul kararları ve iyi niyet kuralları çerçevesinde denetlenmesini; eksiklik, yanlışlık ya da çelişki bulunup bulunmadığının tespitini ifade etmektedir.⁴²⁴

Denetlemeden önemli sonuçlar beklendiği için, denetçilerin görevleri ayrıntılı olarak KK’de ve anasözleşmelerde düzenlenmiştir. Denetçilerin KK’de öngörülen görevleri;

- İşletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını incelemek, (KK m. 66/1)

424 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

- Defterlerin düzenli bir şekilde tutulup tutulmadığını incelemek, (KK m. 66/1)
- İşletmenin neticeleriyle malvarlığı hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemek, (KK m. 66/1)
- Ortakların şahsen sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü olduğu kooperatiflerde ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını incelemek, (KK m. 66/1)
- Genel kurulu toplantıya çağırarak, (KK m. 43)
- Yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, (KK m. 56/2)
- Yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde yedek yönetim kurulu üyesi çağırarak, (KK m. 56/4)

Denetçilerin KK'de öngörülen yükümlülükleri;

- Açıklama yapma yükümlülüğü, (KK m. 66/3)
- Yıllık rapor düzenleme yükümlülüğü, (KK m. 67/1)
- Noksanlıkları, kanun veya anasözleşmeye aykırılıkları haber verme yükümlülüğü, (KK m. 67/2)
- Toplantılara katılma yükümlülüğü, (KK m. 67/3)
- Sır saklama yükümlülüğü (KK m. 68), şeklindedir.

KK'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının 7. bendi uyarınca, kooperatif anasözleşmelerinde denetçilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlenmelere yer verilmek zorundadır. Bu nedenle, denetçilerin görev, yetki ve sorumlulukları belirlenirken kooperatif anasözleşmelerinin ilgili hükümlerine de bakılmalıdır. Anasözleşmelerde denetçilere verilen görevler ise;

- Yıllık bilanço ve sonuç hesaplarını inceleyerek bu husustaki görüşlerini, birlikte veya tek başına genel kurula raporla bildirmek,
- Kooperatif işlemlerinden bilgi edinmek ve gerekli kayıtların düzenli olarak tutulmasını sağlamak amacıyla en az üç ayda bir defa kooperatifin defterlerini incelemek,
- En az üç ayda bir defa kooperatifin nakit mevcudu ile menkul değerlerini kontrol etmek,
- Bütçe, bilanço ve gelir-gider cetvelini denetlemek,

- Yönetim kurulunun ihmali halinde genel kurulu olağan veya olağanüstü toplantıya çağırarak,
- Yönetim kurulu üyelerinin gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, toplantı nisabının kaybedilmesi halinde boşalan bu üyeliklere yeteri kadar yedek üye çağırarak,
- Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve anasözleşme hükümleri ile iyi niyet esaslarına uygun davranmalarına nezaret etmek,
- Uygun gördükleri teklifleri yönetim kurulu ve genel kurul toplantılarının gündemine koydurarak,
- Kooperatif ortaklarının, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli hakkındaki şikayetlerini incelemek ve inceleme sonucunu yıllık raporunda açıklamak, şeklindedir.⁴²⁵

Aşağıda denetçilerin KK’de ve anasözleşmelerde öngörülen görevleri ve yükümlülükleri ayrıntılı açıklanacaktır.

3.1.1. Denetçilerin Görevleri

3.1.1.1. İşletme hesabı ile bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığının incelenmesi

KK’nin 66/1. maddesine göre, denetçiler işletme hesabı ile bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını incelemekle görevlidirler. İşletme hesabından, kooperatifin gelir-gider tablosu anlaşılmalıdır. Gelir-gider tablosu, kooperatifin belli bir dönemde elde ettiği gelirler ile aynı dönemde yüklenilen maliyet ve giderler arasındaki farkı gösteren tablodur.⁴²⁶ Bilanço ise, bir faaliyet dönemi sonunda kooperatifin durumunu (sahip olunan varlıkları ve bunların kaynaklarını) yansıtan bir mali tablodur.⁴²⁷ Ortaklar ve üçüncü kişiler, bilançoya bakarak kooperatifin faaliyetlerini değerlendirirler. Bu nedenle,

⁴²⁵ İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler> adresinden 03.03.2019 tarihinde alınmıştır.

⁴²⁶ İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_EL_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_EL_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

⁴²⁷ Üstün, Aydın, (2014), 313; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_EL_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_EL_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığının incelenmesi büyük önem taşımaktadır.⁴²⁸

KK'nin 24. maddesine göre, yönetim kurulu gerekli defterleri tutmak ve geçen iş yılına ait bilanço düzenlemek ve genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren ve bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların incelemesine hazır tutmak zorundadır. Denetçiler de, yönetim kurulunun hazırladığı bilanço ile defterlerin uyumlu olup olmadığını, hesaplarda hata ya da noksanlık olup olmadığını inceleyecek ve inceleme neticesinde hazırlayacakları raporda, tespit edilen noksanlıkları belirteceklerdir (KK m. 67).

3.1.1.2. Defterlerin düzenli bir şekilde tutulup tutulmadığının incelenmesi

10.03.2018 tarih, 30356 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7099 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile değişik KK'nin 89/1. maddesine göre, kooperatiflerin zorunlu olarak tutacakları defterler hakkında, TTK'nin ilgili hükümleri uygulanacaktır. Ayrıca yine bu maddeye göre, bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.

KK'nin 89/1. maddesi yollaması ile uygulanacak olan TTK'nin 64 ila 88. maddelerinde, tüzel kişi tacir olan kooperatiflerin tutmakla yükümlü oldukları defterler ve bunlarla ilgili esaslar düzenlenmiştir. Ayrıca, 19.12.2012 tarih, 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ'de kooperatiflerin tutmaları gereken defterler belirlenmiştir. Bu defterler; yevmiye defteri, envanter defteri, defteri kebir, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteridir. KK'nin 89/2. maddesinde ve TDİT'in 1. maddesinin 2. fıkrasında 213 sayılı VUK uyarınca tutulması gereken defterlere ilişkin yükümlülüklerin saklı olduğu belirtilmiştir. Buna göre, sayılan bu defterler dışında, tutulması gereken diğer defterler vergi mevzuatına göre belirlenecektir.

Denetçiler, KK'nin 66/1. maddesi uyarınca yukarıda sayılan defterlerin kanuni süreleri içerisinde tutulup tutulmadığını, açılış ve kapanış tasdiklerinin yapıp

428 Üstün, Aydın, (2014), 313; Yazıcı, (2016), 120.

yapılmadığını, tutulmayan defter bulunup bulunmadığını inceleyeceklerdir.⁴²⁹ Bu incelemeler neticesinde, eksiklik ya da yanlışlık tespit edilirse, bu konuda yönetim kurulu uyarılır, ayrıca denetçiler bu hususları yıllık raporlarında da belirtmekle yükümlüdürler.⁴³⁰

Denetçilerin, ne kadar sürede defterleri inceleyecekleri hususunda KK’de düzenleme bulunmamaktadır. Anasözleşmelerde ise, denetçilerin en az üç ayda bir defterleri incelemekle yükümlü oldukları belirtilmiştir.⁴³¹

3.1.1.3. İşletmenin neticeleriyle malvarlığı hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığının incelenmesi

KK’nin 66/1. maddesine göre denetçiler, işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdürler. KK’nin 66/1. maddesinde belirtilen “işletme neticeleri” kavramı, kooperatifin bir yıllık faaliyeti sonucunda elde edilen olumlu ya da olumsuz gelir gider farklarını ifade eder.⁴³² Mameleki yani malvarlığı ifadesinden ise, kooperatifin tüm malvarlığının, alacak ve borçlarının, tüm işlem ve hesaplarının anlaşılması gerekir.⁴³³

Gelir gider farkları, bölünmesi, paylara faiz verilmesi, yedek akçe ayrılması ve gelir gider farkından ayrılacak fonlarla ilgili hükümler KK’nin 38 ila 41. maddelerinde düzenlenmektedir. Ayrıca KK’nin 4. maddesinin 1. fıkrasının 9. bendi uyarınca, kooperatifler anasözleşmelerinde yıllık gelir gider farklarının, hesaplama ve kullanma şekillerini göstermek mecburiyetindedirler. Denetçiler, kanun ve anasözleşmede öngörülen bu hükümler çerçevesinde işlem yapılıp yapılmadığı hususunda inceleme yapmakla görevlidirler.

429 Üstün, Aydın, (2014), 313; Yazıcı, (2016), 121; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

430 Üstün, Aydın, (2014), 313.

431 İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler> adresinden 03.03.2019 tarihinde alınmıştır.

432 Üstün, Aydın, (2014), 314; Yazıcı, (2016), 121.

433 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır; Üstün, Aydın, (2014), 314; Yazıcı, (2016), 121.

3.1.1.4. Ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığının incelenmesi

KK'nin 66. maddesine göre, denetçiler “*ortakları şahsen sorumlu olan veya ek ödeme ile yükümlü olan*” kooperatiflerde, ortaklar listesinin usulüne uygun tutulup tutulmadığını incelemekle görevlidirler. Kanunun bu ifadesi, bu özellikleri taşımayan kooperatiflerde ortaklar listesinin incelenmeyeceği sonucuna neden olmaktadır. Ancak, kanunun ifadesinden hareket edilerek, bu şekilde bir yorum yapılmamalıdır. Zira kanunkoyucu, “*ortakları şahsen sorumlu olan veya ek ödeme ile yükümlü olan*” kooperatiflere özel önem verdiği için, bu tür kooperatifleri açıkça belirterek düzenleme yapma yolunu tercih etmiştir.⁴³⁴ Bu nedenle, denetçiler ortakları şahsen sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olmayan kooperatiflerde de ortaklar listesinin usulüne uygun tutulup tutulmadığını incelemekle görevlidirler.

Ortaklar listesinde, genel kurul toplantısında hazır bulunan ortakların ad ve soyadları ile adresleri, toplantıya aslen ya da temsil yoluyla katılanların imza yerleri gösterilir (TTK m. 417/3). Anasözleşmelerde de ortaklar listesi ile ilgili hükümler yer aldığından, kanundaki hükümler yanında, anasözleşme hükümleri de dikkate alınarak inceleme yapılmalıdır.

3.1.1.5. Genel kurulun toplantıya çağırılması

Kooperatiflerde, genel kurulu olağan ve olağanüstü toplantıya çağırma yetkisi asıl olarak yönetim kuruluna aittir. KK'nin 43. maddesinde, gerektiğinde denetçiler kurulunun da genel kurulu toplantıya çağırabileceği belirtilmiştir. Kanunda belirtilen “*gerektiğinde*” ifadesinin hangi durumlar için geçerli olduğu, açıkça kanunda düzenlenmemiştir. KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'deki hükümlere gidildiğinde ise, bu konuda TTK'de bir düzenleme bulunmadığı görülmektedir. 6762 sayılı TTK'nin 353. maddesinde ise, denetim kurulunun, yönetim kurulunun ihmali halinde genel kurulu olağan ve olağanüstü toplantıya çağıracağı düzenlenmişti. Anasözleşmelere denetçilerin de genel kurulu toplantıya çağırmasına ilişkin düzenlemeler eklenmesinin temelinde, yönetim kurulunun ihmali olasılığının gözetilmesi olduğu dikkate alınacak olursa, kanunda bahsi geçen “*gerektiğinde*” ifadesini, “*yönetim kurulunun ihmali hali*” olarak anlamak gerekir.⁴³⁵ Bu

434 Üstün, Aydın, (2014), 314; Yazarlı, (2016), 122.

435 Üstün, Aydın, (2014), 314; Yazarlı, (2016), 123.

nedenle, yönetim kurulunun ihmali söz konusu ise, denetçiler kurulu, genel kurulu hem olağan hem de olağanüstü toplantıya çağırarak ile yükümlüdürler.

KK'nin 43. maddesinde, “denetçiler kurulu” ifadesine yer verilmiş olup, denetçilerin tek başlarına genel kurulu toplantıya çağırılmaları mümkün değildir. Bu çağırma mutlaka “kurul” olarak yapmaları gerekmektedir. KK hükümlerine göre, tek kişinin denetçi olarak seçilmesi mümkün olduğuna göre, eğer genel kurul tarafından tek bir kişi denetçi seçilmiş ise, bu denetçinin çağırması üzerine genel kurulun toplantıya çağırabileceğini kabul etmek gerekir.⁴³⁶

Genel kurul, anasözleşmede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağırılır (KK m. 45/2). Bu nedenle, denetçiler kurulunun genel kurulu toplantıya çağırırken, anasözleşmede gösterilen şekil ve surete uymaları, çağrılarının geçerliliği açısından önemlidir.⁴³⁷

3.1.1.6. Yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarının araştırılması

KK'nin 56/2. maddesi ile, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırma görevi denetçilere verilmiştir. Yönetim kurulu üyelerinde bulunması gereken şartları daha önce detaylı şekilde açıklamıştık. Denetçiler, yönetim kurulu üyelerinin bu şartları taşıyıp taşımadıklarını incelemek zorundadır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine ise, denetçiler tarafından bu hususun yazılı olarak bildirilmesi üzerine, yönetim kurulunca son verilecektir.⁴³⁸ Dolayısıyla, denetçiler yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak ve bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenleri tespit ettikleri takdirde, bu hususu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmekle görevlidirler.

Uygulamada, seçilen yönetim kurulu üyelerinin seçilme koşullarından biri olan KK'nin 56. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendinde belirtilen suçlardan mahkûm

436 Yazıcı, (2016), 123.

437 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

438 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

olmadıklarını ispat etmek için, bu kişilerden adli sicil kayıtlarının istenmediği ve bu konuda herhangi bir çalışma yapmadıkları görülmektedir.⁴³⁹

3.1.1.7. Yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde, boşalan yönetim kurulu üyeliğine yedek üye çağırılması

KK'nin 56/4. maddesine göre, bu maddede veya anasözleşmede gösterilen bir nedenle, yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır. Bu durum sadece, yönetim kurulunun toplantı nisabını kaybetmesi halinde geçerlidir. Yönetim kurulu toplantı nisabını kaybetmemişse, boşalan üyeliklere yedekleri yönetim kurulu tarafından çağrılacaktır.⁴⁴⁰

3.1.1.8. Genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılması

KK'nin 53. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendine göre, genel kurul kararlarının yerine getirilmesi, denetçilerin şahsi sorumluluğunu gerektirecek ise, denetçiler kanuna, anasözleşmeye ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla genel kurul kararları aleyhine, toplantıyı takip eden günden itibaren bir ay içerisinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesinde iptal davası açabileceklerdir.

3.1.1.9. Kooperatif kasasının teftiş edilmesi

Denetçilerin, kooperatif kasasını teftiş etmeleri hususunda KK'de düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'deki hükümlere gidildiğinde, bu konunun TTK'de de düzenlenmediği görülecektir. Örnek anasözleşmelerde ise bu husus, denetçilerin 3 aydan fazla ara vermemek şartıyla, sık sık ve haber vermeden kooperatif kasasını teftiş etmelerinin zorunlu olduğu şeklinde düzenlenmiştir.⁴⁴¹ Buna göre, denetçiler, teftiş sırasında yönetim kurulu kararıyla belirlenmesi gereken para miktarının üzerinde kasada para bulundurulup bulundurulmadığını, kasada fiilen bulundurulan para ile kayıtlardaki mevcudun birbiri ile örtüşüp örtüşmediğini araştıracaklardır.⁴⁴²

439 Özmen, (2018), 466.

440 Üstün, Aydın, (2014), 315.

441 İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler> adresinden 03.03.2019 tarihinde alınmıştır.

442 Üstün, Aydın, (2014), 316.

3.1.1.10. Tasfiye işlemlerine nezaret edilmesi

Denetçilerin tasfiye işlemlerine nezaret etmeleri konusunda, KK'de hüküm bulunmamaktadır. Yine KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK hükümlerine gidildiğinde de, bu hususta bir düzenleme bulunmadığı görülecektir. Denetçilerin, tasfiye işlemlerine nezaret etmeleri, yine örnek anasözleşmelerde denetçilerin görevleri arasında sayılmıştır.⁴⁴³ Buna göre, tasfiye işlemleri kim tarafından yapılırsa yapılsın, tasfiye işlemlerinin kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun olarak yapılıp yapılmadığı denetçiler tarafından denetlenecektir.⁴⁴⁴

3.1.1.11. Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve anasözleşme hükümleri ile iyi niyet esaslarına uygun davranmalarına nezaret etmek

Denetçiler, kooperatiflerde bir gözetim organı olarak görev alarak, KK'nin 67/3. maddesinde de öngörüldüğü üzere, genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarına katılırlar.⁴⁴⁵ Bu sayede, kooperatifin iş ve işlemlerini yakından takip ederler. Bu incelemeleri sırasında gördükleri noksanlıkları, kanun veya anasözleşmeye aykırı davranışları, bundan sorumlu olanların bağlı oldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler (KK m. 67/2). Denetçiler, katıldıkları yönetim kurulu toplantılarında oy kullanamazlar (KK m. 67/3). Kooperatif ortağı olmaları halinde ise, genel kurul toplantılarında oy kullanabilirler.

3.1.1.12. Kooperatif ortaklarının şikayetlerini incelemek ve inceleme sonucunu yıllık raporunda açıklamak

KK'nin 66. maddesinin 3. fıkrasına göre, ortaklar gerekli gördükleri hususlarda, denetçilerin dikkatini çekebilirler ve açıklama yapılmasını isteyebilirler. Böyle bir şikayet ya da talep halinde, denetçiler konuyu incelemekle yükümlü olup, inceleme sonucunu KK'nin 25. maddesi uyarınca kooperatif sırları saklı kalmak kaydıyla ortağa ya da ortaklara açıklamakla görevlidirler.⁴⁴⁶

⁴⁴³ İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler> adresinden 03.03.2019 tarihinde alınmıştır.

⁴⁴⁴ Üstün, Aydın, (2014), 316; Yazıcı, (2016), 125.

⁴⁴⁵ Üstün, Aydın, (2014), 317.

⁴⁴⁶ Üstün, Aydın, (2014), 317; Yazıcı, (2016), 126.

Denetçiler, inceleme sırasında noksanlık, kanun ve anasözleşmeye aykırılık saptarlarsa, bu durumu KK'nin 67/2. maddesi uyarınca bundan sorumlu olanların bağlı buldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler. Ayrıca bu hususları, yıllık raporlarıyla genel kurula bildirmelidirler (KK m. 67/1).

3.1.1.13. Uygun gördükleri teklifleri yönetim kurulu toplantıları gündemlerine koydurmak

Denetçiler, yönetim kurulunun kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun hareket edip etmediklerinin denetimi için yönetim kurulu toplantılarına katılabilirler, kooperatif için faydalı gördükleri konuların yönetim kurulu gündemine alınmasını isteyebilirler.⁴⁴⁷ Ancak denetçiler, yönetim kurulu toplantılarında müzakerelere katılamazlar ve oy kullanamazlar (KK m. 67/3).

3.1.2. Denetçilerin Yükümlülükleri

3.1.2.1. Yıllık rapor düzenleme

KK'nin 67/1. maddesi uyarınca, denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmak zorundadırlar. KK'nin 24. maddesi uyarınca da denetçiler, aynı Kanun'un 66. maddesi hükmüne uygun olarak hazırlayacakları raporu, genel kurul toplantısından en az 15 gün önce ve bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların incelemesine hazır tutacaklardır.

KK'nin 66. maddesine göre, denetçilerin hazırlayacakları bu raporlarda, işletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığı, defterlerin düzenli bir şekilde tutulup tutulmadıkları, tutulması zorunlu defterlerin tutulup tutulmadığı, işletmenin neticeleriyle malvarlığı hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığı gibi hususlar yer almalıdır.

447 Üstün, Aydın, (2014), 317; Yazıcı, (2016), 126.

Denetçiler tarafından hazırlanan rapor, yönetim ve denetim kurulunun ibrasında ve bilançonun kabulünde büyük öneme sahiptir.⁴⁴⁸ Denetçiler tarafından hazırlanan rapor, genel kurulda okunmadan karar verilmesi mümkün değildir.⁴⁴⁹

3.1.2.2. Noksanlıkları ve mevzuata aykırılıkları haber verme

Denetçilerin, noksanlıkları ve mevzuata aykırılıkları haber verme yükümlülüğü, KK'nin 67/2. maddesinde düzenlenmiştir. Denetçiler incelemeleri sırasında tespit ettikleri noksanlıkları, kanun ve anasözleşmeye aykırılıkları, bundan sorumlu olanlara veya sorumlu olanların bağlı oldukları organa haber vermekle yükümlüdürler. Ancak, denetçilerin bu kimselere doğrudan emir ve talimat vererek noksanlıkların giderilmesini isteme yetkileri bulunmamaktadır.⁴⁵⁰ Denetçiler, bu durumda konunun önemine göre ya genel kurulun derhal toplanmasını sağlayacak ya da raporlarında bu hususa yer vererek genel kurulun yıllık toplantısında genel kurul bilgilendirilecektir.⁴⁵¹

3.1.2.3. Ortaklara açıklama yapma

Ortaklar, gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler (KK m. 66). Ortaklar bu yetkilerini, şikayet yoluyla ya da aydınlatılmaları istemi ile kullanabilirler. Her iki durumda da, denetçiler konuyu incelemekle ve KK'nin 25. maddesi uyarınca kooperatifin iş sırları saklı kalmak kaydıyla inceleme sonucunu ortaklara açıklamakla yükümlüdürler. Denetçilerin hukuki ve cezai sorumlulukları açısından, KK hükümlerinin belirlediği sınırların denetçiler tarafından dikkate alınması büyük önem taşımaktadır.

448 Üstün, Aydın, (2014), 318; Yargıtay 11. HD 07.06.1979 tarih, E. 2381/ K. 3036 sayılı ilamı; “Denetçiler kurulu raporu alınmadan, genel kurul bilanço hakkında karar veremez. Ancak, denetçiler raporunun geçersizliği mahkemede değil, genel kurulda değerlendirilmelidir.” Özmen, (2018), 469.

449 Özmen, (2018), 465; Üstün, Aydın, (2014), 318; Yazıcı, (2016), 128.

450 Üstün, Aydın, (2014), 318; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denetçisi_El_Kitabı.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

451 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denetçisi_El_Kitabı.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

3.1.2.4. Toplantılara katılma

Denetçiler, yönetim kurulu ile olağan ve olağanüstü genel kurul toplantılarına katılırlar (KK m. 67/3). Yönetim kurulu toplantılarına katılan denetçiler, yönetim kurulunun kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun hareket edip etmediklerini takip etme imkanına sahip olurlar. Denetçilerin yönetim kurulu toplantılarına katılmaları, yönetim kurulu tarafından engellenmemeli, aksine talep edilmese dahi toplantı yeri ve zamanı yönetim kurulu tarafından denetçilere önceden bildirilmelidir.⁴⁵²

3.1.2.5. Sır saklama

Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatifin ve ortakların şahısları için zarara neden olabilecek nitelikteki hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklayamazlar (KK m. 68). Aksi durumda, denetçilerin hukuki sorumluluğu söz konusu olacaktır. Denetçilerin aynı zamanda kooperatif ortağı olması halinde ise, hukuki sorumluluğun yanı sıra KK'nin 25. maddesi uyarınca cezai sorumlulukları da gündeme gelecektir.

3.1.2.6. Özen gösterme

Denetçilerin görevi kabul etmesiyle birlikte, denetçiler ile kooperatif arasında hizmet akdi ilişkisi tesis edilir.⁴⁵³ TBK'nin 396. maddesi uyarınca da, denetçiler görevlerini yerine getirirken özen göstermekle yükümlüdürler. Özen borcu yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde ise, denetçiler bu nedenle kooperatifin uğrayacağı zararı tazminle yükümlü olacaklardır.⁴⁵⁴

3.1.2.7. Kooperatifle ticari muamele yapma yasağı

KK'de denetçilerin, kooperatif ile ticari muamele yapmalarını yasaklayan herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak örnek anasözleşmelerde, denetçilere kooperatifle

452 İnternet: "Kooperatif Denetçisinin El Kitabı", web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitaplari/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır; Yazıcı, (2016), 129.

453 Yazıcı, (2016), 130; Üstün, Aydın, (2014), 319.

454 Üstün, Aydın, (2014), 319.

ortaklık işlemleri dışında kendi şahıslarını ilgilendiren konularda, ticari muamele yapma yasağı getirilmiştir.⁴⁵⁵

3.2. Kooperatif Denetçilerinin Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar ve Cezai Sorumluluk Halleri

3.2.1. Cezai Sorumluluklarının Tabi Olduğu Genel Esaslar

3.2.1.1. Genel olarak

Kooperatif denetçileri, KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin 554. maddesine göre, kanuni görevlerinin yerine getirilmesinde kusurlu hareket ettikleri takdirde, kooperatife, ortaklara ve kooperatif alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar. Denetçiler, kendi kusurlarından kaynaklanan zararlardan hukuken sorumlu olmakla birlikte, eylemlerinin suç oluşturması halinde de, cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır.

Kooperatif denetçilerinin kanun ve anasözleşme ile öngörülen görev ve yükümlülüklerini yukarıda izah ettik. Denetçilerin, bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri, ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri halinde, eylemleri suç olarak düzenlenmiş ise, denetçilerin cezai sorumlulukları doğacaktır.

Kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluklarına ilişkin, 1988 yılına kadar KK'de, kooperatif ortağı olan denetçileri ilgilendiren KK'nin 25. maddesi dışında herhangi bir düzenleme bulunmamakta idi. KK'ye 25.10.1988 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3476 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile ek 2. maddedeki cezai hükümler getirilmiştir.⁴⁵⁶

Kooperatif denetçilerinin cezai sorumlulukları konusunda, KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'nin anonim şirketlere ilişkin hükümlerinin de uygulanabileceği düşünülebilir ise de, TTK'de anonim şirketlerde bu hususa ilişkin düzenleme

⁴⁵⁵ İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler> adresinden 03.03.2019 tarihinde alınmıştır; Üstün, Aydın, (2014), 320.

⁴⁵⁶ Toroslu, (1994), 529; Çetin, E. (2004), *Ceza Hukuku Açısından Kooperatifler ve Kooperatiflerde İşlenen Suçlar*. (1. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları, 149.

yapılmamıştır. Dolayısıyla, kooperatif denetçilerinin cezai sorumlulukları konusunda KK ve TCK’de öngörülen hükümler esas alınarak açıklamada bulunulacaktır.

3.2.1.2. Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluklarından farkları

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri, murahhas üyeler ve kooperatif müdürleri, KK’nin 62/son maddesi uyarınca, kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılırlar. KK’nin 62/son maddesinde kamu görevlisi gibi cezalandırılacakların kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurları olduğu açıkça belirtilmiş, sayılan bu kimseler arasında kooperatif denetçilerine yer verilmemiştir. Dolayısıyla, denetçilerin kamu görevlisi gibi cezai sorumlulukları söz konusu değildir.⁴⁵⁷ Kanuni düzenlemeye paralel olarak, Yargıtay kararlarında da kooperatif denetçilerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmayacağı açıkça belirtilmiştir.⁴⁵⁸

Kooperatiflerin temelinde daha önce de bahsedildiği üzere, ortak amaçlarını gerçekleştirmek için bir araya gelen kişilerin işbirliği bulunmaktadır. Bu işbirliğinin sağlanması ya da başka bir ifade ile, kooperatif ortaklarının işbirliğine dâhil olması için, birbirlerine güven duymaları zorunludur.⁴⁵⁹ Kooperatif ortaklarının birbirine ve kooperatif ortaklarının kooperatif yöneticilerine güven duymaları, kooperatifin amacının gerçekleştirilmesinde büyük öneme sahiptir. Zira diğer ortaklara ve kooperatif yönetimine

457 Toroslu, (1994), 525-526; İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denetçisi_El_Kitabi.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

458 Yargıtay 5. CD’nin 20.11.2014 tarih, E. 2014/6625, K. 2014/11277 sayılı ilamı; “...aynı Kanununun 62. maddesinde kamu görevlisi gibi sorumlu olan kişilerin yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif memurları olarak sınırlandırılması, bir başka anlatımla denetim kurulu üyelerinin bu madde kapsamında sorumluluklarının bulunmaması karşısında kooperatif denetçisi sanık F.’in eylemlerinin 1163 sayılı Kanununun 66/1 ve 67/1. maddeleri kapsamında irdelenmesi gerektiği gözetilmeden eksik incelemeye ve yanlılgılı değerlendirmeye dayalı olarak yazılı şekilde beraat kararları verilmesi...”,

Yargıtay 5. CD’nin 29.01.2009 tarih, E. 2008/10804, K. 2009/628 sayılı ilamı; “...Sanıklar AE ve FG’nün kooperatif denetçisi olup 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 62. maddesine göre "ancak kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının kamu görevlisi" sayılmaları ve denetçilerin bu kapsamda olmayıp kamu görevlisi gibi cezalandırılmalarının da mümkün bulunmaması karşısında eylemlerinin 1163 sayılı Kanunun Ek-2 maddesine uyduğu gözetilmeden yazılı şekilde 203. madde ile cezalandırılmalarına karar verilmesi...”, benzer kararlar için bkz; Yargıtay 5. CD’nin 03.06.2015 tarih, E. 2013/9413, K. 2015/12076 sayılı ilamı; Yargıtay 5. CD’nin 07.03.2016 tarih, E. 2014/833, K. 2016/2415 sayılı ilamı.

459 Bilgin, N., Ergün, E., Aytakin, M. (2007). “Kooperatif Ortaklarının Güven Duygusu ile Ortakların Performans-Tatmin Arasındaki İlişki: Tariş’te Bir Uygulama”. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 22 (1), 67.

güvenen bir ortak, işbirliğine katılacak, kooperatif amacının gerçekleştirilmesi için çalışacaktır.⁴⁶⁰

Kooperatif ortaklarının, kooperatif yöneticilerine güven duymaları için, kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun olarak çalışan ve ortaklık menfaatlerini gözetemeyen kooperatif yöneticilerine sahip olduklarını bilmeleri gerekir.⁴⁶¹ Kanun ve anasözleşme hükümlerine uygun hareket etmeyen ve ortaklık menfaatlerini gözetmeyen kooperatif yöneticilerinin, bu eylemlerinden sorumlu olduklarını bilmeleri, ayrıca çalışmamızın konusunu oluşturması açısından cezai sorumluluklarını bilmeleri ve özellikle kooperatif yöneticilerinin, sade bir vatandaştan daha ağır bir şekilde cezalandırılacakları hususunu bilmeleri, kooperatif ortakları nezdinde güven duygusu oluşturacaktır. Şüphesiz, kooperatif ortaklarının kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını inceleyen denetçilere de güven duyması, kooperatifin amacının gerçekleştirilmesinde önemli role sahiptir. İyi bir denetim sayesinde, iyi bir yönetime de sahip olunacak, kooperatiflerin işlem ve hesaplarında, kanun ve anasözleşmeye aykırılıklar ve bunların sorumluları tespit edilebilecektir.

Kooperatiflerde denetimin önemi dikkate alındığında, KK'nin 62/son maddesinde yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı düzenlenmesindeki amacın, evleviyetle denetçiler için de geçerli olduğunu kabul etmek gerekir. Doktrinde, denetim faaliyetinin kooperatiflerin amacının gerçekleştirilmesi noktasındaki önemi dikkate alınarak, denetçilerin yöneticilerden de daha ağır şekilde cezalandırılmaları ve anılan hükmün değiştirilmesi gerektiği savunulmaktadır.⁴⁶²

Kooperatif yöneticileri ve denetçileri, kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde birlikte suç işleyebilirler. İşlenen suçun kamu görevlilerine özgü suç olması halinde, kooperatif yönetim kurulu üyesi KK'nin 62/son maddesi uyarınca, işlenen bu suçun faili olarak, kanunda öngörülen ceza ile cezalandırılacaktır. Kooperatif denetçilerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına ilişkin açık bir kanuni hüküm bulunmadığından ve denetçilerin TCK'nin 6/1-c maddesinde tanımlanan kamu görevlisi sıfatı bulunmadığından, TCK'nin 40/2. maddesinde düzenlenen bağlılık kuralı gereği, kooperatif denetçisi bu suçtan, sadece "yardım eden" ya da "azmettiren" olarak sorumlu

460 Bilgin, Ergün, AYTEKİN, (2007), 67.

461 Bilgin, Ergün, AYTEKİN, (2007), 69.

462 Toroslu, (1994), 526.

olacaktır. Dolayısıyla, kooperatif denetçileri özgü suça iştirak ederek daha az ceza almakta, kooperatif yönetim kurulu üyesi ise, denetçilere göre daha fazla ceza almaktadır. Halbuki kooperatif yöneticileri ve denetçilerinin birlikte işledikleri suç, kamu görevlilerine özgü suç değil ise, hem kooperatif yöneticileri hem de denetçileri aynı cezayı alacaklardır. Örneğin, kooperatif yönetim kurulu üyesi olan (Ü), denetçi olan (D) ile birlikte (A)'nın kendisine emanet ettiği kasadan değerli eşyalarını ve paralarını alırlar. (Ü) ve (D), suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştirirler. Dolayısıyla, hem (Ü), hem de (D) fail olarak sorumlu olurlar. Ancak, yönetim kurulu üyesi olan (Ü), kooperatife ait ve kendisine zimmetli olan parayı denetçi olan (D) ile birlikte alırsa, fiil yukarıdaki ile aynı olmasına rağmen, (Ü) kamu görevlisi gibi cezalandırıldığından, yani özel faillik niteliği bulunduğundan “fail” olacak, özgü suçun işlenmesine iştirak eden (D) ise zimmet suçundan “yardım eden” olarak sorumlu olacaktır. (D) ilk olayda fail olarak daha fazla ceza alırken, ikinci olayda (D) yardım eden olduğundan daha hafif bir ceza alacaktır. Bu durum ise, kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlali niteliğindedir.

Tüm bu açıklamalar ışığında, kooperatif ortakları nezdinde güven duygusunun tesisi için ve kanun önünde eşitlik ilkesinin gereği olarak, cezai sorumlulukları açısından kooperatif yöneticileri ile kooperatif denetçileri arasında var olan farklılığın giderilmesi, kanuni düzenlemede, kooperatif denetçilerinin de kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin değişiklik yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

3.2.2. Cezai Sorumluluk Halleri

Kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluklarına ilişkin hükümlere, KK’de ve TCK’de yer verilmiştir. Bu nedenle, kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluk hallerini, KK’ye göre cezai sorumluluk halleri ve TCK’ye göre sorumluluk halleri olmak üzere iki ayrı başlık altında inceleyeceğiz.

KK’ye, daha önce de bahsedildiği üzere 25.10.1988 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3476 sayılı Kanun’un 26. maddesi ile ek 2. maddedeki cezai hükümler getirilmiştir. KK’nin ek 2. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen cezai hükümler kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurlarını, aynı maddenin 2. fıkrasında öngörülen cezai hükümler kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu

üyelerini ve yine aynı maddenin 3. fıkrasında belirtilen cezai hükümler ise, kooperatif denetçilerini ilgilendirmektedir. Ayrıca, aynı zamanda kooperatif ortağı olan denetçiler için, KK'nin 25. maddesinde öngörülen cezai hüküm geçerlidir. Dolayısıyla, aşağıda kooperatif denetçilerini ilgilendiren KK'nin ek 2. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen cezai hükümler ve KK'nin 25. maddesi hükmü anlatılacaktır.

Kooperatif denetçileri, TCK'de düzenlenen bir çok suçun faili olabilirler. Ancak, TCK'de kooperatif denetçi sıfatının açıkça belirtildiği suç, TCK'nin 164. maddesinde düzenlenen “*kooperatifler hakkında yanlış bilgi*” suçudur. Kooperatif denetçileri, TCK'de öngörülen kamu görevlilerine özgü suçları, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurları ile birlikte işleyebilirler. Denetçilerin, kamu görevlisi gibi cezai sorumlulukları söz konusu değil ise de, yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının işledikleri bu nitelikteki suçlarla ilgili olarak, TCK'nin 37 ila 41. maddelerinde düzenlenen iştirak hükümleri nedeniyle cezai sorumlulukları doğabilmektedir.⁴⁶³ Örneğin, denetçilerin görev ve yetkilerini kötüye kullanarak, genel kurula yanıltıcı ve gerçek dışı rapor vermek suretiyle, yöneticilerin zimmetlerine geçirdikleri paraları ortaklardan gizlemeleri ve bu şekilde yöneticilerin eylemlerini kolaylaştırmaları, yöneticilerin eylemlerine uyan TCK'nin 247. maddesinde düzenlenen zimmet suçuna iştirak niteliğinde olup, denetçilerin de iştirak nedeniyle cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır.⁴⁶⁴ Bu nitelikteki suçlara, kooperatif yöneticilerinin TCK'ye göre cezai sorumluluk hallerini anlatırken değinildiğinden, aşağıda kooperatif denetçilerinin TCK'ye göre cezai sorumluluk halleri başlığı altında sadece TCK'nin 164. maddesinde öngörülen suç anlatılacaktır.

3.2.2.1. Kooperatifler Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri

3.2.2.1.1. KK'nin 56/2. maddesine muhalefet

KK'nin 56/2. maddesine göre, “*Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir.*” KK'nin ek 2. maddesinin 3. fıkrasına göre ise, KK'nin 56/2.

463 İnternet: “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web:http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denetçisi_El_Kitabı.pdf adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.

464 Üstün, Aydın, (2014), 323; Cenkış, (2007), 7.

maddesine aykırı hareket eden denetim kurulu üyeleri, “*bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılırlar.

Kooperatif denetçilerine, KK'nin 56/2. maddesi ile kooperatif yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırma görevi verilmiştir. Daha önce, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin sahip olması gereken özellikleri ve bu özellikleri araştırmakla yükümlü olan denetçilerin, bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenleri tespit etmesi halinde, izlemesi gereken usulü anlatmıştık. Kooperatif denetçileri, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşımadıklarını ya da sonradan kaybettiklerini tespit ettikleri halde, durumu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmez ise, cezai sorumlulukları doğacaktır.

02.12.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun’un 12. maddesi ile TCK’nin 75. maddesinde yapılan değişiklikle KK’nin 56/2. maddesi atfıyla KK’nin ek 2/3. maddesinde düzenlenen suç, önödeme kapsamına alınmıştır.

KK’nin 56/2. maddesine muhalefet suçu, şikayete tabi olmayıp, soruşturması ve kovuşturması resen yapılır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun’un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

3.2.2.1.2. KK’nin 56/4. maddesine muhalefet

KK’nin 56/4. maddesine göre; “*Bu veya anasözleşmede gösterilecek diğer bir sebeple yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır.*” KK’nin ek 2. maddesinin 3. fıkrasına göre ise, KK’nin 56/4. maddesine aykırı hareket eden denetim kurulu üyeleri “*bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılırlar.

KK’nin 56/4. maddesinde, kooperatif denetçileri için, yedek yönetim kurulu üyelerini çağırma yükümlülüğü, sadece yönetim kurulu toplantı nisabının kaybedilmesi hali için öngörülmüştür. Eğer, kooperatif yönetim kurulu toplantı nisabı kaybedilmemiş ise, bu suç oluşmayacaktır.

KK'nin 56/4. maddesi atfıyla KK'nin ek 2/3. maddesinde düzenlenen suç, yukarıda da bahsedildiği üzere, 6763 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile TCK'nin 75. maddesinde yapılan değişiklikle önödeme kapsamına alınmıştır.

KK'nin 56/4. maddesine muhalefet suçu, şikayete tabi olmayıp, soruşturması ve kovuşturması resen yapılır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

3.2.2.1.3. KK'nin 66. maddesine muhalefet

KK'nin "İnceleme Yükümlülüğü" başlıklı 66/1. maddesine göre denetçiler, işletme hesabı ile bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdürler. Yine bu maddeye göre, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar. KK'nin 66/2. maddesinde ise, kooperatif yöneticilerinin defter ve belgeleri teslim etme ve bilgi verme yükümlülükleri, aynı maddenin 3. fıkrasında ise, denetçilerin ortaklara açıklama yapma yükümlülükleri düzenlenmiştir. KK'nin ek 2. maddesinin 3. fıkrasına göre ise, KK'nin 66. maddesine aykırı hareket eden kooperatif denetim kurulu üyeleri, "bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz gündен üçyüz güne kadar adli para cezası" ile cezalandırılırlar.

Yargıtay kararlarında, "kooperatif denetçisi olan sanığın kooperatifin her üç ayda bir yapılması gereken denetim ve kontrollerini süresinde ve mevzuata uygun yapmayarak yönetim kurulu üyeleri tarafından kasada mevcut paranın şahsi ihtiyaçlarında kullanılmasına ve kooperatifin zararına sebebiyet vermeleri"⁴⁶⁵ eyleminin, "denetim kurulu üyesi olan sanıkların denetleme görevlerini yerine getirmeyerek yönetim kurulu üyesi olan sanıkların aşırı iskontolu mal satışı yaparak kooperatifin zarar etmesine sebebiyet vermeleri, kooperatifin gelir ve giderleri ile alınan kredilerine dair kayıtları düzenli tutmamaları, yönetim giderleri maliyetini aşırı oranda artırmaları, imalat defterine madde girişlerini kaydetmemeleri, yönetim kurulunca alınan kararları defterlere işlememeleri, fatura alınması zorunlu hizmet ve alımlarda fatura almamaları ve ambar stok fişlerini stok sorumlusuna imzalatmamaları eylemlerini gerçekleştirmelerine sebebiyet

465 Yargıtay 5. CD'nin 07.03.2016 tarih, E. 2014/833, K. 2016/2415 sayılı ilamı.

vermeleri”⁴⁶⁶ eyleminin KK’nin 66/1. maddesi atfıyla KK’nin ek 2/3. maddesinde öngörülen suçu oluşturduğu kabul edilmiştir.

KK’nin 66. maddesine muhalefet suçu, yukarıda da bahsedildiği üzere 6763 sayılı Kanun’un 12. maddesi ile TCK’nin 75. maddesinde yapılan değişiklikle önödeme kapsamına alınmıştır.

KK’nin 66. maddesine muhalefet suçu, şikayete tabi olmayıp, soruşturması ve kovuşturması resen yapılır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun’un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

3.2.2.1.4. KK’nin 67. maddesine muhalefet

KK’nin “*Rapor Düzenlenmesi*” başlıklı 67. maddesinin 1. fıkrasına göre, denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmak zorundadırlar. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise, denetçiler görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya anasözleşmeye aykırı eylemleri, bundan sorumlu olanların buldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler. KK’nin 67. maddesine aykırı hareket eden denetçiler ise, KK’nin ek 2. maddesinin 3. fıkrası gereğince “*bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılırlar.

Kooperatif denetçilerinin KK’nin 66. ve 67. maddelerine aykırı hareket ettikleri iddia ediliyorsa, kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluğunun tespiti için mahkemece öncelikle sanıkların denetçi olarak atanıp atanmadıklarının, atanmışlarsa hangi tarihlerde denetçi olarak görev yaptıklarının ve yerine getirilmeyen denetim işlemlerinin neler olduğunun tespit edilmesi gerekir.⁴⁶⁷

KK’nin 67. maddesine muhalefet suçu, yukarıda da bahsedildiği üzere 6763 sayılı Kanun’un 12. maddesi ile TCK’nin 75. maddesinde yapılan değişiklikle önödeme kapsamına alınmıştır.

466 Yargıtay 5. CD’nin 09.02.2012 tarih, E. 2009/14755, K. 2012/377 sayılı ilamı.

467 Yargıtay 5. CD’nin 03.06.2015 tarih, E. 2013/9413, K. 2015/12076 sayılı ilamı.

KK'nin 67. maddesine muhalefet suçu, şikayete tabi olmayıp, soruşturması ve kovuşturması resen yapılır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

3.2.2.1.5. KK'nin 25. maddesine muhalefet

KK'nin 25. maddesine göre, kooperatif ortakları ne suretle olursa olsun öğrenmiş oldukları kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsalar bile, daima gizli tutmak zorundadırlar. Yine aynı maddenin son cümlesine göre, bu zorunluluğa uymayan kooperatif ortağı, kooperatifin şikayeti üzerine, "bir yıla kadar hapis veya adli para cezası" ile cezalandırılır.

Kooperatif denetçilerinin sır saklama yükümlülükleri KK'nin 68. maddesinde açıkça düzenlendiği halde, bu maddede öngörülen yükümlülüklerini ihlal etmeleri KK'nin ek 2. maddesinin 3. fıkrasında suç olarak düzenlenmemiştir. Ancak kooperatif denetçileri kooperatif ortakları arasından seçilmişler ise, öğrendikleri iş sırlarını ortaklık hakkını kaybetmiş olsalar dahi daima gizli tutmak zorundadırlar. Bu zorunluluğa uymayan aynı zamanda kooperatif ortağı olan denetçinin, KK'nin 25. maddesi uyarınca cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır.

KK'nin 25. maddesine muhalefet suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabidir. Bu suç şikayete tabi olduğundan, 5271 sayılı CMK'nin 253/1-a maddesi uyarınca uzlaştırma kapsamındadır. Ayrıca, bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

3.2.2.2. Türk Ceza Kanunu'na göre cezai sorumluluk halleri

Kooperatif denetçilerinin, TCK'de düzenlenen cezai sorumluluk hallerine ilişkin yukarıda da bahsedildiği üzere, sadece TCK'nin 164. maddesinde düzenlenen "*kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme*" suçundan bahsedilecektir.

TCK'nin 164. maddesine göre, kooperatifin denetim kurulu üyeleri, kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler verecek veya

verdirecek olurlarsa, “*altı aydan üç yıla kadar hapis veya bin güne kadar adli para cezası*” ile cezalandırılırlar.

TCK'nin 164. maddesinde, kooperatif hakkında kamuoyuna ya da genel kurula yanlış bilgi verilmesi eylemi suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçun oluşması için, kooperatif denetçilerinin kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler vermeleri veya verdirmeleri gereklidir. Kanunda geçen, kamuya yapılan beyanlardan maksat, basın, yayın veya internet yoluyla veya postayla prospektüsler, broşürler gönderilerek belirli olmayan kişilere ulaşılması ve bu kişilere açıklamada bulunulmasıdır.⁴⁶⁸ Kamuya yapılan beyanlar ve genel kurula sunulan rapor veya öneriler, ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı olmalıdır. Kanun koyucu, her gerçeğe aykırı bilgiyi, gerçeğe aykırı olması nedeniyle suçun unsuru olarak saymamış, sadece önemli bilgilerin bu kapsamda olduğunu belirtmiştir. Yine bu bilgiler, ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte olmalıdır. Eğer verilen bilgi, ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte değil ise, bu suç oluşmayacaktır.

TCK'nin 164. maddesinde düzenlenen suç, sadece kanunda sayılan kimseler tarafından işlenebileceğinden, özgü bir suçtur.⁴⁶⁹ TCK'nin 164. maddesinde sayılan kooperatif denetçileri tarafından gerçeğe aykırı bilgi verilmesi halinde, zarara uğrama ihtimali olan ilgililer, yani şirket ya da kooperatifler ile bunların ortakları ve ayrıca “kamu” bu suçun mağduru olabilecektir.⁴⁷⁰ Bu suç, ancak kasten işlenebilir, taksirle işlenmesi mümkün değildir. Suçun oluşması için, kooperatif denetçileri aktarılan bilgilerin yanlış olduğunu bilmeli ve bu bilgileri yanlış olduğunu bildikleri halde doğru gibi göstermelidir.⁴⁷¹

TTK'nin 164. maddesinde öngörülen suç şikayete tabi olmayıp, resen takibi gerekir. Kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme suçunun, TCK'nin 167/2. maddesinde belirtilen akrabalar arasında işlenmesi halinde, suç şikayete tabidir. Ayrıca bu suç ile görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir.

468 Bölükbaş, (2010), 83; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4767.

469 Hafizoğulları, Özen, (2010), 397; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4765.

470 Hafizoğulları, Özen, (2010), 397-398; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4766.

471 Hafizoğulları, Özen, (2010), 401; Yaşar, Gökcan, Artuç, (2010), Cilt IV, 4768.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kooperatifler, ortaklarının belli iktisadi menfaatlerini ve bilhassa meslek ya da geçimlerine ilişkin gereksinimlerini iş gücü ve mali katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlama maksadıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan, tüzel kişiliğe sahip TTK'nin 124/1. maddesinde sayılan ticaret şirketlerinden biridir. Kooperatif tüzel kişiliğinin medeni hakları kullanma yetkisi, sahip olunması zorunlu olan organların oluşturulması ile başlayacaktır. Kooperatiflerin zorunlu organları ise genel kurul, yönetim kurulu ve denetçilerdir. Kooperatif yöneticileri, kooperatif yönetim kurulu, murahhas üye ve müdürlerden oluşmaktadır. Kooperatif yönetim kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri çerçevesinde kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve kooperatifi temsil eden icra organıdır. Murahhas üye, kooperatif yönetim kurulu üyeleri arasından seçilen ve kooperatifi temsil yetkisine sahip kişidir. Müdür, kooperatif yönetim kurulunun verdiği yetki çerçevesinde işleri yürüten ve kooperatif ortağı olması zorunlu olmayan kişidir. Denetçiler ise, genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını incelemek ve denetlemekle görevli organdır.

Kooperatiflerde, ortaklık amacının gerçekleştirilebilmesi için iyi bir yönetime ve aynı zamanda iyi bir denetime sahip olunması zorunludur. İyi bir yönetim ve denetim için ise, kanun ve anasözleşme ile öngörülen görev ve yükümlülüklerini yerine getiren ve ortaklık menfaatlerini gözeten yöneticilere ve yöneticilerin kanun ve anasözleşme hükümlerine riayet edip etmediklerini denetleyen denetçilere sahip olunması gerekir. Uygulamada, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin görev ve yükümlülüklerini yerine getirmedikleri ya da bu görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket ettikleri, dolayısıyla kooperatif ortaklarının ve alacaklılarının mağduriyetlerine neden olduğu görülmektedir. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin, işlem ve eylemleri neticesinde sebep oldukları zararı tazmin yükümlülüğü altına girmeleri, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin hukuki sorumluluklarını ifade eder. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin, kamu düzeninin sağlanması ve korunması için öngörülen kurallara aykırı hareket etmeleri hali için ise, kabahat niteliğindeki eylemleri hakkında KK'nin 98. maddesi yollaması ile TTK'de idari yaptırımlar öngörülmüş olup, bu hallerde idari ya da kabahat sorumlulukları gündeme gelecektir. Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin, kanun ve anasözleşme ile öngörülen görev ve yükümlülüklerine aykırı hareket etmeleri ya da bu görev ve

yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, eylemleri suç olarak düzenlenmiş ise cezai sorumluluklarından bahsedilecektir.

Kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumluluk halleri, tek bir kanunda ya da tek bir madde hükmünde düzenlenmemiştir. Bu nedenle, kooperatif yöneticilerinin ve denetçilerinin cezai sorumluluk hallerinin tespiti önem taşımaktadır. Kooperatif yöneticileri ve denetçilerinin cezai sorumlulukları konusunda, 1988 yılına kadar KK'de sadece 62/3. maddesi bulunmaktaydı. 3476 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile Kanun'a "ek 2. madde" hükmü eklenerek, hem kooperatif yöneticileri hem de denetçileri hakkında yeni cezai hükümler öngörülmüştür. KK'nin 62/son maddesinde, kooperatifin para ve malları üzerinde yolsuzluk yapılmasının önlenmesi amacıyla kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin kural düzenlenmiş olup, bu kural ile kooperatif yönetim kurulu üyelerinin normal bir kişiye göre daha ağır bir cezai sorumluluklarının bulunduğu kabul edilmiştir. Ancak kanun koyucu bu düzenlemeyi yaparken, kooperatif yöneticilerinden sadece kooperatif yönetim kurulu üyelerini açıkça madde metninde belirtmiştir. Ayrıca, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin kuralın, sadece kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar ile sınırlı olup olmadığı hususunda açık olmayan düzenleme ile doktrinde haklı olarak farklı görüşlere neden olunmuştur. Kamu görevlisi gibi cezalandırılma kuralı ile daha ağır bir cezai sorumluluk öngörüldüğünden, kanunda kimlerin kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları hususunun açıkça belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla anılan düzenlemede, kooperatif yönetim kurulu üyeleri yanında, murahhas üye ve müdürler de açıkça belirtilmelidir. Doktrinde farklı görüşlere neden olan düzenlemenin amacından hareket edilerek, Yargıtay kararlarında da kabul edildiği üzere, kooperatif yöneticilerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarına ilişkin kuralın, sadece kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar ile sınırlı olduğuna ilişkin yeni bir düzenleme yapılmalıdır.

Kooperatif yöneticilerinin cezai sorumluluk halleri, KK'nin ek 2. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında, kooperatif ortağı olan kooperatif yöneticileri hakkında KK'nin 25. maddesinde, kooperatiflerin ticaret şirketi olmaları ve KK'nin 98. maddesi yollaması nedeniyle TTK'de, genel hüküm olan TCK'de düzenlenmiştir. Kooperatif yöneticilerinin

kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları nedeniyle TCK'de düzenlenen suçlar, daha çok kamu görevlileri tarafından işlenebilen suçlardır.

Kooperatif denetçilerinin cezai sorumluluk halleri ise, KK'nin ek 2. maddesinin 3. fıkrasında, kooperatif ortağı olan kooperatif denetçileri hakkında KK'nin 25. maddesinde ve genel hüküm olan TCK'de düzenlenmiştir.

KK'nin 62/son maddesinde öngörülen kamu görevlisi gibi cezalandırılacak kişiler arasında, kooperatif denetçileri sayılmamıştır. Kooperatif denetçileri, TCK'de öngörülen kamu görevlilerine özgü suçları, kooperatif yöneticileri ve memurları ile birlikte işleyebilirler. Kooperatif denetçilerinin kamu görevlisi gibi cezai sorumlulukları bulunmadığından, kooperatif yöneticilerinin ve memurlarının işledikleri özgü suçlara TCK'nin 40/2. maddesinde öngörülen bağlılık kuralı gereğince sadece "azmettiren" ya da "yardım eden" olarak iştirak edebileceklerdir. Kooperatiflerde denetimin önemi dikkate alındığında, KK'nin 62/son maddesinde kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarının düzenlenmesindeki amacın, evleviyetle denetçiler için de geçerli olduğunu kabul etmek gerekir. Doktrinde de, kooperatif denetçilerinin kooperatif yöneticilerinden daha ağır şekilde cezalandırılmaları gerektiği ve bu yönde kanun değişikliği yapılması gerektiği savunulmaktadır. Kooperatiflerde ortaklık amacının gerçekleştirilmesinde denetçilerin denetim faaliyetinin önemi dikkate alınarak, kooperatif ortakları nezdinde güven duygusunun tesisi ve kanun önünde eşitlik ilkesinin gereği olarak, kooperatif yöneticileri ve denetçilerinin cezai sorumlulukları açısından var olan farklılığın giderilmesi ve yapılacak kanun değişikliği ile kooperatif denetçilerinin de kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklarının düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akbulut, B. (2010). “Bağlılık Kuralı”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 17(1), 167- 214.
2. Akdağ Güney, N. (2010). *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. (2.Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
3. Akıntürk, T. (2010). *Borçlar Hukuku*. (16.Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
4. Alacakaptan, U. (1975). *Suçun Unsurları*. (1.Baskı), Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
5. Antalya, G. (2008). “Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 14(4), 63-83.
6. Artuk, M. E., Gökçen, A., Alşahin, M. E., Çakır, K. (2017). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (11.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi. (Artuk, Gökçen)
7. Artuk, M. E., Gökçen, A., Yenidünya, A. C. (2009). *Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler*. (5.Cilt). Ankara: Turhan Kitabevi.
8. Atay, E. E. (2016). *İdare Hukuku*. (5.Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
9. Ayatar Kızılyar, S. (2013). “Ceza Yaptırımı İle İdari Yaptırım Ayrımı”. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*. 8(Özel Sayı), 1637- 1667.
10. Aydın, H. (2010). “Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”. *Ankara Barosu Dergisi*, 68(1), 109- 128.
11. Ayhan, R. Çağlar, H. Özdamar, M. (2019). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. (1.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
12. Başoğlu, B. (2015). “Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 6(2), 29-55.
13. Bilgin, N., Ergün, E., AYTEKİN, M. (2007). “Kooperatif Ortaklarının Güven Duygusu ile Ortakların Performans-Tatmin Arasındaki İlişki: Tariş’te Bir Uygulama”. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 22(1), 67-82.
14. Bölükbaş, T. (2010). *Kooperatif Yöneticilerinin Hukuki ve Cezai Sorumlulukları*. (2.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
15. Cenkcı, E. (2018). *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Devri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 35.

16. Cenkiş, S. (2007). “Kooperatiflerde Denetim Kurulu Üyelerinin Özellikleri ve Etkili Bir Denetim Faaliyeti İçin Bilinmesi Gereken Görev, Yetki ve Sorumluluklar”. *Yaklaşım Dergisi*, (Ekim), 1-8.
17. Centel, N., Zafer, H., Çakmut, Ö. (2016). *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. (9.Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
18. Çamoğlu, E. (1972). *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
19. Çetin, E. (2004). *Ceza Hukuku Açısından Kooperatifler ve Kooperatiflerde İşlenen Suçlar*. (1.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
20. Çevik, O. N. (2002). *Uygulamada Şirketler Hukuku*. (3.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
21. Çöklü, C. T. (2004). *Uygulamada Yapı Kooperatifleri*. (5.Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
22. Demir, U. (2006). *Kooperatifler Kanunu'na Göre Ortaklıktan Çıkarma*. (1.Baskı). İzmir: Güncel Hukuk Yayınları.
23. Demren Dönmez, B. (2011). “Türk Ceza Kanununda ‘Kamu Görevlisi’ Kavramı”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (94), 95-130.
24. Deryal, Y. (1994). *Kooperatiflerde Ortak Sifatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
25. Deryal, Y. (1990). *Kooperatif Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
26. Eminoğlu, C., Çakır, F. B. (2014). “Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Seçilmesi ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kuruluna Temsilci Ataması”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 18(3-4), 277-297.
27. Erdinç, B. (2012). “İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması”. *Ankara Barosu Dergisi*. (2), 241-276.
28. Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. (23.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
29. Eriş, G. (2014). *Ticari İşletme ve Şirketler Cilt II-III*. (2.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
30. Fındıkoğlu, Z. F. (1953). *Türkiye’de Kooperatifçilik Tatbiki Sosyoloji Denemesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını No: 537, İktisat Fakültesi Yayını No: 63.
31. Geray, C. (1992). “Kooperatifçiliğin Dünya’da ve Türkiyedeki Nicel Gelişimi”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 47(1), 427- 441.

32. Gökcan, H. T. (2015). “Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*. 3(2), 147-160.
33. Göktürk, N. (2014). “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimai”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*. 2 (1-2), 31-59.
34. Günday, M. (2015). *İdare Hukuku*. (10.Baskı). Ankara: İmaj Yayınevi.
35. Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2018). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (11.Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık.
36. Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2010). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*. (1. Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık.
37. Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2016). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar*. (1.Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık.
38. Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2012). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplum Karşı Suçlar*. (1.Baskı). Ankara: US-A Yayıncılık.
39. İçel, K. (2016). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (Yenilenmiş 2016 Basısı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
40. İçel, K. (2016). “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (7), 621-634.
41. Kangal, T. Z. (2011). *Kabahatler Hukuku*. (1.Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
42. Katoğlu, T. (2015). “Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs”. *Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan Cilt-I*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
43. Kılıçoğlu, M. (2002). *Sorumluluk Hukuku*. (1.Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
44. Kırca, İ. (2017). “Kooperatiflerin Tacir Niteliği Hakkında Yargıtay’ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum Mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti Mi?”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 33 (2), 5-25.
45. Koca, M., Üzülmüş, İ. (2016). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (9.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
46. Koca, M., Üzülmüş, İ. (2018). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (5.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
47. Küçükkince, A. (2010). *Rüşvet Suçu*. (1.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
48. Müftüoğlu, H., Aydos, V. (2001). *Türkiye’de Kooperatifçilik Türk Konut Kooperatifçiliğine Alternatif Bir Model: Almanya*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
49. Mülayim, Z. G. (2013). *Kooperatifçilik*. (7.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

50. Okuyucu Ergün, G. (2008). *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*. (1.Baskı). Ankara: Çakmak Yayınevi.
51. Oğuzman, M. K., Öz, T. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II*, (14.Baskı), İstanbul; Vedat Kitapçılık.
52. Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., Tepe, İ. (2018). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (13.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
53. Özdemir, K. (2010). “Kooperatiflerde Dış Denetim”, *Mali Çözüm Dergisi*, (Kasım-Aralık), 151-163.
54. Özel, B., Cinbaş, M. E. (2013). “Kooperatif Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Oluşumu”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 255-269.
55. Özen, M. (2018). *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (2.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
56. Özgenç, İ. (2016). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (12.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
57. Özmen, K. (2018). *Kooperatifler*. (5.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
58. Pınar, H. (2014). “Kooperatif Yöneticilerinin Görevden Alınması ve Kooperatiflerde Denetim Sorunu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 139-174.
59. Poroy, R., Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E. (2019). *Ortaklıklar Hukuku I*. (14.Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
60. Poroy, R., Tekinalp, Ü., Çamoğlu, E. (2017). *Ortaklıklar Hukuku II*. (13.Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
61. Reisoğlu, S. (2014). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. (25.Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
62. Savaşçı Temiz, B. (2016). “İştirak Hükümleri Açısından Bağlılık Kuralı”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 65(4), 2487- 2512.
63. Soyaslan, D. (2012). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. (9.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
64. Tekinalp, Ü. (2011). *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları*. (2.Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
65. Toroslu, N. (1994). “Kooperatif Personelinin Cezai Sorumluluğu”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (4), 524-534.
66. Toroslu, N., Toroslu, H. (2018). *Ceza Hukuku Genel Kısım*. (24.Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi. (Toroslu)

67. Üstün, Y., Aydın, M. (2014). *Kooperatifler Hukuku*. (1.Baskı). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
68. Üstün, Y. (2014). “Kooperatifler Kanunundaki Bazı Hükümlerin Anayasaya Aykırılık Sorunu”. *Tematic Ticaret ve Mevzuat Araştırmaları Dergisi*, Nisan (3), 1-8.
69. Yaşar, O., Gökcan, H. T., Artuç, M. (2010). *Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*. Cilt I-VI. (1.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
70. Yavuz, C. (2008). “Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na Göre ‘Kusursuz Sorumluluk’ Halleri ve İlkeleri”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(4), 29-61.
71. Yazıcı, A. S. (2016). *1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu’na Göre Kooperatiflerin Denetimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
72. Zevkliler, A., Ertaş, Ş., Havutcu, A., Aydoğdu, M., Cumalıoğlu, E. (2013). *Borçlar Hukuku*. (1.Baskı). İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
73. İnternet; “Kooperatif Denetçisinin El Kitabı”, web: http://butso.org.tr/belgeler/2017/Kooperatifcinin_El_Kitapları/Kooperatif_Denetcisi_El_Kitabi.pdf, Son Erişim Tarihi: 16.12.2018.
74. İnternet; “Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2016”, [https://www.gtb.gov.tr/data/51c7eb1d487c8e0a98f15f9b/t%C3%BCrkiye%20kooperatif%20stratejisi%20ve%20eylem%20plan%20\(2012-2016\).pdf](https://www.gtb.gov.tr/data/51c7eb1d487c8e0a98f15f9b/t%C3%BCrkiye%20kooperatif%20stratejisi%20ve%20eylem%20plan%20(2012-2016).pdf), Son Erişim Tarihi: 20.01.2019.
75. İnternet; “Türkiye Kooperatifçilik Raporu 2016”, <http://koop.gtb.gov.tr/data/592ea2dd1a79f514ac499aee/TKR-2016-2017%200804-BASIM.pdf>, Son Erişim Tarihi: 20.01.2019.
76. İnternet; <http://digerlb.uyap.gov.tr> (Yargıtay kararlarına bu adresten ulaşılmıştır.)
77. İnternet; <https://koop.ticaret.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler>, Son Erişim Tarihi: 03.03.2019.
78. İnternet; <https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>, Son Erişim Tarihi: 06.04.2019.
79. İnternet; <http://www.tdk.gov.tr>, Son Erişim Tarihi: 03.02.2019.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : AKTAŞ, Ayşe
Uyruğu : TC
Doğum tarihi ve yeri : 04.06.1987 Şereflikoçhisar/ANKARA
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05065509313
e-mail : aayseaaktas@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı	Devam Ediyor
Lisans	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2009
Lise	Mut Anadolu Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2010 - 2012	Ankara Adliyesi	Hakim Adayı
2012 - 2014	Fatsa Adliyesi	Sulh Ceza Mahkemesi Hakimi
2014 - 2015	Fatsa Adliyesi	Asliye Ceza Mahkemesi Hakimi
2015 - 2019	Yargıtay	3. Ceza Dairesi Tetkik Hakimi

Yabancı Dil

İngilizce

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR

